LJUDSKI TEDNIK

Leto II. - Lir 12.—, Jugolir 8.—, Din 6.—. Poštnina plačana Trst 10. julija 1947 Spedizione in abbon. postale II. a gruppo Stev. 75

NAROČNINA:

Cona A: mesečna 48, četrtletna 135, polletna 270, celoletna 540 lir; Cona B: 32, 95, 190, 380 jugolir; FLRJ 24, 70, 140, 280 din. Čekovni račun na ime »Ljudska založba«: Trst 11-5156; Reka 45-301; Ljubljana 20-016.

CENE OGLASOV: Za vsak mm višine v širini enega stolpca: trgovski 20 lir, finančni in pravni 35 lir, osmrtnice 30 lir.

OGLASI pri Upravi od 8.30 do 12 in od 15 do 18 - Tel. 93-807.

Kupčija z žitom

Prošnje in borba, ki se nanašajo na vprašanje kruha, je bila na dnevnem redu v vseh časih, vsak dan in povsod, za kruh v širšem smislu (hrana, živež), a večkrat (vojne, nesreča) celo samo za kruh. Danes se borijo milijoni za to preprosto, a najpomembnejšo hrano, brez katere ne more biti nobena še tako bogata miza. Hiša brez kruha je siromašna, gospodinja-mati zaskrbljena, otroci nemirni; narodi in države brez zadostnih krušnih zalog so v veliki zadregi in se morajo obračati na države, ki razpolagajo z odvišnimi količinami tega zaklada. Danes so to Združene ameriške države, Kanada, Argentina, Avstralija; na žitu siromašne dežele zavidajo evropske žitnice: Ukrajino (Rusijo), Madžarsko, Romunijo, češkoslovaški Hanak, Jugoslavijo, ki hitijo, da dvignejo žitni pridelek na predvojno raven. Prve štiri so trenutno naše zalagateljice, ki lahko izvozijo milijone ton žita.

Mnogi mislijo, da je račun izvoza dokaj preprost: Nekdo ima veliko preveč in lahko pomaga kot v sili in potrebi človek človeku. A ni tako. Sto milijonom ljudi primanjkuje te hrane, milijoni otrok, ki jim je kruh vse, gladuje ne po svoji, ampak po krivdi onih, ki razpolagajo z žitnicami z istim namenom kot so ga imeli z vojno špekulacijo: kovanje dobička-profita. Vojna jim je trgovina (business) kupčija s kruhom tudi.

Le poglejmo ozadje žitne kupčije, vprašanje preskrbe s kruhom, ki zaskrblja milijone zlasti evropskih narodov, da vidimo, kaj vsebuje toliko opevana pomoč bogatih držav ali bolje bogatih izvoznih družb obubožani Evropi, ki jima je dala v vojni visoke milijarde zaslužka, in spoznamo lepe besede na eni in špekulativne naklepe mogočnih kapitalističnih kraljev na drugi strani.

Pri organizaciji združenih narodov obstoji Izredni mednarodni svet za prehrano, ki ima nalogo določiti potrebo žita posameznih držav in razdelitev razpoložljivih zalog. V maju l. l. je ta svet izračunal, da znaša svetovna potreba po izvozu 30 milijonov ton, a svetovne izvozne zaloge (Združ. države, Kanada, Argentina, Avstralija) 20 milijonov ton. Primanjkljaj bi torej znašal 10 mil. ton.

V poljedelskem letu (od avgusta do avgusta) 1945-46 so imenovane izvozne države razpolagale s 47 milijoni ton, izvozile pa so 23 mil. ton.; v lanskem poljedelskem letu so imele 53 mil .ton, a izvozile so 20 mil. ton. To povečano razliko so utemeljile z razlogom, da morajo povečati zaloge, ki da so se znižale na katastrofalno količino 11 mil. ton.

Predvojne zaloge teh držav so znašale samo 12 mil. ton, v l. 1936-37, ki je bilo zelo ugodno za izvoz pa komaj 5.4 mil. ton. Vendar ni bilo tarnanja o katastrofalnem znižanju zalog.

Pridelek žita pa se ja znatno povečal in bi te države z izvozom 28 mil. ton lahko krile svetovno žitno potrebo. Če pa bi Zedinjene ameriške države omejile porabo pšenice (nad 4 mil. ton) za živinsko krmo, bi se možnost izvoza povečala. To bi se moglo zgoditi brez gospodarskih posledic, ker so Zedinjene države pridelale l. l. 9 mil. ton pšenice več (skoro 32 mil. ton) kot leto prej.

Kljub temu pa so v l. 1946-47 določile izvoz za 7.3 mil. ton (nad 1/3) manj od predhodnega leta, čeprav bi se bil načrt izvoza lahko zvišal za skoro 12 mil. ton, oziroma celo na 16 mil. ton, če bi bilo odpadlo krmljenje.

Ozadje teh računskih zaključkov je jasno: gospodarski in politični interes. Saj ni ta oderuška pesem nič novega, ker se vesti o slabi pšenični letini ponavljajo iz leta v leto. Še nikoli nismo slišali tolažilne besede: žita je nad svetovno potrebo, cena kruhu bo padla in sestradano ljudstvo se bo lahko najedlo. Kapitalizem take tolažbe ne pozna, ker pač vihti nad delovnim ljudstvom samo bič.

A po vojni je ta špekulacija šla korak dalje: ž njo se ne bavijo samo privatne kapitalistične družbe, ampak tudi javne ustanove. Namen pa je vedno isti: gospodarsko in politično zasužnjenje narodov. Za takimi organizacijami kot je Izredni mednarodni svet za prehrano šepečejo in narekujejo svojo voljo kapitalistični mogotci. Čim večja je razlika med proizvodnjo in potrošnjo ali čim večja je potreba po kruhu, tem bolj nabrusijo svoje politično orožje, ki so ga po vojni krstili za »pomoč v prehrani.«

Če bi bila to res pomoč, bi sedaj bogati izvozniki ne potajevali svojih zalog, temveč bi bednemu ljudstvu izvažali žito brezplačno ali vsaj po nizki ceni. Če pa špekulirajo na vse mogoče načine -- napovedi o slabih letinah, o veliki potrebi, o svojih zmanjšanih zalogah i. dr. -- je to samo prikrivanje in potvarjanje resnice.

In tako je Izredni mednarodni svet razdelil to pomoč evropskim državam? Anglijo so krili z 89% njene potrebe, Poljsko s 55%, Češkoslovaško s 43%, Grčijo s 86%, Jugoslavijo z 8.3% (a tudi to ji je črtal).

Tudi ni nič čudnega, če prikrivajo resnično količino izvoza tej in oni državi, ki jim je bolj pri srcu ali bolj politično zamrežena.

Letos pa se je ta kupčijska zadevščina zasukala. Od januarja t. l. dalje se izvoz forsira. Mar se jim je oglasila vest? Po sredi so same trgovske zadevščine: ugodna letina v Zedinjenih ameriških državah, ugodni izvozni pogoji, zahteva ameriških farmerjev o povečanju izvoza in ne najmanj poskus zavlačevanja naglo nastopajoče gospodarske krize. Zedinjene ameriške države se ne boje, da bi izgubile inozemske trge, ker se je vpraševanje po pšenici zaradi ujm, ki so uničile znaten del posevkov, povečalo. Tudi je cenitev pridelka v drugih izvoznih deželah (Kanada, Argentina, Avstralija) precej nizka.

Amerika torej nima konkurence in lahko mirno poveča izvoz in seveda tudi obdrži visoke cene.

Vesti o pomanjkanju žita so navadna trgovska špekulantska laž, katere prozorni namen pod pridevkom »pomoč v prehrani« je dvosmeren: pridobivati in politično podrejati v vojni obubožane narode ter pritiskati na države z resnično demokracijo, ki odklanjajo tako dobrosrčno pomoč in zaščito ameriške monopolistične ljubezni.

Francoski dnevnik »Humanité« najbolje označuje ameriško dobrosrčnost, ko pravi: »Ako ki Marshall odkrito dejal, da ima Amerika potrebo prodati razne predmete in da ji ne gre samo za ideale, temveč tudi za interese, potem bi videla javnost v Ameriki poštenega trgovca. Toda nobeno velikodušje in skrb za sočloveka ni, ako pošilja ameriška vlada v Grčijo, Turčijo in Kitajsko orožje.«

Takšna je resnica žitne politike ameriške demokracije, ki se ji njeni tukajšnji hlapci tako klanjajo in z njenim oboževanjem zapeljujejo nevedno ljudstvo.

J. F.

RAZKRINKAVANJE PROTILJUDSKIH SIL

močno orožje za okrepitev in zavarovanje miru

V. L. TOLEDANO

Demokratske ljudske množice zadevajo v svojih naporih za uveljavljenje in utrditev demokracije in miru na neštero ovir, ki jih pripravljajo reakcionarne sile. Veličastne zmage v teh naporih pa dokazujejo, da vse te ovire, čeprav spretno nastavljene, niso nepremagljive, pač pa ravno zato, ker temeljijo na demokratično in človekoljubno zvenečih frazah, zahtevajo velike budnosti, doslednega boja po začrtani poti in nenehnega razkrinkavanja dejanskih motilcev miru in enotnosti. To nujnost potrjuje še toliko bolj prodorna jasnost, da so ti motilci miru in demokratične enotnosti agenti onih mednarodnih krogov, ki načrtno ustvarjajo mednarodne zapletjaje in vztrajno izzivajo nove vojne.

Temelj demokracije in miru povsod po svetu in naravno tudi pri nas v Trstu (še zdaleka ne malo važni točki evropskega bojišča med naprednimi in reakcionarnimi silami) je v enotnosti vseh demokratičnih ljudskih sil. Le v kolikor bodo te sile čvrste in enotne, bodo uspele odločilno vplivati na demokratično ureditev tržaške države in preprečiti intrige, hujskanja, trenja in mednarodne spore, ki bi lahko imeli zelo nevarne posledice ne samo za Trst, temveč za ves svet.

Prav ta enotnost in ta poštena volja po taki enotnosti je zaradi takojšnje odločujoče vrednosti postala prvi objekt napadov domačih slug mednarodne reakcije.

Tako spremljamo že skoraj leto dni v Trstu mučno borbo za sindikalni sporazum med dvema sindikalnima organizacijama: Enotnimi sindikati in Delavsko zbornico.

Delavstvo, člani obeh sindikalnih organizacij, so že davno spoznali potrebo po združenju in nujnost enotnega nastopanja, ki edino lahko delovnemu ljudstvu zagotovi uspešno borbo za izboljšanje bednega socialnega položaja in vzpostavljenje takega družabnega reda, ki daje delavnemu ljudstvu pravice enakopravnega človeka.

Kljub temu spoznanju delovnega ljudstva in kljub njihovi resnični volji,, je pot do sindikalne enotnosti izredno naporna. Polna je preprek, načrtno nastavljenih pasti in limanic, v katere naj bi se po računih nepoštenih politikantarskih »delavskih voditeljev«, ujelo delavstvo.

Nepotrebno bi bilo tukaj analizirati celo vrsto že znanih trikov in amoralnosti, ki spremljajo napore za združitev delavstva in njihovi enotni organizaciji od pariških sklepov pred mednarodno sindikalno zvezo, kjer sta se vodstvi obeh sindikalnih organizacij sporazumeli za pot in način za izvedbo sindikalne fuzije, preko večkratnega prekinjenja sindikalnih volitev; preko novih sporazumov, ki jih je dosegel Osrednji odbor za sindikalni sporazum dosledno po zaslugi iskrene dobre volje resnih delavskih zastopnikov Enotnih sindikatov; preko novih sklepov o opustitvi vsake volilne kampanje po listih do najnovejših dogodkov.

Kljub vsem tem obojestranskim sklepom niso imele sindikalne volitve, ki so vseskozi dokazovale visoko razredno zavest tržaškega delovnega ljudstva, zaželenega in potrebnega tempa. Vse je dalo slutiti, da se za zunanjim spoštovanjem sklepov o opustitvi vsake volilne kampanje v korist ene ali druge sindikalne organizacije ,odigrava nepošteno podtalno delovanje onih elementov, ki jim je enotnost tržaškega delovnega ljudstva trn v peti in ki jim meša njihove politične naklepe.

Le tako je razumljivo, da je moglo priti do najnovejšega nesramnega izdajstva delavskih interesov, za katero je javnost izvedela v preteklih dneh iz dnevnega tiska.

Gre za tajen dokument, ki je bil objavljen sporazumno z delavstvom in člani Osrednjega odbora za sindikalni sporazum.

To je tajna okrožnica, ki je bila poslana vsem tajništvom Delavske zbornice. Iz te okrožnice je razvidno, da bi se nekateri ljudje po stari navadi še kar naprej radi posluževali nepoštenih sredstev, da si zagotove zmago. Iz bojazni v neuspeh svojih političnih računov se jim je zdelo primerno lotiti se tistih plasti delavstva, kjer je zanje najmanj upanja. Tako bi se naj stavbnim delavcev razdeljevala za volilno propagando živila. V nekaterih strokah sezonskih delavcev naj bi se volitve izvedle hitreje, dokler še niso vsi delavci zaposleni, malim kmetom pa naj bi se onemogočile volitve. Volitve naj bi se onemogočile tudi brezposelnim delavcem, kajti dobro vedo, da so danes v Trstu prilike take, da so brezposelni po veliki večini ravno oni, ki so v obrambi svojih delavskih interesov pokazali največjo razredno zavest.

Ta dokument, ki so ga sestavili nekateri elementi pri Delavski zbornici po svoji vsebini in po svojem podtalnem značaju ne more biti kaj drugega kot napad na sindikalno enotnost in na vse tisto naporno delo, ki ga opravlja Osrednji odbor za sindikalni sporazum že toliko časa.

Z objavo tega dokumenta razkrinkani zarotniki proti delavskim interesom vpijejo preko svojega proslulega šovinističnega lista o nezaslišani nesramnosti in mečejo blato na Enotne sindikate. Ti pa so ponovno zavzeli jasno in dosledno poštenc stališče v resničnih naporih za dosego sindikalnega sporazuma. Popolnoma jasno je, da objava tega dokumenta ne more pomeniti napada na sindikalno organizacijo Delavske zbornice kot tako, pač pa je gotovo da je treba iz nje, če hoče biti ta res delavska organizacija, odstraniti vse tiste ljudi, ki delajo proti enotnosti. Treba je take ljudi povsod razkrinkavati in jih pokazati delavstvu, kajti to so tisti razbijači enotnosti delavskega razreda, tisti plačanci kapitalizma in tujega imperializma, ki so že po svojih načelih proti pravicam delovnih ljudskih množic. Kdor tega ne dela, je vreden obsodbe delavskega sovražnika.

Tržaško delavstvo ne bo zamudilo nobene prilike, da vsakega svojega sovražnika razgali in onemogoči, kakor bo neutrudno delalo, da se doseže enotnost vsega delavskega razreda Trsta. Osrednji odbor za sindikalni sporazum bo poslal tajno okrožnico tudi svetovni sindikalni zvezi in obenem bo zaprosil, da pošlje zveza v Trst svojega delegata, ki naj ostane tu do konca volitev.

Delavstvu, ki z največjo simpatijo spremlja vsak napor za dosego enotnosti, je vsako nečastno in nepošteno sredstvo za zagotovitev dominantnega položaja odvratno. Delavstvo pa tudi ni in noče biti »volilni najemnik«, ki bi ga kdo z nekaj krompirja najel, da pride zanj volit. Take metode so za tržaško napredno delavstvo že davno zastarele, da pri tem ni treba še posebej omenjati kolikšna podlost je izrabljati v svoje namene bedo ljudi.

Tisti, ki so delali račune na taki podlagi, so za vedno izgubili pravico biti kakor koli v dotiku s sindikalnimi organizacijami.

27. OBLETNICA

požiga „Narodnega doma“

Z grozo in začudenjem je naše ljudstvo sprejelo na znanje 13. julij 1920. V onem usodnem trenutku smo bili na prelomnici, ali bo naš narod pokleknil, upognil hrbet in se pustil vpreči v voz novodobnega rimskega imperatorja ter se pustil izbrisati iz zemlje, ali pa bo stisnil pesti, zgrabil za meč in se pognal v borbo za svoje golo življenje? To je bilo tedaj, v tistih dneh, veliko težko vprašanje. Ali smo bili tedaj svinec, ki se je v vročem ognju «Narodnega doma» stalil in se razlil v pesek, ali smo bili jeklo? Pet in dvajset let nadaljnega razvoja je pokazalo, da smo bili jeklo, ki je še sto in stokrat šlo skozi ogenj fašističnih požarov.

—o—

V zadnjih dveh letih po vojni so dediči istih kulturonoscev večkrat ponovili fašistični zločin nad tukaj živečim slovanstvom. Pred letom dni so sredi Trsta na grmadi sežigali slovenske knjige, požigali knjigarne, časopise, tiskarne in politične sedeže. Novi italijanski «demokrati» pri Uomo qualunque in bližnji okolici so se poslužili za svoje poulične interese fašizma. Ponoviti so hoteli vandalski pohod proti slovanskemu življu. Pa jim ni uspelo in jim ne bo nikoli več. V Trstu ne! Tu je na straži slovenski in italijansko delovno ljudstvo, ki se ne da več speljati na pogubonosno pot fašističnih zarotnikov. Tu je že davno zmagala demokratična zavest in nujnost: boj brez oddiha proti ostankom fašizma za mirno skupno uživanje sadov poštenega dela.

PO ŠIROKEM SVETU

Svobodne evropske države

nočejo v anglo-ameriško suženjstvo

Da je bil „Marshallov načrt" le druga izdaja „Trumanove doktrine" se je odkrito pokazalo na zasedanju treh zunanjih ministrov v Parizu ob koncu prejšnjega meseca.

Ko je bil prvotni načrt, ki sta ga predložila Bevin in Bidault ovržen in ko je bil Molotov že na tem, da zapusti konferenco, je francoski zunanji minister predložil nov načrt, ki je imel sicer navidezno kompromisno rešitev, a je bil le v novi obliki izražen načt infiltracije ameriškega imperialističnega kapitala v notranjo politiko gospodarsko ošibelih evropskih držav.

Molotov je ponovno opozoril, da SZ nikakor ne more pristati na to in da ona še nadalje vztraja na svojih predlogih od 30. junija. Če se teži za tem, da si Evropa pomaga sama in da razvija svoje gospodarske sposobnosti in izmeno gospodarskih dobrin med seboj, pomeni, da bo to v interesu evropskih držav in narodov. Če se pa neposredno izjavlja in že v načrtu načelno postavlja, da bodo imele pri obnovi in izgradnji Evrope glavno in odločilno besedo ZDA, je to gotovo v protislovju z interesi evropskih narodov, ki se na tak način morajo odpovedati svoji neodvisnosti in celo suverenosti.

Sovjetska zveza smatra, po izjavi sovjetskega zunanjega ministra Molotova, da morajo biti za evropske države odločujoč činitelj notranje razmere in nacionalni napori posamezne države ter da pride pomoč od zunaj le kot drugorazredni faktor. To velja za SZ kakor tudi za druge države.

Molotov je nato še poudaril dvojno stališče glede mednarodnih odnosov, in sicer politično in ekonomsko sodelovanje suverenih in popolnoma enakopravnih držav, ki ne trpe tujega vmešavanja in mednarodno sodelovanje, ki sloni na dominaciji ene ali več gospodarsko močnih držav nad drugimi, ki zavzemajo zato stališče podložniških ali zavisnih držav brez vsake samostojnosti.

Razen teh vzrokov neodobravanja Bidaultovega predloga se Molotov ni mogel zediniti s francosko britanskim predlogom o vprašanju Nemčije. Potem predlogu bi evropske države dobivale podporo tudi iz nemških virov, s čimer bi vse tiste evropske države, ki so utrpele toliko uničenja od strani nemške vojske in ki z vso pravico pričakujejo vojne reparacije, bile na tak način ten oropane in bi se istočasno nemška industrija ponovno dvignila, kar je v protislovju s prejšnjimi odločbami.

Iz teh vzrokov je Molotov odbil tudi Bidaultov predlog, konferenca treh se je razbila in Molotov je odpotoval v Moskvo.

Kakor je bilo pričakovati, sta Bevin in Bidault nadaljevala razgovore sama. Načrt izločitve SZ je uspel. Reakcionarni in ves desničarski tisk zapadne Evrope ter Amerike je začel peti slavospeve Bidaultu in Bevinu in istočasno metati krivdo za neuspeh konference na SZ.

Bidault in Bevin sta se kmalu sporazumela in napravila načrt za sklicanje konference evropskih držav za 12. julij, kamor je vabljenih 22 evropskih držav.

Na konferenco ni bila povabljena le Španija, dočim je angleški ambasador v Parizu izročil sovjetskemu ambasadorju načrt konference. S tem se Anglija in z njo tudi Francija formalno nista hoteli popolnoma odreci sovjetskemu prisostvovanju na konferenci.

Kakor že omenjeno, je takoj po razbitju konference del zapadnega tiska začel z ostro kampanjo proti SZ, toda istočasno so se začela tudi ugibanja, katere izmed evropskih držav bodo pristale na to konferenco in ustvarile so se tri kategorije držav, namreč države, ki bodo gotovo pristale, države, ki so v dvomu, in države, ki verjetno ne bodo sodelovale. Istočasno s temi računi je začel ves kompleks „ameriške pomoči" dobivati vedno ostrejšo obliko v delu zapadno evropskega tiska in mnogi so začeli gledati na stvar mnogo bolj kritično in skeptično.

Del francoskega tiska je začel ostro kritizirati postopek konference, kjer je prišel do izraza že dobro znan načrt izolacije SZ in tiskovno kampanjo proti SZ, ki jo vodi del angleškega in ameriškega in celo francoskega tiska, ki zvrača krivdo na SZ, medtem ko ne pove, zakaj je Sovjetska zveza morala odbiti Bidaultov predlog. Istočasno opozarja francoski tisk francoske odgovorne činitelje na nevarnost, ki je skrita v „Marshallovem načrtu". „Humanité" piše, da se bo Francija z „ameriško pomočjo" tako povezala z anglo-saksonskim kapitalom, da bo prenehala biti Francija in bo postala le kolonija ZDA. Drugi francoski list pa opozarja na nevarnost za Francijo, ki preti s strani Anglije. Francoski velekapital se je že pred to vojno povezal z angleškim kapitalom in to je privedlo Francijo do dogodkov 1940. leta in do Vichyja. Poleg vsega tega je Marshallov načrt nevaren za Francijo tudi zaradi tega, ker se s tem popolnoma onemogoči internacionalizacija Porurja, kar je v francoskem mirovnem načrtu z Nemčijo.

Vsi ti momenti so v precejšnji meri omilili prvotno navdušenje za Marshallov načrt ameriške pomoči

V Italiji se sicer v manjši meri dogaja isto. Dočim se vladni tisk navdušuje in pravi, da bo po končanj vojni Italija prvič nastopila kot enakopravna država z enakopravnimi, se opozicionalni tisk, ki sicer priznava potrebo po pomoči od zunaj, upira temu tako brezkompromisnemu podjarmljenju Italije tujemu kapitalu. Kljub temu sta Italija in Portugalska prvi pristali na konferenco 12. julija.

Po pisanju švedskega in norveškega tiska je za njih 12. julij usoden, kajti Bidaultov načrt ogroža njihovo osamosvojitev v metalurgični industriji in kakor pravi norveški časopis „Friheten", „je pomoč, ki bi jo Norveška dobila po Marshallovem načrtu mnogo premajhna protiusluga za izgubo neodvisnosti." Kljub temu se do danes še nista izjavili in bo odločila o tem konferenca skandinavskih držav , ki bo v kratkem v Kopenhagnu.

Po nekaterih vesteh je Finska že odpovedala svoje sodelovanje, dočim so Češka, Holandska, Belgija in Turčija že pristale in pričakuje se, da bo pristala tudi Madžarska, četudi govore na drugi strani mnoga dejstva obratno, kajti Madžarska si je v precejšnji meri obnovila svojo industrijo in privedla svojo produkcijo že na 80% predvojne in istočasno sklenila širokopotezen gospodarski sporazum s SZ Približno enako velja za Bolgarijo, dočim se je albanski tisk odkrito opredelil proti in označuje „Marshallov načrt" kot odkrito ekspanzionistično politiko dolarja, kar je istočasno posledica nujnosti ameriških trustov za dominacijo nad evropskim kontinentom.

Romunija, Poljska in Jugoslavija so dokončno izjavili, da ne gredo v Pariz.

Kakor se iz vsega tega vidi, je pristanek na konferenco, ki se bo začela 12. t. m. v Parizu, še v mnogih državah negotov in so mnogi pristanki le pristanki na sodelovanje na koferenci, kar še ne pomeni, da te države pristajajo neposredno na Marshallov odnosno Bidault-Bevinov načrt. Zato ni nič čudnega, da se v vsem zapadno evropskem in ameriškem tisku stalno pogosteje pojavljajo vesti, ki skeptično gledajo na dejanski uspeh 12. julija.

V Londonu vlada v splošnem pesimistično razpoloženje, dočim iz ZDA vedno pogosteje namigujejo, naj bi Francija ponovno pokazala, da se Sovjetski zvezi vrata na konferenco še niso zaprla.

Češkoslovaška in Poljska potrjujeta slovansko solidarnost

Praga, 5. julija (CTK). Poljski zunanji minister Zigmund Modzelewski in češkoslovaški zunanji minister Jan Masaryk sta izmenjala 5. t. m. ratifikacijske listine pogodbe o prijateljstvu in medsebojni pomoči med Češkoslovaško in Poljsko, ki je bila podpisana 6. marca v Varšavi.

S to pogodbo sta se obe državi obvezali, da bosta onemogočili z vsemi silami vsako nevarnost pred morebitnim novim napadom Nemčije ali pa države, ki bi bila z njo v zvezi, da bosta dajali druga drugi efektivno vojaško in drugo pomoč v primeru sovražnosti z Nemčijo in da ne bosta sodelovali v nobeni koaliciji, ki bi bila naperjena proti drugi podpisnici pogodbe.

Predsednik češkoslovaške vlade je v svojem govoru poudaril zgodovinski pomen pogodbe in spremembe, ki so nastopile v odnosih med obema državama tudi v njunem stališču do Nemčije. Češkoslovaška in Poljska nista pri tem več v nemških kleščah, ker sta se osvobodili stoletnega obkroževanja, nemške meje pa so potisnjene na zapadu na Odro in Niso. Pogodba o prijateljstvu med Češkoslovaško in Poljsko je izraz odločnosti češkoslovaškega in poljskega ljudstva, da skupno ščitita in branita svoje meje ter svojo neodvisnost pred nevarnostjo morebitnega nemškega napada. Če gledamo na pogodbo v odnosu z zvezo obeh držav s Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo, se lahko z gotovostjo reče, da varnost Češkoslovaške in Poljske še nikoli ni bila tako dobro zavarovana.

Predsednik Poljske vlade je v svojem govoru omenil pogobbo o prijateljstvu in medsebojni pomoči med Češkoslovaško in Poljsko in rekel, da pomeni velik korak k ustvarjanju varnostnega sistema, ki bo omogočil vsak morebitni novi napad Nemčije. Pogodba pomeni delež k svetovnemu miru, ki ga Češkoslovaška in Poljska potrjujeta s poglabljanjem slovanske solidarnosti, pri čemer popravljata napake preteklosti.

Poljski minister za trgovino Hilarij Minc in češkoslovaški minister za zunanjo trgovino dr. Hubert Ripka sta nato podpisala obširni trgovinski sporazum ter sporazum češkoslovaško-poljskega gospodarskega sodelovanja. Konvencijo o kulturnem sodelovanju med Češkoslovaško in Poljsko pa sta podpisala ministra za prosveto Skszeczewsky in dr. Stransky.

Clane poljske vladne delegacije je nato sprejel predsednik republike dr. Beneš, ki je odlikoval sedem poljskih ministrov z redom «Belega leva».

Na Siciliji neodgovorna otročad v službi monarhistov čez dan riše po zidovih monarhistične znake, čez noč pa, kot v času ilegale, demokratična roka prečrta grb in pripiše: »Živela republika.«

MED TEDNOM

Ramadier slabo pripravljen

Na zasedanju nacionalnega sveta francoske socialistične stranke so prišla ponovno do izraza različna stališča dveh struj v francoski socialistični stranki. Dočim je bil en del delegatov nekompromisno za nadaljevanje sedanje vladne politike brez komunistov in je poslanec Bail rekel celo „da bodo komunisti prišli ponovno na oblast le če bodo šli skozi Pariz sovjetski tanki", je bil drugi del delegatov popolnoma nasprotnega mnenja in to se je izkazalo tudi pri izglasovanju zaupnice Ramadierju, pri katerem je glasovalo 2576 delegatov za in 2058 proti, dočim se je 127 delegatov vzdržalo glasovanja.

V tem razpoloženju in s tem „zaupanjem" se Ramadier pripravlja za borbo proti državnim uslužbencem, ki nameravajo v nekaj dneh napovedati stavko za povišanje mezd in teh uslužbencev ni tako malo. Gre namreč za približno 2 milijona ljudi z dobro organiziranim koordinacijskim stavkovnim odborom.

Slovanski narodi so za mir

Češki ministrski predsednik Klement Gottwald je na svečani proslavi slovaškega dne, ki se je vršila na ruševinah starega slovaškega gradu Devin v svojem govoru rekel naslednje:

„Danes so slovanski narodi napredna avantgarda miru in trdnjava demokracije. Zunanja politika demokratičnih slovanskih držav ni v nasprotju z načeli OZN. Slovanski narodi si želijo trajen mir in da v miru delajo. Zaradi tega se naslanjajoč se na Sovjetsko zvezo tako dosledno borijo za trden, demokratičen mir."

Poljski Sejm sprejel triletni načrt

Varšava, julija (Tass). Poljski sejm je z večino glasov sprejel zakon o triletnem načrtu za obnovo države ter zakon o državnem investicijskem načrtu za leto 1947. Poslanci Mikolajczykove stranke so se vzdržali glasovanja in skušali napraviti razdor med kmetskim slojem in delavskim razredom. Zastopniki ostalih strank so kritizirali stališče Mikolajczykove stranke in poudarjali, da zagotavlja triletni plan hitro obnovo in razvo. poljskega kmetijstva. Po načrtu se bo v prihodnjih dveh letih pridelek rži dvakratno povečal, pšenice dvakratno in polkrat, krompirja in sladkorne pese pa za 50%.

Stvari o ! je vredno

PALESTINA

AFT. — Kakor poroča arabski tisk, je kralj Abdallah sprejel v svoji palači Younis el Bahry-ja in mu izdal dovoljenja, da se vseli v Transjordanijo. Younis el Bahry je v državnem udaru v Iraku sodeloval v borbi proti demokratičnim silam in je v času Hitlerjevega režima bil poročevalec v arabskem jeziku na berlinski radio-postaji.

GRČIJA

Grška monarhofašistična vlada nadaljuje z množičnimi deportacijami grškega demokratičnega ljudstva v vseh predelih Grčije. Po poročilih grškega časopisa »Rizospastis« je grška žandarmerija aretirala v Nigrit 800 prebivalcev in mnoge izmed teh na barbarski način mučila. Razen tega je izselila iz pokrajine Nigritija 690 in iz mesta 49 družn; in to pod izgovorom, da so bile »v zvezi« z demokratično armado. Iz Pireja so izgnali 19 moških in 19 žensk.

AVSTRALIJA

Avstrijski demokratični časopisi dnevno poročajo, da so izpustili na svobodo znane naciste in nacistične voditelje in to brez zaslišavanja in sodnega procesa. 5. julija so izpustili znanega nacista dr. Eppinghauserja, bivšega generala SS in predsednika nacistične advokatske zbornice.

TURČIJA

Kakor poroča časopis »Ulus« so tri važne ameriške denarne družbe ponudile turškim finančnim krogom, da bi ustanovili v Turčiji banko za zunanjo trgovino z osnovnim kapitalom 15 milijonov turških lir Ta banka bi krila trgovinsko izmenjavo med Turčijo in ZDA. Del akcij bi seveda imeli v rokah Američani.

NEMČIJA

Kakor poročajo berlinski časopisi, so izpustili na svobodo Alfreda Hugenberga, ki je eden izmed predstavnikov monopolističnega kapitala, ki je pomagal Hitlerju do oblasti. Hugenberg je v družbi s Schachtom in Von Papenom pripravil starega Hinderburga, da je imenoval Hitlerja za kanclerja. On je organiziral zvezo med nacisti in stranko jeklenih čelad za borbo proti mladi nemški republiki. Danes po osmih mesecih zapora je ponovno na svobodi in se mirno druži z že svobodnimi Kruppom, Siemensom, Vitzlebnom in podobnimi.

EGIPT

Po telegrafskem poročilu iz Kaira je bil zastopnik egiptskih sindikatov na svetovnem kongresu v Pragi Fuad Naum, ki se je ravnokar vrnil v Egipt, aretiran. Vzrok aretacije je gotovo to, da je on odkrito izrazil v Pragi svoje mnenje o sindikalnem gibanju v Egiptu. Znani egipčanski sindikalist Mohamed El Meddarek, ki je še v Pragi, je izjavil s tem v zvezi, da ga čaka isto, ko se vrne v Egipt.

katerih razmišljati!

JUŽNA AFRIKA

Iz Johannesburga poročajo, da so 5. t. m. v Capetownu ponovno aretirali 2 komunistična voditelja pod obtožbo zavajanja. Eden izmed teh dveh je član sindikalne zbornice afriških rudarjev, drugi pa je Indijanec Hanaibo, sekretar komunistične partije Capetowna. Sojena bosta z ostalimi osmimi komunističnimi voditelji, ki so bili aretirani že v novembru lanskega leta in ki so obdolženi, da so 1946. leta povzročili stavko rudarjev.

ANGLIJA

4 t. m. je Društvo za anglosovjetsko prijateljstvo priredilo sestanek pod parolo: »Sovražniki Sovjetske zveze so sovražniki Velike Britanije« Na tem zborovanju so govorili razni novinarji, med njimi novinar Charles Assley, ki je kritiziral nekatere angleške novinarje, ker so skušali z vsemi lažmi očrniti Sovjetsko zvezo, kot n. pr. dopisnik Daily Heralda Uwer. K temu je Assley izjavil, da so ti novinarji Angliji bolj škodovali, kakor pa koristili. Assley je dodal: »Uwer je govoril mnogo o neenakosti v Sovjetski zvezi, četudi je vedel, da so vse pravice sovjetskih državljanov odvisne od kakovosti in količine dela. Uwer pa pri vsem tem, da je poskušal na vse mogoče načine očrniti Sovjetsko zvezo ni mogel izslediti, da bi nekdo v Sovjetski zvezi živel od tega, da bi izkoriščal sočloveka.

Novinar Peet Slowen je izjavil na istem zborovanju, da je razbitje Pariške konference treh zunanjih ministrov znak, »da Američani kontrolirajo sedaj zunanjo politiko Velike Britanije in da je monopolistični amerikanski imperializem dejanski sovražnik britanskega ljudstva in miru.

Nato je govoril Reginald Biskop in navedel znano reprimer je navedel znano reakcionarko Lady Astor, ki se danes bavi z »vzgojo« nemških ujetnikov v Veliki Britaniji. Lady Astor je na neki konferenci nemškim ujetnikom rekla: »Kmalu se bomo morali boriti proti Sovjetski zvezi in to do končne zmage. Zato smo vas privedli v Veliko Britanijo in vas tu držimo.«

ZDA

Po zadnjih podatkih statističnega centra je v Združenih državah Severne Amerike število brezposelnih doseglo višek v juniju, in sicer 2 milijona in 500 tisoč, kar pomeni 400 tisoč več kot v decembru lanskega leta. V tem številu ni vštetih brezposelni miljon 760 tisoč oseb, ki delajo le od časa do časa od ene do 14 ur tedensko, razen tega ni v številu vključenih milijon 600 tisoč brezposelnih kar pomeni skupno približno 5 milijonov 860 tisoč brezposelnih.

Neko letalo družbe „Air France" se je razbilo v Severni Afriki, ko se je zaletelo v nek grič. Deset oseb je izgubilo življenje.

PO DOMAČI ZEMLJI

Ob zaključku tržaškega mladinskega festivala

PRAVA POT JE V BRATSTVU

med mladimi demokratičnimi množicami

V nedeljo se je tržaški mladinski festival zaključil. Ves prejšnji teden so mladinci med seboj tekmovali, kdo se bo bolj izkazal ali z umetniškim ali z obrtno - industrijskim izdelkom. Nekateri so nastopili kot pevci solisti in drugi spet kot kolektivi — v pevskih zborih, dramskih skupinah. Tudi fizkulturniki so si prizadevali, da bi dosegli kar najlepše rezultate.

Mogoče bi ne bilo neumestno pomuditi se nekoliko ob rezultatih teh tekmovanj, zlasti če bi mimogrede pokazali na nekatere šibke točke. Tu mislimo namreč na nekatere panoge, v katerih mladina STO-ja sploh ne bo mogla na Praškem festivalu stopiti v kako tekmovanje niti ne bo mogla kaj vrednega pokazati. V mislih imamo predvsem slovensko dramsko skupino. Tu ne gre za razmišljanje, kje so vzroki, da se ne bomo mogli na tem področju izkazati enakovredne z drugimi narodi, bolj bi bilo treba premisliti, da se bo v Pragi sodilo pač po tem, kar se bo videlo in slišalo. Tudi v lahki atletiki je malo upanja, da se bomo uvrstili na kako vidnejše mesto. To pa naj naše mladine ne napravi malodušne, pač pa naj ji da pobude za marljivejše in vztrajnejše delo v bodočnosti. Praški festival ni zadnji. Mladina pa naj se zaveda, da se mora vsaka priprava za dostojno reprezentiranje začeti zelo zelo zgodaj. Ne postaneš ne umetnik ne odličen športnik v dveh mesecih.

Vendar je prav, da se mladina STO-ja udeleži Praškega festivala. Njej sami bo to v ogromno korist, kajti videla in naučila se bo stvari, ki jih bo znala s pridom uporabljati pri svojem nadaljnjem delu in brez dvoma ji bo prav udeležba na festivalu pomagala do lepših in vidnejših uspehov. Predvsem pa je prav, da se tržaški mladinci in mladinke udeleže festivala v Pragi kot zastopniki tukajšnje demokratske mladine, da se bodo pridružili mladini vsega sveta v zahtevah po demokratizaciji življenja sploh in po uveljavljanju pravic za mladino še posebej. Pogovorili se bodo z mladino drugih narodov, kako živi mladina drugod, s kakimi ovirami se mora boriti ali pa nasprotno, katera sredstva ima na razpolago za pomoč pri svojem delu. Povedali pa bodo tudi brez dvoma o težavah in zaprekah, proti katerim se morajo doma boriti; zapreke, ki imajo različno obliko in različno ime, a katerih povzročitelj je vedno isti: tuj imperializem, ki ne mara v Trstu ne politične ne kake druge enotnosti in ki si zna še dovolj spretno pridobivati žrtev, ki mu zavestno pa tudi nezavestno služijo.

V nedeljo je dosegel festival mladine STO-ja svoj vrhunec in zaključek. Dopoldne so se zbrali mladinci na Garibaldijevem trgu, kjer so poslušali govor predsednika Zveze antifašistične mladine tov. Gasperinija.

Govornik je še enkrat pokazal na okolje, v katerem živi mladina STO-ja in ponovil njene zahteve. Ko je omenil, da predstavlja ustanovitev STO-ja vendar krepak korak naprej k utrditvi miru in ko je ožigosal ravnanje imperialistične politike, katere cilj je napraviti iz Trsta središče spletkarjenja proti demokratskim državam evropskega vzhoda in kateri služijo tudi nekatere stranke, ki se sicer imenujejo demokratske, a so razbile pogajanja s SIAU s pretvezo, da je bila osporavana na pogajanjih udeležba ene stranke «italijanskega bloka», tedaj je tov. Gasperini odločno povedal: »Res je, nihče se ne mara pogajati z Uomo qualunque, ki v Siciliji pobija kmete in uničuje sedeže demokratskih gibanj, pri nas pa zasleduje isto politiko — s fašizmom se ne pogajamo, fašizem uničujemo.«

Jasno je, da bi rušilcem enotnosti ne bilo všeč sodelovanje vse tržaške mladine. V svojem šovinizmu so računali na podporo italijanske Mladinske fronte. Vendar so od tam prejeli nedvomen odgovor: vaša prava pot je v bratstvu med mladinci obeh tukajšnjih narodov, v enotnem gibanju, v borbi proti vsaki obliki fašizma in v borbi za izboljšanje pogojev, v katerih živi mladina.

Nato je govornik pokazal na neprijetnosti in neurejenost življenja delovne mladine: brez delovnih pogodb, brez pravic na delu in pa sploh brez dela. Tako je mladina često prisiljena stopiti na pot črne borze, tatvine in pokvarjenosti sploh. Tudi mladi uradniki često niso no boljšem. Prave izobrazbe v stroki pa manjka tudi kmečki mladini, zato je naše kmetijstvo še vedno precej starokopitno.

MNOŽICE NA GARIBALDIJEVEM TRGU

Žalostno poglavje pa je tudi naša šola, ki je še vedno to, kar je bila za časa fašizma in še prej: privilegij premožnih slojev. Mladina pa zahteva, da bodi šola dostopna vsem sposobnim, ki jim je treba omogočiti višjo izobrazbo. Poglavje zase pa je slovenska šola, ki je še daleko od tega, da bi bila enakopravna z italijansko, še mani pa, da bi bila takšna kot jo zahteva slovensko ljudstvo. Šovinisti se zaganjajo v slovensko kulturo in ZVU jim pri tem pomaga. Toda italijanski demokrati se bodo vedno borili s slovenskimi in ne bodo dopuščali omejevanja njihove dejavnosti.

Prav posebno je še poudaril govornik zahtevo mladine za volilno pravico z 18 leti. »To pravico smo si priborili z orožjem v rokah. V osvobodilni borbi nas ni nihče vprašal, koliko let imamo«, je dejal govornik.

Za tov. Gasperinijem je govoril v slovenščini tov. Gorazd in pa mladinec Biecher v imenu neodvisnih.

Zvečer je bil na stadionu pri Sv. Soboti nastop nekaterih glasbenih in telovadnih skupin in končno so razglasili izid tekmovanja in podelili nagrade najuspešnejšim sportnim društvom. S tem se je lepo zaključil Festival STO-ja, ki je bil lepa priprava za Praški festival.

O meji pri Gorici

Potem ko so na mirovni konferenci določili mejo med Jugoslavijo in Italijo, Jugoslavijo in STO-jem in še med Italjo in STO-jem, so prepustili njeno natančno izpeljavo na terenu samem mešanim komisijam. Tako je n. pr. mejo med Jugoslavijo in Italijo določila komisija, sestavljena iz Jugoslovanov in Italijanov. Znano je namreč, da mejna črta, ki so jo določili v Parizu, ni bila tako dokončna, da se ne bi mogla za malenkost spremeniti, saj je bilo določeno, da se bo smela dokončna meja tudi odmakniti od te črte za 500 m, če ni tam naselij z več kot 500 prebivalci.

Precej časa je že, kar je mešana jugoslovansko-italijanska komisija pričela svoje delo. Ko je s svojim delom prišla do Solkana, se je tu pojavila mrtva točka, ki jo je morala komisija celo obiti in drugje nadaljevati delo, ki ga je tudi dovršila. Določbe meje pri Solkanu sta oba dela komisije tolmačila tako različno, da ni moglo priti do sporazuma. Povsem jasno je bilo jugoslovansko stališče, ki se je držalo točne določbe, da poteka meja s Sabotina naravnost na jug do Soče, jo prekorači in pušča Solkan Jugoslaviji. Po mnenju jugoslovanskih zastopnikov bi bilo treba razumeti pod „Solkan" vso katastralno občino Solkan, to se pravi polja, ki so takoj ob Solkanu in so strnjena last Solkancev. Po drugi strani pa je bila nemogoča in nesprejemljiva razlaga italijanskih zastopnikov, po kateri naj bi potekala meja tako tesno ob železniški progi, da bi bilo skoraj nemogoče delo na progi, ne da bi pri tem stopil v drugo državo.

Mešana komisija je sporno vprašanje odstopila višji komisiji, ki jo sestavljajo zastopniki štirih velesil. Ta komisija je te dni predložila mešani komisiji novo rešitev, ki pomeni kompromis med obema stališčema in daje Jugoslaviji — verjetno v okviru „razpoložljivih" 500 m — pas ozemlja zapadno od proge Kanal — Dornberg.

Ta nov predlog ni nikaka usluga Jugoslaviji, ko gre itak povsod za slovenski svet, ki bo na tej točki nesramno rezan, tako da bo Gorica s precejšnjim delom slovenske zemlje ostala pod tujo državo. Vendar so novofašistični šovinisti od Lege nazionale in njim podobni takoj zagnali vrišč in začeli pošiljati telegrame v Italijo. To so vedno isti nespravljivi elementi, ki bi z enako „bolestjo v srcu branili" svojo „madrepatrio", če bi se slučajno meja krojila pri Postojni, na Savi ali pa celo v Ukrajini, kamor je fašizem v svoji blaznosti pošiljal ljudi branit svoj imperij.

Vsekakor predstavlja predlog višje komisije premaknitev z mrtve točke in približanje k normalizaciji medsebojnih odnošajev tudi na tem področju.

V enem stavku

Nek angleški vojak je zaradi očitnih znakov popolnega nezanimanja za njegove ljubezenske izbruhe potolkel neko Tržačanko s pestjo po obrazu tako močno, da se je morala zateči v bolnico.

— — —

Da se tudi pri najvišjih glavah ZVU gode čudne spremembe, priča izjava polkovnika Baylissa, ki je pri razpravi zaradi incidentov pred slovenskim narodnim gledališčem obsodil šovinistični napad in zahteval, da mu takoj pripeljejo v dvorano — zares ali pa za šalo? — „take šovinistične barabe!"

— — —

Razprava proti atentatorjem na kulturni krožek „Perossa" se je zaključila tako, da je bil Klavdij Fama obsojen na triletno bivanje v poboljševalnici, tisti pa, ki so ga poslali na tako umazan in morilski posel, so ostali svobodni in bodo gotovo kmalu spet našli novih najetih „bombašev".

— — —

Ker je baje ob prihodu civilne policije pripomnil, da prihajajo tako kot Collottijevi agenti in ker se je upiral takojšnji aretaciji, je bil Janez Sdraule zaradi svoje prevelike resnicoljubnosti in upiranja javnim organom obsojen na eno leto zapora in še pet sto lir kazni, kar spet kaže na čudne in za vsakogar drugačne mere, s katerimi se deli pri nas pravica.

— — —

Življenje „esulov" je težko, dokler je; lahko pa postane, ko kdo prične s tatinskimi podvigi in tako zasluži več, kot če bi pošteno delal; precej težko pa postane, če ga zalotijo pri tem delu in silno enostavno takrat, ko ga obsodijo in mu tako dado brezplačno hrano in stanovanje v zaporu, kot je to dosegel „esule" Arduino Milli, ki je bil zaradi tatvine kovčegov v silosu obsojen na šest mesecev zapora.

— — —

Emil Uršič, zidar iz Verdelje, se je pred dnevi smrtno ponesrečil, ko je delal na nekem odru v petem nadstropju, nedoma se mu je zavrtelo v glavi in je treščil v globino.

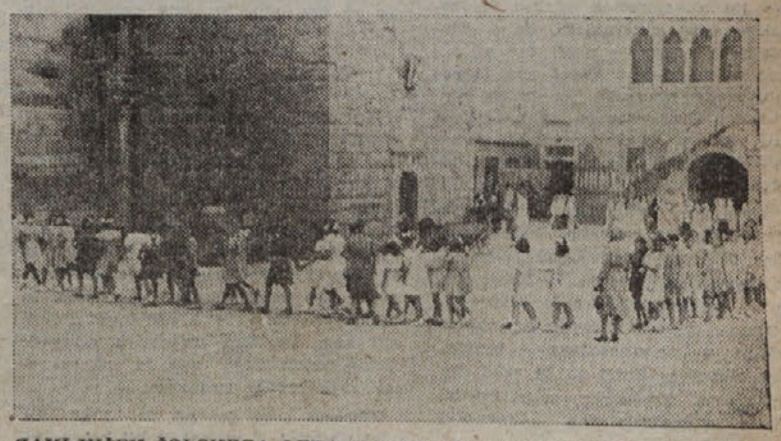

ZAKLJUČEK ŠOLSKEGA LETA V KOPRU; OTROCI GREDO K SVEČANI MAŠI

Moč ★ Sovjetske ★ Zveze

Praški tednik za kulturo in politiko „Tvorba" objavlja članek svojega moskovskega dopisnika z naslovom „Videl sem moč ZSSR". Tam beremo med drugim:

V Sovjetsko zvezo prihajajo leto za letom tisoči obiskovalcev. Milijoni ljudi hrepenijo po takšnem obisku.

V moskovskih hotelih „Inturista" je vedno zelo živahno. Odpotovala je madžarska trgovinska delegacija, prispela pa delegacija britanske mladine. Odpeljali so se predstavniki albanske zveze prijateljev ZSSR, zamenjali so jih člani češkoslovaških sindikatov. Med obiskovalci so prijatelji in nasprotniki — samo ravnodušnih ni med njimi. Malo je Evropcev in Američanov, ki bi mogli biti ravnodušni napram Sovjetski zvezi. Za to trdnjavo demokracije in socializma, ki zavzema eno šestino zemeljske površine, je mogoče občutiti le prijateljstvo ali nenaklonjenost. Ignorirati, prezirati jo — to je nemogoče. Za kaj takega je Sovjetska zveza premogočna in preveč značilna.

In prav zaradi tega, ker ni njihov odnos do Sovjetske zveze ravnodušen, motrijo obiskovalci edine socialistične države na svetu vse okrog sebe s povečano pozornostjo. Malokje na svetu imajo turisti tako odprte oči kakor v sovjetskih tvornicah, kolhozih, gledališčih. Prijatelji si prizadevajo, da bi se iz tega, kar vidijo, čim več naučili, nasprotniki pa iščejo napake in nedostatke, da bi jih — ob neupoštevanju svojih stvarnih razlogov — povečali in posplošili. Ti in oni pa, dasi iščejo nekaj povsem drugega, vidijo samo eno stvar: veličino in moč Sovjetske zveze. Prijatelje to veseli, ker se zavedajo, da sta moč in veličina Sovjetske zveze hkrati moč in veličina svetovne demokracije, neprijatelji pa so vznemirjeni, ker vidijo, da fašizem ni omajal temeljev socialistične države. Vojna režija Winstona Churchilla, ki se je zanašala na to, da bo Sovjetska zveza izkrvavela in razpadla ter se bo morala umakniti pred nasilno politiko v vojni obogatelih imperialistov, ni dosegla pričakovanega uspeha. Mogoče bodo nasprotniki Sovjetske zveze, ki so obiskali ta sklop držav, po povratku domov še nadalje ščuvali proti nji, ker takšno hujskanje nese. V globini svoje duše pa bodo le čutili, da lažejo in da je njihova laž strašna.

Stal sem na Rdečem trgu na dan 1. maja, sredi tujcev. Poleg mene je bila skupina ameriških in angleških novinarjev, nekaj korakov dalje pa člani diplomatskega zbora. Vsi so z izbuljenimi očmi spremljali mimohod posameznih edinic moskovske garnizije, ki je trajal več ur. Nekateri izmed njih nismo prav nič prikrivali svojega občudovanja, drugi so bili zelo resni in zamišljeni in jim ni bilo do šale. Ne vem, kaj so vojni atašeji brzojavili predstojnikom o novih tipih bliskovitih turbinskih letal, ki so grmela nad njihovimi glavami, o „katjušah" in jeklenih orjakih, o krasnih mladih edinicah. Prav gotovo pa to ni imelo nič skupnega s prijubljenim stilističnim vežbanjem ameriških uvodničarjev o „sovjetski šibkosti". Ne vem tudi, kaj so poročali o milijonih delavcev, ki so radostno pozdravljali Stalina.

Res pa je, okupatorji so uničili na tisoče sovjetskih mest in vasi. Z lastnimi očmi sem videl, kako so načrtno in vandalsko uničevali. V Novem Jeruzalemu blizu Moskve sem videl starodavni samostan, ki so ga Nemci pred umikom razstrelili. V okolici Leningrada sem videl vasi, kjer ni ostal kamen na kamnu. V Puškinu, nekdanjem Carskem selu so pred odhodom uničili krasen grad, bivšo letno rezidenco ruskih carjev, in sicer tako sistematski, da se človeku nehote skrčijo pesti ter se mu iz ust utrga kletev. Videl sem muzej leningrajske obrambe, ki bi ga morali naložiti na voz in ga kazati po svetu, da bi ljudje spoznali junaštvo in žrtve, s katerimi je bila odkupljena svoboda.

A videl sem tudi, kako se mesta in vasi dvigajo iz razvalin, kakor ptič feniks. V notranjosti Leningrada nisem opazil nobenega sledu vojne. Tam je vse popravljeno in obnovljeno. Obnavljanje in zidanje napreduje resnično v stahanovskem tempu. Mnoga izmed podjetij so že zdaj dosegla raven predvojne proizvodnje. Vse sile so mobilizirane za izvedbo nove petletke.

Lani so nekateri žitorodni kraji Sovjetske zveze trpeli zaradi suše.

Imeli so slabo žetev. Letos je vsa pozornost stranke in državnih oblasti, a tudi tiska in radija posvečena poljedelstvu. Izvršena je bila ogromna organizacijska in psihološka mobilizacija za povečanje pridelka zemlje. „Letos se ne bojimo ničesar", mi je dejal sovjetski prijatelj. „Podvzeli smo vse ukrepe, da se pridelek poveča". Država, ki je bila štiri leta v vojni in jo je doletela nesreča suše, država, ki je pri vsem tem nesebično pomagala drugim, siromašnejšim, se v rekordnem času popravlja od vojnih udarcev, raste in se krepi iz dneva v dan.

Spominjam se, kako se je lani končalo navzkrižno zasliševanje Hermana Göringa v Nürnbergu. Reichsmaršal je brez sijaja, ki ga je obdajal prejšnje čase, sedel iz oči v oči nasproti sovjetskemu tožilcu Rudenku, ki ga je vprašal: „Ali priznate, da ste z mučnim napadom na Sovjetsko zvezo, kar je imelo za posledico razbitje Nemčije, izvršili težek zločin?" Göring se je za trenutek zamislil, potem je skoro neslišno odgovoril: „To ni bil zločin, temveč usodna zabloda. Priznati moram le to, da smo nepremišljeno postopali, kajti — kakor se je izkazalo v teku vojne — mnogokaj nismo vedeli in tudi nismo mogli slutiti. Posebno pa nismo poznali sovjetskega Rusa, ki je bil in ostane uganka. Nobena — niti najboljša agencija — ne more odkriti pravega vojnega potenciala Sovjetov. Ne mislim na število topov, letal in tankov. To nam je bilo približno znano. Ne govorim niti o moči in pripravljenosti industrije. V mislih imam ljudi. Ruski človek je bil za tujca vedno uganka. Niti Napoleon ga ni razumel. Mi smo ponovili Napoleonovo napako."

Sekretar v Dmitrovu

Ko me je po povratku v Moskvo vprašal prijatelj, kateri je moj najmočnejši vtis, sem nekoliko pomislil V duhu sem se vprašal: Ali je to prvomajniška parada, muzej obrambe v Leningradu, Leninov mavzolej, Kremelj, Delavski klub, Eremitaža, prekop Moskva-Volga, sovjetske tvornice? Vse to so namreč bili močni in nepozabni vtisi ... A nič tega! Pomislil sem in sem prijatelju odvrnil: „Moj najmočnejši vtis je bil sekretar rajkoma v Dmitrovu ..."

Obiskali smo ga, ne da bi se bili prej najavili. Z menoj je bil bolgarski pesnik Radevski, tovariš novinar iz Sofije, trije sodelavci moskovske „Pravde" in dva prijatelja s Češke. Sprejel nas je zelo prisrčno ter odgovarjal na naša vprašanja. Radi bi bili izvedeli nekaj o podmoskovskem rajonu, kamor smo se pripeljali z ladjo in za katerega smo slišali, da slovi zaradi svojih uspehov. Želeli smo si ogledati kolhoz, slišati nekaj o organizaciji dela, o dosedanjih uspehih na industrijskem in kmetijskem področju, o izgledih okraja. Sekretar nam je potrpežljivo razložil vse, kar smo želeli. Njegovo razlaganje so prekinjali telefonski klici. Stalno so se oglašali iz tvornic in kolhozov ter prosili za svet. Čim delj se je z nami razgovarjal, tembolj smo ga občudovali. Kako globoko je bilo njegovo znanje! Kako odrezav je bil v odgovorih! Kakšna moč je vrela iz njega! Kakšno razumevanje in povezanost je kazal v razgovorih s kolhozniki in ravnatelj tvornic! Nismo mogli odoleti in smo ga na koncu prosili, naj nam pove kaj še o sebi. Skromno se je nasmehnil in rekel: „Če želite, prosim!" Kratko nam je opisal svojo življenjsko kariero. Izhaja iz delavske rodbine. Politično je začel delati l. 1918., in sicer v okrajnem odboru klinskega komsomola. Pozneje je stopil v Rdečo vojsko. Po demobilizaciji je izvrševal razne partijske funkcije v krajevnem odboru. Odšel je študirat, absolviral je partijske tečaje marksizma-leninizma. Dovršil fakulteto sovjetskega pravoznanstva. Tri leta je bil tožilec, pozneje je delal samo v stranki. Postal je predsednik deželnega odbora stranke, zdaj je že osem let predsednik rajkoma in obkoma. Med vojno je bil v partizanskih oddelkih kot sekretar podzemskega rajkoma.

Pogovor o tajnih orožjih

Beseda je nanesla na tajno orožje. Nacisti so tolažili svoje razbite armade, da bodo v najkrajšem času prišli na dan s tajnim orožjem, ki bo odločilo vojno. Američani delajo barnumsko reklamo z atomsko bombo. Govori se tudi o drugih tajnih orožjih tudi Sovjetska zveza — pravijo — razpolaga s tajnimi orožji. Ne vem, s čim razpolaga Sovjetska zveza. Molotov je nekoč dejal: „Imeli bomo atomsko bombo in druge stvari."

Toda Sovjetska zveza ima orožje, ki na koncu odločuje v vseh vojnah. To je njeno ljudstvo s svojo moralno in politično enotnostjo, to je njena avantgarda — Komunistična partija. Moč boljševiške stranke in Sovjetske zveze se kaže v možeh, kakor je sekretar dmitrovskega rajkoma. V svetu mnogo vedo o Stalinu, Molotovu, Ždanovu in drugih. Spoštujejo jih tudi tisti, ki jih nimajo radi. (Vedno se moram smejati, kadar se spomnim, s kakšnim spoštovanjem so novinarji z Zapada in delegati na moskovski konferenci govorili o Višinskem. Koliko mi jih je zatrjevalo, da je on najznačilnejša osebnost na konferenci!) A v svetu malo vedo o tisočih in stotisočih, o milijonih sovjetskih mož, ki se ne kažejo pred svetovno javnostjo na mednarodnih konferencah, ampak delajo v vodstvu partijskih organizacij, javnih ustanov, zavodov in kolhozov. Ti ljudje, oboroženi z najnaprednejšo ideologijo, predstavljajo neznano moč Sovjetske zveze.

Usodna napaka neprijateljev Sovjetke zveze je bilo podcenjevanje njene moči. Vedno so jo slabo presojali. Tako je bilo, ko so hoteli z intervencijo uničiti mlado sovjetsko državo, ko so po propadu intervencije denarno podprli razne zarote in zasede, ko so jo napadli l. 1941. Vedno so slabo presojali njene zmožnosti. Danes, ko je Sovjetska zveza dobila stare dežele na zapadu, ko ni tam več nobenega kordona sovražnih držav, temveč veriga zaveznikov in prijateljev, ko je njen ugled med navadnimi ljudmi na vsem svetu nenavadno narasel, ko je zmaga učvrstila zaupanje njenih narodov ter jim ovila krog glave venec glavnega zmagovalca nad fašizmom — je pač vrhunec blaznosti, podcenjevati sovjetske sile. Ne ravnajo modro tam, kjer še danes ponavljajo to zablodo, o kateri bi se lahko poučili tudi iz Göringove izpovedi. Nepremagljive so sile demokracije in miru, katere vodi Sovjetska zveza.

Praški govori Matije Rakocyja

Praški obisk namestnika predsednika madžarske vlade in generalnega sekretarja Komunistične partije Matyaša Rakoscyja je v evropski javnosti vzbudil veliko zanimanje, ki se je pokazalo tudi v izredno veliki udeležbi češkoslovaških in inozemskih novinarjev na tiskovni konferenci, na kateri je govoril Rakoscy o notranjih razmerah na Madžarskem in o madžarsko-češkoslovaških odnosih.

Rakoscy je prišel, kakor je poudaril, v Prago na vabilo Komunistične partije Češkoslovaške, da bi vzajemno informiral politične prijatelje o najnovejšem položaju na Madžarskem in ne, kakor je trdila neka inozemska obveščevalna agencija, da bi se pogajal o zamenjavi prebivalstva med Češkoslovaško in Madžarsko. Odlaganje ratifikacije končne pogodbe ni v zvezi s potovanjem Rakoscyja v Prago. Pospešena pogajanja o izmenjavi prebivalstva med Češkoslovaško in Madžarsko stoje v neposredni zvezi s splošnim zboljšanjem političnih odnošajev med obema državama.

Rakoscy je ironiziral vesti in poročila ameriškega tiska o tem, da so na Madžarskem izbruhnili boji na ulicah glavnega mesta in na podeželju in v zvezi s tem dejal, da take izmišljene vesti ne koristijo niti madžarski reakciji. O begu bivšega madžarskega ministrskega predsednika je Rakoscy dejal, da po starem madžarskem pregovoru vsak čudež mine v treh dneh in zato bodo tudi v USA kmalu pozabili na Nagyja, kakor so že pozabili Madžari doma. O Marshallovem načrtu je Rakoscy dejal, da vlada na Madžarskem splošno prepričanje, da bo madžarska vlada rada sodelovala pri vsaki pozitivni stvari, ki bo pospešila gospodarsko izgradnjo Madžarske in Evrope sploh.

Sedaj še ni točno znano, kdaj bodo na Madžarskem nove volitve, vendar je pa gotovo — tako je poudaril Rakoscy — da bodo volitve svobodne. Če bodo volitve še letos, bodo morale biti jeseni, v času, ki je za kmete najbolj primeren, vendar pa je dvomljivo, če se bodo vršile letos. V tujini so se razširile govorice o nekem predlogu enotne kandidatne liste. Te govorice je Rakoscy označil za smešne in poudaril, da gre tu za nesporazum. Demokratične sile Madžarske se hočejo boriti skupno proti fašizmu in reakciji, toda dejstvo je, da komunisti niso predložili skupne kandidatne liste. Madžarska demokracija gleda na vse svoje fašistične elemente širokogrudno in kakor je videti, ne bo proti njim postopala ostreje pri odvzemu volilne pravice. Dejanski fašisti bodo sicer izgubili volilno pravico, toda članom njihovih družin bo volivna pravica slej ko prej ostala. Cilj politike bivšega ministrskega predsednika Nagyja je bil med drugim tudi obnoviti rasistične in protižidovske zakone. Sedanja vlada pa je židom naklonjena in oni, ki se lahko izselijo v Palestino, imajo možnost vzeti s seboj vso premično imovino.

Obnova Madžarske napreduje, po besedah Rakoscyja, zelo dobro. Površina, ki je bila letos posejana s pšenico, je mnogo večja, kakor pa v letu 1938 in kljub povojnim težavam kaže, da bo žetev srednje dobra v pšenici in boljša v krompirju in koruzi. Proizvodnja premoga je ista, kakor v letu 1938, proizvodnja nafte je dvakrat tolika, kakor je domača potreba, tako da Madžarska nafto in njene proizvode izvaža, tekstilna proizvodnja in jeklena produkcija sta dosegli predvojno višino.

Ob koncu svojega razgovora s praškimi novinarji je Rakoscy izjavil, da mu je življenje, ki je bilo zelo trdo, dalo najboljšo politično šolo, v političnem življenju se udeležuje že od leta 1910 in je bil vsega skupaj 19 let zaprt zaradi svojega političnega prepričanja.

V razgovoru, ki ga je imel z dopisnikom uradne češkoslovaške tiskovne agencije (CTK) je Rakoscy poudaril: »Razvoj nedavnih dogodkov na Madžarskem dokazuje moč madžarske demokracije. Ta razvoj omogoča, da se je rezerviranost in celo dvomljivost, ki so jo povzročili madžarski prodanci in izdajalci v razvoju madžarske demokracije razblinila. Dobro razumemo, da so hoteli mnogi češkoslovaški demokrati počakati, da bi videli razvoj na Madžarskem. Danes vidijo, da gre razvoj za tem, da okrepi demokracijo. Delujemo z vsemi silami, da bi ne bile demokracije ostalih držav razočarane v svojem pričakovanju.«

Na vprašanje, s katerimi državami hoče imeti Madžarska najbolj tesne stike, je Rakoscy odgovoril: »Načelno z vsemi demokratičnimi narodi, zlasti pa z direktnimi sosedami Madžarske. Med sosedami je tudi Sovjetska zveza, ki je osvobodila našo državo izpod fašistične tiranije. Predvsem hočemo imeti s Sovjetsko zvezo najodkritosrčnejše in najboljše stike. Veselilo nas bo, če bomo imeli tudi s Češkoslovaško republiko tako dobre odnošaje, kakor jih imamo z narodi Romunije in Jugoslavije. Hotel bi poudariti naše razmerje, ki nas veže k junaški Jugoslaviji. Nekatere probleme, ki so nasprotovali dobremu sodelovanju z Jugoslavijo smo uredili z vzajemno popustljivostjo in dalekovidno politiko maršala Tita.

GLOBUS

Vlak med Rimom in Reggiom je pravi eldorado za ljubitelje tuje lastnine. Tako sta te dni dve Sicilijanki ob prihodu v Neapelj opazili, da sta iz njune prtljage izginila dva zajetna kovčega z dragocenostmi v vrednosti 13 milijonov lir.

— x —

Nek star čudak v Ameriki je v oporoki zapustil 20.000 dolarjev Greti Garbo, ki mu je bila „ideal ženske", čeprav je ni nikoli videl drugače kot v filmu. Greta Garbo bo poklonila volilo nekemu fondu za borbo proti otroški paralizi.

— x —

V mestu Mehrue v Zgornjem Egiptu je neka ženska rodila četvorčke, ki so vsi lepo zdravi.

— x —

Za 10% se bodo znižale cene s 1. avgustom na potniških vlakih na Madžarskem.

GORICA BO OSTALA ONKRAJ MEJE

Ne mislite, da nas je strlo

Na neštetih poteh, ki so jih premerili partizani iz Vipavske doline na Trnovsko planoto, jim je noga sama od sebe zastala nad Vitovljskim vrhom, kjer se ti odpre pogled na Gorico. V jutranjih urah jo je oklepal meglen obroč, ona pa se je kopala v prvih žarkih sonca. Zvečer se je najdalje poslavljalo od nje, preden je zatonilo onkraj Brd v Furlansko nižino. Upehano srce se je umirilo ob pogledu na toliko lepoto, ki je bila razprostrta vse naokrog, kamor je segalo oko. Žejna duša jo je vsrkala vase, da jo bo nosila s seboj po vseh daljnih in samotnih krajih. Ko je bilo v hribih pusto in sneženo, da nisi mogel nikamor, ko je še vsega hudega vajena brigada morala najti nekje za nekaj dni zavetje, smo vedeli, da je v dolini v naročju gričev in gorà Gorica, kjer sije sonce tudi pozimi ves ljubi dan.

»Za Gorico!« je jurišala Gradnikova, Vojkova in Prešernova na Podlako, Trnovo in Sv. Goro, kjer so so se utrdili sovražniki v zadnji ofenzivi, da bi preprečili partizanom osvoboditev lastne zemlje. Borci so bili utrujeni od neprestanih ofenziv, ki so se vlekle od pozne jeseni do pomladi 1945. in jim niso dopuščale niti dneva oddiha. A kdo bi mislil v tistih časih na počitek? »Nič ne bo, mamica,« so odgovarjali dobri ženici, ki jih je vabila v svojo hišo. »Se bo čas, da bomo posedeli, a zdaj moramo pregnati Nemce in vso fašistično sodrgo, pa Gorico moramo osvoboditi«. Notranja sila, porojena in zrasla iz ljubezni do sleherne grude slovenske zemlje, jih je gnala dalje. Ko so prišli, je bila taka, kot so jo gledali iz Vitovljskega vrha. In sprejela jih je, kot sprejme jetnik človeka, ki mu prinese odrešenje. Goriškim Slovencem in vsem naprednim Italijanom so partizani prinesli odrešenje. Otožna dalmatinska pesem v tisti noči pred njihovim odhodom ni bila še nikoli tako težka. Taka je bila, kot da bi s svojo zareglo melodijo oznanjala novo žrtev, ki jo bodo za utrditev miru morali doprinesti .

Misli, da jim bo treba znova živeti pod Italijo, so se privadili le polagoma. Sprejeli so jo, kot sprejme človek nujnost, ki se ji ne da uteči. Če bi ne bilo tistega živega spomina ,ki se vsiljuje v možgane, ki ti riše v njih grozotne slike kvesturinov, ricinovega olja, sramotnih, ponižujočih žalitev, bi bilo laže. Mahoma bi razumeli kalvarijo, ki jo je naredilo italijansko ljudstvo samo pod knuto istih krvnikov, ki so ubijali naša življenja v Gorici.

»Kaj so naredili z Gorico? Izrezali so jo iz naše zemlje. Prvih štirinajst dni nam je bilo, da bi se neprestano jokali. Jaz pripadam ljudem, ki so pomagali graditi vse to življenje, ki se je razmaknilo v teku desetletij s presledkom fašizma,« mi je dejala stara Goričanka. »Pričakovali smo Jugoslavijo in kaj vse ne bi dali, kaj vse ne bi storili, da bi jo imeli. Z njo bi se povrnilo vse, kar smo izgubili v teh zadnjih petindvajsetih letih, in še mnogo več. Z njo bi dobili vse, z njo bi doživeli resnično svobodo. Socialni preporod bi spremljal narodnega. Koliko bogastva bi raslo«. V tem prividu je dobil njen obraz nek mladostni žar, ki je ugasnil v trenutku, ko se je zamislila nad tem, kar so izgubili. »Vsega tega ne bo,« je trpko pristavila in umolknila. Potem se je povrnil ogenj v njene oči, ustnice so se nasmehnile: »Ne mislite, da nas je strlo. Po prvi žalosti, ki je nujno morala slediti udarcu, ki ga nismo pričakovali, smo se znašli. Položaj je vendar danes drugačen v svetu in v Italiji sami. Tudi tam se je predramilo delovno ljudstvo. Njegova borba je za nas najboljši porok, da bo Italija spoštovala naše manjšinjske pravice. Mi Slovenci, kolikor nas je tu, si moramo biti edini in kot en sam korakati v njegovih vrstah. Podpreti ga moramo v borbi, ki jo vodijo proti tistim, ki prodajajo danes Italijo ameriškim imperialistom, ono pa bo pomagalo nam v naših zahtevah. Kdor bi hotel speljati Slovence na drugo pot, kdor bi netil razdor med nami in italijanskim ljudstvom, je izdajalec. Ta ugonablja naš narod.

Pričeli smo s podpornim društvom, ki preurejuje nekdanjo sirotišnico. Z vnemo smo se lotili tega dela, ker hočemo dati našim otrokom prijeten dom. S tem se bomo najlepše oddolžili njihovim očetom, ki so dali svoje življenje v osvobodilnem boju. Ti otroci so od nas vseh. Z njimi bomo imeli mnogo veselja, ker naša mladina je pametna, dovzetna in živahna. Lani, ko sem še poučevala, me je kar potegnila za seboj v vseh stavkah, ki smo jih imeli. Huda sem bila nanje le zaradi slovenščine. Vedno sem pravila svojim dekletom: »Lepe ste, okrogla lička imate in črne očke, toda naučiti se morate tudi lepega jezika. Letos sem ugotovila na šolski prireditvi, koliko smo napredovali v tem pogledu. Vse rane bomo zacelili, če bomo enotni, če bomo s svojo enotnostjo preprečili vsako razdvajanje«.

»Ljudje okoli ‚Demokracije' ga hočejo ustvariti«.

»Jaz je ne čitam,« mi je rezko odvrnila, kot da bi hotela z odgovorom pokazati, kako jih odklanja. »O, mnogo čitam, je takoj nato mehko pristavila. »Vse, kar izhaja v Trstu in v Ljubljani. Saj veste, da ljubim estetiko in cenim resnico nad vse. Naši ubogi ljudje s Kobariškega, ki so jih zapeljali, da so pribežali sem, se vračajo domov. 'Kar nekam laže nam je bilo, ko smo videli, da odhajajo. Domovina je le ena in biti brezdomec je težko. Njim ni potreba, da bi bili brezdomci. Kaj imajo esuli iz Pulja in Reke? Kdor je prinesel s seboj kaj denarja, je dobil tudi službo, drugi pa životarijo v kasarni in čakajo. Res je, da dobijo oni prej namestitev, kot jo dobi domačin ‚ali njihovo življenje ni kljub temu prav nič vredno zavidanja«.

»Za nas mlade ta prehod ni bil tako boleštn,« mi je rekla tov. Rozi, ko sva ostali sami. Mi ga še čutili nismo. Za nas se borba nadaljuje brez vsakega prehoda. Naše žene bodo najbolj dokazale solidarnost z italijanskimi ženami, ko bodo skupno z njimi zahtevali, da se odpravi draginja, da dobijo ljudje take plače, da bodo lahko z njimi živeli, da se odpravi to umazano prekupčevanje in vse, kar prinaša črnoborzijanstvo. Zdaj se živi velik del ljudi z njim. Velik del ljudi pa si z njim pomaga. Žene v Steverjanu že čutijo solidarnost z italijanskim delovnim ljudstvom, kot jo čuti sploh ves Steverjan. Morale pa jo bodo čutiti tudi druge. Proniknili bo morala tudi med tiste, ki so še šovinistično nastrojene, ker z jačanjem demokratične fronte v Italiji, ojačamo tudi skupno demokratično fronto«.

Ozrli sva se na šentpetersko stran, kjer bo po priključitvi stala nova Gorica, v katero italijanski šovinisti ne verujejo. »Videli bodo, da bo tako,« je dodala, potem pa sva se naglo odpravili proti sredini mesta.

Mara Samsa

GLOBUS

Bivši romunski kralj Karol se je v Rio de Janeiro poročil s svojo dolgoletno prijateljico, znano gospo Lupescu. Zanivo pri tem pa je, da je bila Lupescu, ki boleha na anemiji, pri poroki že napol nezavestna.

— x —

Angleška 6935 tonska ladja „Turkistan", natovorjena z orožjem, se je vnela v bližini Adena. Moštvo se je rešilo na 8565 tonsko „British Marquis", ki je takoj priplula na pomoč.

— x —

Ko je prišel v nek kraj v beneški pokrajini uradni organ v spremstvu dveh karabinerjev, da bi izvršil kontrolo ob mlačvi žita, je kakih 200 kmetov vse tri napadlo in pretepto. Pozneje je prišla pomoč in aretiranih je bilo 30 oseb.

PEPA piše JUCI

Vroče dneve smo dobili.
Bog pomagaj, kaj se hoče!
Jaz pa pravim, vse bo dobro,
da bi le ne bilo toče.
V Brdih namreč naredila,
zadnjič škodo je veliko,
vinogradi tamkaj danes
kažejo prav revno sliko.
V Jugoslaviji pa bodo
dobro letino imeli,
pa četudi nekateri,
tega niso ji želeli.
V Trstu pa iz dneva v dan se
bolj množe vsestranske kraje;
nič ni bolje, ko imamo
tudi ženske policaje.
Jaz pa mislim si takole:
Če dozdaj je bila zmeda,
tudi ženska policija,
ne bo naredila reda.
Tudi to pri svetem Justu,
za Santina je blamaža,
da mu bili so pri birmi,
policaji častna straža.
Letos z birmo sploh je slabo
zadnjič botru so tatovi
izpraznili žepe in so
brez ur birmanci njegovi.
Zdaj mladina se ukvarja,
le še s praškim festivalom,
kar, seveda, zopet všeč ni
nam nasprotnim gobezdalom.
In tako so ti gospodje,
ki le drugih so igračke,
prepovedali prodajat
v Trstu festivalske značke.
Ampak radi te nezgode,
šli bodo vseeno v Prago
kier krepila bo mladina
mir in nad fašisti zmago.
Tisti list, »Demokracija«,
sebe prav visoko ceni,
saj zahteva, da odrineš,
petnajst lir številki eni.
Pa sklenila sem, da rajši
kot da bi ga kdaj kupila,
enkrat se v nedeljo s tramom
bom za petnajst lir vozila.
Sploh se vse je podražilo,
nič ne vem več, kam to pelje,
škoda, res, da v božjem mlinu,
se tako počasi melje.
Čas je že, da končno vendar
boljši čas bi moral priti,
sicer delavec bo obklenil,
pas krog vrata zadrgniti.
Kdo pa danes še izhajal,
lahko z mesečno bi plačo?
Tisti, ki bi zadovoljil
enkrat z dnevno se jedačo!
Takih pa od davnih vekov,
na tem svetu je prav malo
in zato je kar gotovo
da bo kdaj zaropotalo.
Voda vre in dela paro
ko se je preveč nabere
pa poruši vse ovire,
jih kot domine podere.
Sem o nekem pismu brala,
ki so tajno ga pisali
zdaj so v zvezi s to zadevo
nastopili pa škandali.
Vidiš, ljuba Juca moja,
že tako je na tem sveti,
da brez grdobij nekterim
sploh mogoče ni živeti.
Vendar upajmo na bolše.
Saj bo čas prinesel svoje!
Zdaj pa sprejmi lep pozdravček
od prijateljice Tvoje.

Tvoja Pepa.

VZGLEDNA VAS GABROVICA

V maju 1944 so fašisti in SS-ovci požgali in uničili mirno vas Gabrovico v dolini Ospa. Enainpetdesetim malim posestnikom je zgorelo vse, kar so imeli. Od dvajsetih ljudi, ki so jih takrat odgnali s seboj, so se vrnili le trije, pet jih je bilo sežganih v rižarni, usoda ostalih pa je še danes neznana.

Ljudje v Gabrovici pa niso klonili, četudi tako trdo preizkušeni — še više je v njih pognal plamen upora. Zavedalo se je, kot vse ljudstvo Jugoslavije, da je le od njegove odpornosti odvisna rešitev .

Po osvoboditvi so se na sestankih pričeli razgovarjati ‚kako bi najlaže izšli iz revščine in ruševin, v katere jih je bil pahnil fašizem. Iz dneva v dan je jasneje zorela misel na skupno, zadružno obdelovanje. To vprašanje so končno rešili tako, da so iz vseh 51 posestev napravili eno samo in jo imenovali Kmečko obdelovalna zadruga v Gabrovici.

Okoli 130 ljudi je pričelo na ta način novo življenje. Kot ena družina so se združili in v skupnosti premagujejo vse težave. Zasilno so si popravili sedem hiš na prejšnjem mestu. V te se je nastanilo po več družin,, nekaj pa jih gostuje še v bližnjem Ospu in Črnemkalu.

Le tisti, ki se razume na kmetijstvo, ve, kaj se pravi čez noč postati berač. Prav sredi največjega dela so se naenkrat znašli sredi ruševin požgane vasi — brez vsega. Ostalo jim je le nekaj glav živine. Gabrovičani pa so ljudje dela in napredka . . . »Fašiste in naciste smo premagali in v tej trdi borbi imeli tudi žrtve. Mi ki smo preživeli trde dneve preizkušnje in postali — svobodni — moremo in moramo pričeti z delom za boljše dni . . .« Tako so se pogovarjali na sestankih sredi ruševin. Uspeh takih pogovorov je danes že viden.

Kakih štiri sto metrov niže v dolini, sredi polja, bo stala nova vas. Na vse lepšem in primernejšem mestu kot prej. Spravljanje pridelkov bo zelo olajšano, ker bo vas tvorila nekako središče med vsem obdelovalnim svetom. Že je v gradnji nov velik zadružni hlev, ki bo opremljen z vsemi modernimi pripravami — mlekarno, hladilnico, štirimi silosi za svežo krmo, shrambo za orodje, kuhinjo za prašiče in vsemi drugimi potrebnimi napravami za avtomatičen prevoz krme in gnoja. Hlev bo imel prostora za več kot sto glav goveje živine in 50 prašičev. Prvi blok hleva za živino in del za prašiče, sta v pritličju že dograjena. Za sedaj je zaposlenih dvajset zidarjev in delavcev, v kratkem pa pričakujeje prihod dveh mladinskih brigad. Načrt predvideva dograditev hleva in še štirih stanovanjskih hiš do konca tega leta

Na pot najnaprednejšega kmetijstva usmerjajo zadrugarji Gabrovice svoje delo. Sedaj redijo že 20 prašičkov. Prekopali so pet ha zapuščenega pašnika in vso to površino nasadili s krompirjem, ki se bujno razvija in obeta zelo dober pridelek. Na skupni zelnik so posadili 15 tisoč sadik glavnatega zelja. Sadno drevje obeta izredno dober pridelek, enako koruza in grozdje. Neka 80 letna žena nam je rekla, da še ne pomni tako dobro obetajoče letine.

Zadrugarji so si izvolili iz svoje srede osemčlanski odbor, ki se sestaja redno vsakih osem dni, da pregleda izvršeno delo in si napravi načrt za prihodnjih osem dni. Član tega odbora je tudi glavni vodja vsega poljedelstva. Posamezne delovne panoge vodijo izučeni brigadirji. Tako prvi živinorejo, drugi poljedelstvo in tretji vinogradništvo-sadjarstvo.

Delovni načrt je odbor izdelal še januarja. Ta načrt bo v vsem prekoračen, če se ne pojavi kaka vremenska nezgoda.

Tako dobiva življenje Gabrovice — danes Kmečko obdelovalne zadruge novo obliko. Velika notranja preobrazba se je izvršila v ten ljudeh. Zatrli so v sebi starega sebičneža — polnega suženjskih navlak vaškega kapitalizma, in postavili na njegovo mesto novega človeka, ki v skupnosti gradi lepšo in boljšo prihodnost sebi in svojim otrokom.

Ogarev.

Jugoslovanska mladina na festivalu v Pragi

Od 20. julija do 7. septembra bo v Pragi Svetovni mladinski festival, ki ga organizira Zveza Svetovne federacije demokratske mladine.. Festival se bo vršil v znamenju podkrepitve borbe napredne mladine sveta za mir in demokracijo. Na njem bo sodelovalo 15 tisoč predstavnikov naprednih mladinskih organizacij raznih držav sveta ter približno 80.000 češkoslovaških mladincev. Na festivalu bo zastopana mladina Sovjetske zveze, Zed. držav Amerike, Anglije, Poljske, Bolgarije, Francije, Italije, skandinavskih držav itd.

Ljudska mladina Jugoslavije bo sodelovala s športnimi in umetniškimi prireditvami s približno 500 udeleženci. Ta skupina bo sestavljena iz dijakov, delavcev, kmečkih mladincev, srednješolcev in pionirjev. Naši najboljši umetniki bodo nastopili kot solisti. Vsi jugoslovanski umetniški ansambli, športne ekipe in posamezniki bodo sodelovali v okviru jugoslovanskih samostojnih prireditev. Po dosedanjih dispozicijah bo nastopil zbor kulturno-umetniškega društva «Lola Ribar» iz Beograda, ki šteje 110 članov pod vodstvom Slavka Zlatića, folklorne skupine iz Hrvatske in Makedonije, skupina iz Lazaropolja s 6 narodnimi koli, hrvatske skupine iz Dalja in Vrlike ter skupina «Joža Vlahović» iz Zagreba, ki bo plesala slovanske in posavske plese, mladina s Korčule z znano «moreško», itd. Skupina mladih gledaliških naraščajnikov bo uprizorila «Zojo Komsodemskajo».

Na praškem festivalu bo nastopilo enajst jugoslovanskih solistov, in sicer: sopranistka Nada Sterletova, violinist Petar Toško, čelist Mirko Dormer, pianist Zdenko Marasović, violinist Josip Klima, basist Miroslav Cangalović, basist Vladko Korošec, sopranistka Vilma Bukovčeva in tenorist Rudolf Francl iz Ljubljane.

Pionirska skupina, sestavljena iz beograjskih, slovenskih in makedonskih pionirjev bo prikazala v simboličnih slikah delo naših otrok v pionirski organizaciji. Sodelovala bo tudi umetniška skupina z Mladinske proge, ki bo s svojim nastopom prikazala življenje na Mladinski progi.

Med festivalom bo tudi razstava, na kateri bodo uredili jugoslovanski oddelek dijaki Umetnostne akademije iz Beograda.

Leteče plošče

V več krajih ZDA se še naprej pojavljajo misteriozni izstrelki, znani pod imenom ‚leteče plošče'. Posebno so očividci opazili zadnje čase te nenavadne pojave v državi New York in New Jersey.

Po zatrjevanju iznajditelja, nekega Barowa, izdelujejo te ‚leteče plošče' v letalskih tovarnah Glenn Martin za ameriško mornarico. Te plošče na reakcijski pogon dosežejo brzino 2400 km na uro.

Službeni krogi v Washingtonu zanikajo, da bi izdelovali take plošče v pomorskih arzenalih.

✪

Združenje avstrijskih političnih internirancev na Dunaju je objavilo podatke o bivšem internacijskem taborišču v Mauthausenu. Iz statistike je razvidno, da so Nemci tamkaj ubili 122.766 oseb, med katerimi je bilo 3218 sovjetskih in 4773 češkoslovaških državljanov.

XXX

Turški parnik „Silivki" je v Egejskem morju naletel na mino in se potopil. Od 46 mož posadke jih je 24 utonilo.

✪

Silen tornado (vihar) je divjal v pokrajini med Grandforksom, Graftonom in Warrenom v ZDA, ki je poleg materialne škode povzročil smrt mnogih ljudi.

✪

Zdi se, da v Parizu ni več mnogo poklicev, katerih pripadniki še ne bi stavkali v zadnjih časih; te dni so stopili v stavko uslužbenci lekarn.

Piranske ladjedelnice

Med Piranom in Portorožem so tri ladjedelnice za obalne tovorne in ribiške ladje. V eni od teh izdelujejo tudi kuterje in druge vrste športnih bark. To niso velike ladjedelnice, kot smo jih vajeni gledati v Trstu, vendar so tudi te važne v pomorskem življenju našega ozemlja. Vse barke, ki jih izdelujejo v teh ladjedelnicah, so grajene iz lesa, ker ni naprav za železno gradnjo pa tudi ne strokovnjakov, sposobnih za to delo.

Če prideš iz Pirana po poti proti Portorožu, naletiš najprej na ladjedelnico »Apollonio«, ki je na neaktivna, ker je lastnik, kot zagrizen fašist, zbežal. Se sedaj stoji tam na pol dograjena barka »trabakul«, ki je ni uspel dokončati.

Takoj zraven nje je ladjedelnica Sv. Just, bivša ladjedelnica Dapretto, v večjem obsegu šele od leta 1942. Sedanji lastniki so prišli sem iz Trsta, kjer so imeli večje delavnice za leseno gradnjo tudi na prekooceanskih ladjah. V tej ladjedelnici so izdelovali razne barke, a dve največji so zgradili za Jugoslavijo. Prvo so spustili v morje letos februarja, medtem ko bodo drugo v najkrajšem času. Ti dve barki imata nosilnost 720 ton, kar predstavlja rekord v Sredozemlju, kjer ni niti ena ladjedelnica spustila v morje večjih plovnih lesenih objektov. Prva nosi ime »Folgore«, druga, katere gradnja se bliža koncu (kot vidite na sliki) »Alcione«. V januarju so zgradili tudi lepo barko »Vladimir Gortan«, v februarju tudi »Neptuna«. Delo se razvija z mrzlično naglico že ves čas jugoslovanske vojaške uprave ter vedno primanjkuje delavstva. Na eni strani brnijo velike žage, ki pripravljajo deske za trup, na drugi strani čuješ tesarje, ki jih obdelujejo, a na barki zabijajo delavci deske na ogrodje. Sedaj je tu zaposlenih okrog 100 delavcev. Če so delavci imeli stalno kruha in zaslužka do danes, to v bodoče najbrž ne bo več. Z ustanovitvijo STO-ja so se ustavila tudi nova naročila in nobenih izgledov ni, da bi uprava kaj kmalu zaključila nove pogodbe. Zato so delavci tudi zaskrbljeni in že več njih misli na izselitev v predele, ki bodo pripadli Jugoslaviji

S sočutjem in polnim razumevanjem težkega položaja, ki čaka te delavce v bližnji bodočnosti, smo se poslovili, da bi si ogledali sosednjo ladjedelnico Apollonio. Stari Apollonio je simpatičen možak nad sedemdeset let, vendar je zelo živahen in ves dan nadzoruje delo. Tukaj je le malo delavcev, ker so odšli pomagat k »Sv. Justu«. Stari Apolonio gradi le malo novih bark, večinoma popravlja stare. Pa tudi nima naprav za gradnjo tako velikih kakor njegov sosed. Sedaj ima 5 bark v popravilu in gradi eno novo ribiško. Pravkar je bila ena popravljena in med razgovorom me je njegov vnuk obvestil, da bi si lahko ogledal, kako jo bodo spustili v morje. Vprašal sem starega, če je kaj nervozen, odgovorila mi je pa gospodinja, da njim vedno dobro uspe in da se še ni zgodilo, da bi barka ostala na pol poti.

Pohitel sem do barke, kjer so delavci mazali splav z lojem, da bi neovirano in čim laže drsel in zares je barka stekla kot po olju ter se veselo zazibala v morju. Brez svečanosti, kot nekaj prirodnega, so dokončali svojo operacijo ter nadaljevali svoje delo na drugi barki.

To so majhni podjetniki, ladjedelniški obrtniki, ki pridno prispevajo k pomorski izgradnji svojega kraja in ki jih čaka težka bodočnost.

POGLED NA PIRANSKE LADJEDELNICE: V OZADJU LADJEDELNICA SV. JUST Z „ALCIONOM", KI BO KMALU DOGRAJENA, SPREDAJ „APPOLONIO"

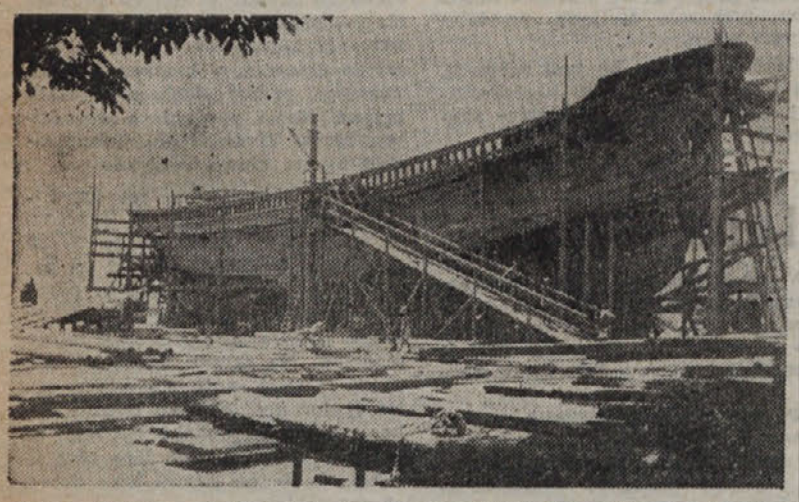

NOVA BARKA „ALCIONE", KI JO PODJETJE SV. JUST GRADI ZA JUGOSLAVIJO. KONČANA BO ČEZ PRIBLIŽNO 10 DNI. NOSILNOST JE 720 TON.

V LADJEDELNICI APPOLLONIO DELAVCI PRIDNO POPRAVLJAJO STARE BARKE. PRED NJIMI STOJIJO HLODI HRASTOV, KI SO JIH PRIPELJALI S KRASA IN KI BODO SLUŽILI ZA GRADNJO NOVIH BARK

Petletni gospodarski načrt Slovenije

Preteklo soboto je Odbor za gospodarski načrt in finance Ljudske skupščine LRS razpravljal na seji o predlogu zakona o petletnem načrtu za razvoj narodnega gospodarstva Ljud. Republike Slovenije in v načelni razpravi z glasovanjem soglasno sprejel v načelu predloženi zakonski osnutek. Ob tej priliki je imel Predsednik LRS Ivan Maček govor, v katerem je govoril o nalogah in ciljih petletnega gospodarskega načrta. Uvodoma je poudaril cilje narodno osvobodilne borbe, ki se sedaj nadaljuje v obliki borb za gospodarsko neodvisnost in njeno osnovno nalogo: odstraniti gospodarsko in tehnično zaostalost v državi, utrditi njeno gospodarsko in obrambno moč, še nadalje razvijati socialistični sektor narodnega gospodarstva in dvigniti splošno blagostanje delovnih ljudi. To pa bo doseženo z investicijami na vseh področjih: elektrifikacije, kmetijstva, gozdarstva, prometa, prosvete, znanosti in tehnike.

Med drugim je dejal predsednik vlade LRS, da je temelj načrtnega razvoja narodnega gospodarstva v Sloveniji, v okviru zveznih nalog industrializacije in elektrifikacije na novo zgraditi in razviti obstoječo republiško industrijo vseh vrst, predvsem kovinsko, kemično, lesno, gradbeno in tekstilno; uvesti v vso industrijsko proizvodnjo moderne znastvene metode in nasloniti njeno izgraditev na moderno tehnično bazo.

Za dosego potrebnih sredstev za izpolnitev gornjih nalog bo LRS povišala akumulacijo finančnih sredstev, izkoristila lastne vire za pridobivanje materiala in bo tako sposobna v petih letih investirati skoraj 13 milijard dinarjev za uresničenje načrta. Večina nalog, ki se stavljajo slovenskemu narodnemu gospodarstvu, je najbolj razvidna iz konkretnih številk, ki govore predvsem o povečanju narodnega dohodka. Narodni dohodek bo ob zaključku načrta znašal v okviru republiškega gospodarstva. 18,5 milijard dinarjev (1939: 12,5 milijard) celotni narodni dohodek, upoštevajoč zvezne proizvajalne naloge pa 27 milijard dinarjev (1939: 16 milijard). V gospodarstvu Ljudske republike Slovenije se bo vrednost celotne proizvodnje dvignila od 22 milijard v letu 1929 na 34 milijard dinarjev v letu 1951, vrednost republiške industrijalne proizvodnje pa od 4,6 milijard v letu 1946 na 12,6 milijard v letu 1951, t. j. za 2.7 krat.

Povečanje proizvodnje in s tem v zvezi tudi povečanje narodnega dohodka bo doseženo s povečanjem ter z boljšim in smotrnejšim izkoriščanjem proizvajalnih sredstev in istočasno z dvigom produktivnosti dela. Zato se bo investiralo v proizvajalne panoge republiškega gospodarstva, t. j. elektrifikacijo, rudarstvo, kmetijstvo in gozdarstvo, lokalno industrijo in komunalno gospodarstvo, promet, trgovino in turizem 8764 milijonov dinarjev.

Naloge posameznih panog gospodarstva v petletnem gospodarskem načrtu pa so naslednje:

INDUSTRIJA

Predvsem je treba zgraditi težko industrijo in industrijo — strojev. Zato prevzema Ljudska republika Slovenija nalogo zgraditi v Ljubljani tovarno za izdelovanje vodnih turbin, ki naj krijejo potrebe elektrifikacije vse države. Kot druga naloga je izgradnja kemične industrije organskih barv in umetnih smol v zvezi z izkoriščanjem lignita v Velenjskem bazenu. Zgraditi v Ljubljani tovarno dvokoles z letno kapaciteto 50 tisoč komadov in pa tovarno za izdelovanje pisalnih strojev. Za potrebe kmetijstva je treba povečati proizvodnjo kmetijskih strojev od 941 na 2480 ton. Osnova za razvoj vse industrije pa je uspešna elektrifikacija in bo zatorej razširjeno omrežje, elektrificirano podeželje, a poleg tega bo zgrajenih še nekaj manjših hidrocentral s skupnim učinkom 15000 KW.

KMETIJSTVO

Vrednost proizvodnje se mora dvigniti od 5.550 milijonov dinarjev v letu 1939 na 6.875 milijonov dinarjev v letu 1951. V ta namen bodo izvršena obsežna melioracijska dela in bo tako izboljšanih in na novo za obdelavo pridobljenih 20 tisoč hektarjev zemlje. Državna kmetijska posestva se bodo preusmerila v pridobivanje semen, proizvodnjo sadik trsnega materiala in plemenske živine. Potrošnja umetnih gnojil v letu 1951 se bo dvignila na 38 tisoč ton v primeri z 4600 tonami v letu 1939. V Ljubljani bo ustanovljena agronomska fakulteta.

GOZDARSTVO in OBRT

Glavni cilj gozdarskega petletnega načrta je ta, da se vzporedi izkoriščanje gozdov z njegovim naravnim prirastkom, vrednost gozdarske proizvodnje pa kljub temu ostane neizpremenjena, ker se predvideva predelava lesa v končne proizvode ter izkoriščanje odpadkov. Obrt pa se bo morala dvigati vzporedno s porastom industrije kot nekako dopolnilo in bo vrednost obrtne proizvodnje narasla od 2.5 milijard dinarjev v letu 1939 na 3.5 milijard v letu 1951.

PROMET

Ker bo treba razbremeniti železniške prevoze, bo prevoze na kratke razdalje prevzel javni avtomobilski promet. Zato pa bo treba predvsem izboljšati ceste in bo poleg zveznega programa avtomobilske moderne ceste Maribor — Trst in Ljubljana — Zagreb investiranih še 790 milijonov dinarjev v lokalno in republiško cestno omrežje.

Gornji podatki se nanašajo na proizvodne panoge narodnega gospodarstva. Sedaj pa si oglejmo še investicije, ki zadevajo neproizvodne panoge, t. j. gradnjo stanovanjskih objektov, socialno in prosvetno skrbstvo itd. Tako bo investiranih:

za stanovanja in javne zgradbe 2.077 milijonov dinarjev;

za zdravstveno in socialno skrbstvo 602 milijona dinarjev;

za osnovno in srednje šolstvo 550 milijonov dinarjev;

za kulturo, umetnost ter kino in radio 351 milijonov dinarjev.

Poleg tega je predvidena v petletnem gospodarskem načrtu popolna obnova med vojno porušenih stavb, tako domov, kot gospodarskih objektov, zgradili bodo 470 tisoč kvadratnih metrov stanovanjske površine in bo tako skupno z zveznimi investicijami na novo pridobljenih 1 milijon kvadratnih metrov stanovanjske površine.

Naloga prosvete je 100% osnovna šoloobveznost, zajeti pa mora 75% šoloobvezne mladine v sedem in osemletne srednje šole.

Z investicijo 390 milijonov bo pridobljenih 1120 novih bolniških postelj in zgrajena bo nova klinična bolnišnica v Ljubljani. Jetiki je napovedana najostrejša borba. V načrtu niso pozabljeni niti vojni invalidi, za katere je predviden Osrednji invalidski dom in postavljena naloga za njih šolanje.

Tak je v glavnih obrisih petletni gospodarski načrt Ljudske republike Slovenije. Prepričani smo, da bo uspel, toda ne samo to. Že ob nekaj prilikah so razni delovni kolektivi tako navdušeno prijeli za delo, da je bil delovni načrt za dotično delovno dobo prekomerno prekoračen in je bilo potrebno izdati posebna navodila, da se prepreči prekomerno prekoračenje načrta, ki bi lahko imelo glede na celotni gospodarski načrt neugodne posledice, ker tako ruši vzporednost dela med posameznimi panogami in področji.

Petletni načrt bo uspel že zaradi tega, ker je to načrt, pri čigar izvedbi je soudeležno vse ljudstvo, vsi narodi Jugoslavije, ki delajo zase, za svoje otroke in za svojo bodočnost. To je njihova globoka zavest in samo v tem moremo iskati ono gonilno silo, ki se nekaterim zdi tako zelo skrivnostna in jo v svoji reakcionarni zaslepljenosti hočejo istovetiti s terorjem in diktaturo. Jugoslovanski narodi dobro vedo, za koga in zakaj delajo in zato se ne plašijo ne naporov obnove strahotno porušene domovine, ne obvez petletnega gospodarskega načrta.

—o—

Za 25 tisoč ton se bo letos povečala proizvodnja sladkorja na Poljskem.

Pojasnilo

V predzadnji številki »Ljudskega tednika« sta Miče in Vane povedala vsem čitateljem, da jima ni nič kaj všeč naša Kmetijska zadruga v Trstu, češ da bi vsaj prostore lahko imela poštene in napis, kakor se spodobi, da bi jo človek lahko našel.

Naša draga Miče in Vane imata popolnoma prav in med nami ni zadrugarja, ki bi si ne želel zadruge take, da bi lahko kar najbolje služila ljudstvu. Toda ko sta se naša znanca tako pritoževala, sta najbrž pozabila, da nismo kje v coni B ali v Jugoslaviji ali kjerkoli po svetu, kjer je vsaj malo reda temveč, da smo pač v Trstu, pod gospodstvom ZVU.

Prvega junija je imela Kmetijska zadruga svoj redni občni zbor, na katerem so zadružniki zelo živahno razpravljali tudi o stvareh, ki niso všeč Mičetu in Vanetu in še mnogim članom. Tako so zadružniki zvedeli, s kakšnim težkočami se je njihova zadruga morala boriti, da je prišla po dolgem čakanju in iskanju do svojega skladišča, oziroma do svojega sedeža, ki je res samo »Žgabucin«. malim posestnikom, ki so za časa petindvajsetletnega fašističnega vladanja na tukajšnji zemlji okusili vse gorje gospodarskega izkoriščanja, na roko in jih podprle, so njihovo ustanovo prezirale. Dočim razpolagajo bivše fašistične ustanove in vojni dobičkarji z velikimi in mnogoštevilnimi uradnimi prostori in skladišči, ki so večkrat tudi prazna, je morala Kmetijska zadruga iskati in moledovati skoraj leto dni, da je prišla do skromnega, čeprav dragega skladišča. Prva naloga zadruge je sedaj razširiti svoje poslovanje, da bo to v korist in zadoščenje še večjega števila zadružnikov ter boriti se z vsemi silami za nove in primernejše prostore.

Podobna je stvar z napisno desko. Že precej časa leži ta pripravljena, da bi jo izobesili. Kako? Zakaj? se boste vprašali. Enostavno: napis na deski je dvojezičen, kar je za vsakega poštenega in vsaj malo demokratično mislečega človeka popolnoma razumljiva stvar. Toda videti je, da je ravno to ovira, katero se je zahotelo izkoristiti raznim pristojnim uradom in uradnikom.

Toliko v pojasnilo, da bi ne bilo napačnih razlag.

kultura ★ umetnost ★ ocene ★ film ★ kultura

Ivan Cankar v tujih jezikih

Šele z Ivanom Cankarjem, z njegovimi deli smo Slovenci stopili v svet in s tem v svetovno književnost. Pred njim je bil sicer znan pri Nemcih Prešeren. Z izdajo njegovih poezij v znamenitem prevodu slavista Korša so se z njim seznanili tudi Rusi. Prešerna so poznali še nekateri drugi narodi, v prvi vrsti slovanski narodi. Poleg Prešerna je bil znan tudi Aškerc; njegove balade in romance so izšle v knjigi tudi v švedskem jeziku v prevodu A. Jensena. In to je bilo tudi vse do nastopa Ivana Cankarja.

Dela Ivana Cankarja so začela prehajati iz ozkih meja naše domovine že kmalu po izidu. Tako je n. pr. izšel „Martin Kačur", življenjepis idealista, že eno leto po slovenski izdaji t. j. leta 1907 tudi v finskem jeziku Dalje moramo omeniti, da so posebno Čehi prevedli mnogo Cankarjevih del že pred prvo svetovno vojno, n. pr. roman „Tujci" 1913. leta, „Križ na gori" 1909. leta, „Kurent" 1911. leta, „Za narodov blagor" 1907. leta, „Potepuh Marko in Kralj Matjaž" 1911. leta; poleg teh izdaj so izšle v tem času še nekatere knjige z izborom Cankarjevih novel in črtic. Seveda so pa istočasno bili priobčeni prevodi Cankarjevih spisov v raznih čeških listih in časopisih. Nekaj teh prevodov je bilo tudi v nemških listih, a več po hrvatskih in srbskih revijah.

Cankarjevo delo je našlo pot tudi v ruski jezik. Tako je izhajal prevod „Hiše Marije Pomočnice" že l. 1909. v reviji „Slavjanski Mir", a l. 1910. je izšlo delo tudi v posebni knjigi. To je bil po Cankarju okrajšan prevod dela, ki ga je štel pisatelj sam med svoje najboljše spise. Češki prevod „Hiše Marije Pomočnice" je izšel leta 1911.

Neprimerno bolj obsežno in široko so prevajali Cankarjeve spise po njegovi smrti, t. j. po naši prvi osvoboditvi. Na prvem mestu so Čehi in Slovaki: oni imajo danes prevedena vsa najboljša in najpomembnejša Cankarjeva dela, med njimi tudi vsa odrska dela, ki so se ponovno dajala na odrih v Pragi in drugod v ČSR. Skupno imajo nad 20 knjig Cankarjevih prevodov. V ruskem jeziku je doslej izšlo troje knjig, prva l. 1910. in zadnja 1945. v državni izdaji s „Hlapcem Jernejem", „Kurentom" in nekaterimi manjšimi spisi. Pri Hrvatih in Srbih ni pred pisateljevo smrtjo izšlo nobeno njegovo delo v knjigi, pač pa, kakor že omenjeno, v raznih listih. Prva knjižna izdaja je bila knjiga „Za križem", ki je izšla 1917. leta v Ženevi v zvezi z delom Jugoslovanskega odbora. Vsega skupaj je izšlo doslej 11 knjig, a od teh šest po osvoboditvi t. j. v l. 1945.—47. Poljaki so izdali doslej eno samo knjigo Cankarjevih novel in nimajo prevedenega nobenega njegovega daljšega spisa, torej tudi „Hlapca Jerneja" ne, čeprav je prav to delo prevedeno v mnogo svetovnih jezikov. Angleži imajo dva prevoda „Hlapca Jerneja"; amerikanska izdaja Louisa Adamiča je že iz l. 1926., druga, londonska izdaja pa je iz l. 1930. „Hlapec Jernej" je izšel tudi v francoščini, italijanščini — menda tri izdaje — v madžarščini, v nemščini — tudi v treh prevodih in sicer dva v listih kot podlistek in eden v knjigi — in tudi v esperantu; baje naj bi izšel „Hlapec Jernej" celo v kitajskem jeziku, kar pa še ni ugotovljeno. Seveda pa je prav to delo prevedeno v češčino in srbohrvatski jezik, kjer so izšle štiri izdaje. Naj omenimo, da je izšel „Sluga Jernej" v srbski izdaji l. 1946. v nakladi 30.000 izvodov. V ruščini sta izšla dva prevoda „Hlapca Jerneja"; prvi l. 1927., drugi l. 1945. Poleg prevoda spisa samega je več prevodov tudi Delakove priredbe „Hlapca Jerneja" za oder.

Poleg „Hlapca Jerneja" je prevedenih v druge neslovanske jezike še več drugih Cankarjevih del. Tako je izšlo v italijanščini že šest, če ne več Cankarjevih knjig. V nemščini sta izšli dve knjigi Cankarjevih del s „Hlapcem Jernejem" in krajšimi socialnimi spisi v eni ter s „Hišo Marije Pomočnice" ter drugimi spisi v drugi knjigi in enako tudi v francoskem jeziku

Omenili smo že, da je izšlo in izhaja vrsta Cankarjevih spisov v raznih revijah. Navadno imajo te objave in tudi nekatere knjižne izdaje, (v prvi vrsti moramo tu omeniti B. Calvijeve prevode „Il re di Betainova" in ‚Mia vita') krajše ali daljše uvode o pisatelju samem ter o slovenski književnosti in slovenskem narodu sploh, kar je seveda velikega propagandnega in kulturnega pomena za nas in našo državo. S Cankarjem se nam je odprla pot v svet in danes se seznanjajo z nami tuji narodi preko spisov naših vodilnih pisateljev.

Ivan Cankar, ki je tako trdno veroval v lepšo bodočnost svojega naroda, ni bil v tem upanju in veri opeharjen. Z njim je prišel tisti dan, ki ga je prerokoval v „Beli krizantemi": „Napočila bo zarja tistega dne, ko ne bo naša kultura več krizantema siromakova, temveč bogastvo bogatega". In na tej krizantemi je na „enem teh lističev" napisano in bo ostalo za večno zapisano tudi njegovo ime.

B. G

RADIO

SPORED VAŽNEJŠIH ODDAJ
RADIO TRSTA II
(Valovna dolžina 278 m)
od 13. julija do 19. julija 1947.
Slovenska poročila vsak dan od 7.45, 12.45, 18.45, in 23.15.

Nedelja 13. VII. ob 9.30 kmetijska oddaja — 13.00 z glasbo po slovanskem svetu — 16.30 otroška ura — 19.15 pester spored slov. pesmi — 20.05 klavirski koncert dr. Danila Švara — 22.00 vesela oddaja (člani SNG).

Ponedeljek 14. VII. ob 12.15 pevski dueti — 13.30 slovansk eoperne arije — 20.00 pevski koncert Orfe Ondine — 20.45 slovenščina za Slovence — 21.00 slušna igra.

Torek 15. VII. ob 12.15 slovenski vokalni kvintet — 19.00 mladinska ura — 20.00 slovenske pesmi pojeta mezzosopranistka E. Karlovac in baritonist S. Smerkolj — 21.30 prenos iz Ljubljane.

Sreda 16. VII. ob 13.00 srbske in hrvaške pesmi — 18.00 skladbe Musorgskega — 19.15 nastop odreda JA — 20.15 violinski koncert Burgerja Kajetana — 22.00 slušna igra (člani SNG).

Četrtek 17. VII. ob 12.15 pester spored slovenske pesmi — 18.30 ženska ura — 20.45 slovenski pravopis — 21.00 Pavlihova dvorana.

Petek 18. VII. ob 13.24 Beethoven: Klavirski koncert v Es duru — 21.00 zbor sv. Ivana — 21.30 prenos iz Ljubljane.

Sobota 19. VII. ob 12.15 slovenske narodne in partizanske pesmi — 18.15 pester spored slov. pesmi — 20.15 pevski koncert sopranistke Lavrenčič Danice in tenorista Kodermača Renata — 21.00 opera.

Nekaj o instrumentih in orkestrih

Glasbena izobrazba je danes nujna za vsakega naprednega človeka. Glasba je bila sicer dolgo časa pridržana zgolj izbrancem in samo premožni, navadno le meščanski sloji so bili tako srečni, da so lahko po gledališčih ali na koncertih poslušali glasbo in se tudi sami učili igrati kak inštrument. Preprostemu ljudstvu ni bila dana možnost uživati lepote glasbe, glasbeno se izobraževati ali se celo v glasbi aktivno udejstvovati. Kljub temu pa je tudi preprosto ljudstvo imelo svoje glasbeno življenje, dasi je to obstojalo samo v pevskih zborih. Tako je tudi naše slovensko ljudstvo v pevski kulturi doseglo že v preteklem stoletju, zlasti pa novejši dobi lep napredek. Slovenski pevski zbori so od vsega početka samostojnega političnega in kulturnega življenja gojili narodno in umetno domačo pesem in z nje lepoto seznanjali najširše plasti našega naroda. Po vsej Sloveniji ni bilo skoraj večjega kraja, ki ne bi imel enega ali celo več pevskih zborov. Na Primorskem je okupator sicer skušal zatreti slovensko pesem, toda to se mu ni posrečilo. Dandanes so slovenski pevski zbori na visoki stopnji in zlasti na Primorskem poskušajo popraviti to, kar je bilo v 20 letih zamujenega. Toda samo petje še nikakor ni dovolj za glasbeno vzgojo. Dandanes je dolžnost vsakega našega k napredku stremečega človeka, da se seznani tudi z inštrumentalno glasbo, s simfonijami, operami ter spozna vsaj glavne inštrumente. Številne glasbene šole, ki danes uspešno delujejo po vsej Sloveniji, že vzgajajo nove muzičarje, ki bodo eni bolj, drugi manj obvladali enega izmed inštrumentov, se na ta način glasbeno vzgojili in razširili krog oboževalcev te umetnosti, ki jo imenujemo inštrumentalna glasba. Treba bo seveda veliko dela in dosti časa, da se bo tudi naše delavstvo, zlasti pa naše podeželje seznanilo z glasbo, z orkestri in z umetninami domačih in tujih komponistov. Radio, predavanja, najbolj pa prirejanje koncertov naših umetnikov in naših orkestrov po tovarnah in podeželju, bo pripomoglo k populariziranju inštrumentalne glasbe in k vzgojitvi hvaležnih poslušalcev. Ta članek naj vas zato seznani z osnovnimi pojmi o orkestrih in posameznih inštrumentih.

Delitev inštrumentov

Vsakdo ve, da dandanes obstoji cela vrsta inštrumentov, od katerih so si nekateri med seboj precej podobni, drugi pa se zopet močno razlikujejo, in to po obliki ali po zvoku oz. tonu, ki ga proizvajajo. Inštrumente delimo zato po raznih znakih na več vrst. Važna je zlasti razdelitev glede na to, katero telo pri inštrumentu proizvaja ton. Ker ta nastane samo z nihanjem, je torej bistvo tega razlikovanja v snovi, ki jo spravimo v nihanje. Pri nekaterih inštrumentih (n. pr. pri zvonu) niha sama prožna tvarina inštrumenta, pri drugih napeta koža, ko nanjo udarimo (boben), pri tretjih zopet žica oz. struna napeta preko okvirja (klavir, violina). Imamo pa tudi veliko inštrumentov, kjer niha zaprt zračni prostor in s tem daje ton; tak pojav je pri trobentah. Običajnejša razdelitev inštrumentov je po praksi v orkestru. Na ta način razlikujemo godala, t. j. inštrument s strunami (violina, čelo, bas), pihala, trobila (ki trobijo n. pr. trobenta, pozavna), tolkala (boben), brenkala (inštrumenti na katere brenkamo, n. pr. harfa) in glasbila s klaviaturo. Nepomembna je delitev inštrumentov po snovi (lesena, kovinska) in po uporabi (inštrumenti, ki se rabijo v orkestru in taki, ki se ne rabijo v orkestru).

Kaj je trio, kvartet, kvintet?

V skupino pihal štejemo flavt klarinet, oboo in fagot, med trobila pa rog, trobento, pozavno in tubo. Tolkala tvorijo pavke, boben, brenkalo je harfa; najvažnejši inštrumenti pa so godala, in to violina, viola, čelo in kontrabas. Vse te inštrumente uporabljamo v zelo različnih kombinacijah. Skupine dveh, treh ali več solističnih inštrumentov tvorijo trio, kvartet, kvintet, če pa skupina obsega že več kot 10 inštrumentov nastane orkester. Trio sestavljajo violina, čelo in klavir (klavirski trio), lahko pa tudi 2 violini in čelo (tkz. godalni trio). Štirje inštrumenti tvorijo kvartet, pri katerem tudi lahko razlikujemo več vrst. Godalni kvartet obstoji iz dveh violin, viole in čela in je najobičajnejši; klavirski kvartet obsega violo, violino, čelo in klavir, pihalni kvartet pa sestavljajo flavta, oboa, klarinet in fagot. Tudi kvintetov imamo več vrst, je pa ta kombinacija bolj redka in neobičajna, kar velja tudi za septet, oktet in nonet.

Orkester

Skupina preko 10 inštrumentov tvori orkester, katerega tudi razlikujemo več vrst. Godalni orkester obstoji le iz godal, katerih število ni omejeno. Tako imenovani salonski orkester obsega poleg nujnih inštrumentov (klavir, violina, harmonij, čelo in kontrabas) tudi pihala in trobila, toda le najvažnejše, oz. po potrebi. Mali orkester obsega vse orkestralne inštrumente, toda le v prav majhni zasedbi. Kadar število godbenikov presega označeno zasedbo imamo veliki orkester, ki obsega vse orkestralne inštrumente. V tem orkestru so pihala zasedena po dvoje in včasih celo po troje, trobila po troje ali celo četvero, godala pa v zborih, razdeljenih na prve in druge violine, viole, čela in kontrabase.

Vsi inštrumenti imajo v orkestru več ali manj stalno mesto in jih razlikujemo lahko tudi po tem. Prve violine so postavljene, gledano od strani poslušalcev, vedno na levo stran dirigenta, druge violine in viole desno, čela v polkrogu pred dirigentom, basi v levem ozadju, dočim so pihala in trobila razmeščena v ozadju.

Toliko za danes, drugič pa nekaj o posameznih inštrumentih.

Nekaj obletnic

6. julija 1833. je utonil v Savi Matija Čop, Prešernov rojak in prijatelj. Bil je temeljito izobražen filolog in slovstveni zgodovinar. Poznal je 19 jezikov in zato so mu bile dostopna estetske vrednote vse Evrope. Kot dober poznavalec jezikov in vseh slovstev je Prešernu posredoval poznanje raznih literatur in novih pesniških oblik.

Pospeševal je tudi vse novo gibanje, ki se je zbiralo od leta 1830. pri Kranjski čbelici. Napisal je ugodno oceno Kranjske čbelice in poudarjal, da je treba jezik izobraziti, da bo sposoben za znanstvene in kulturne potrebe.

Zavračal je novi črkopis in se pokazal bistrega presojevalca jezikoslovnih vprašanj. S Čopom in Prešernom je zmagalo tudi novo naziranje o poeziji. Napisal je tudi najkritičnejši biografski in bibliografski pregled slovenskega slovstva.

6. julija 1845. se je rodil slovenski skladatelj Jakob Aljaž. Bil je župnik v Dovjem pod Triglavom in eden največjih ljubiteljev slovenskih planin. Mohorjeva družba je izdala njegovo pesmarico, kjer je Aljaž zbral veliko število pesmic, ki so jih naši zbori radi prepevali.

6. julija 1790. se je rodil v Gorici slovenski slikar Josip Tominc.

6. julija 1415. je bil na grmadi sežgan češki reformator in predhodnik velike reformacije Jan Hus.

8. julija 1621. se je rodil največji francoski pisec basni Jean de Lafontaine, ki je v svojih „Basnih", to je okoli 240 pesniških podob živalskega sveta v verzih, pisanih sveže, neprisiljeno, v bistvo zadel osnovne človeške napake in značilnosti.

14. julija 1795 je umrl A. T. Linhart pisatelj, ki je položil temelje slovenski dramatiki. Po nemškem izvirniku je prevedel komedijo ‚Županovo Micko', po znameniti Beaumarchaisovi revolucijski komediji pa je samostojno priredil ‚Veseli dan' ali ‚Matiček se ženi. Napisal je tudi delo iz domače zgodovine.

14 julija 1905. leta je v Novem mestu umrl pisatelj Janez Trdina. Napisal je kritike, povesti, novele in roman. Najbolj znane so njegove „Bajke in povesti o Gorjancih", s katerimi je hotel oživiti narodno pripovedko. Trdinovi spisi se odlikujejo po lepem jeziku.

Kulturni zapiski

„Razgledi"

Pred kratkim se je s precejšnjo zamudo pojavila nova dvojna številka »Razgledov« za marec-april.

Na uvodnem mestu je Hreščakova kratka — deloma celo prekratka — razprava o stalnem statutu STO-ja in perspektivah demokratičnega razvoja. O umetniku iz Vipave Venu Pilonu piše dr. Fr. Stele. Zanimiva razprava je nekako nedokončana — ustavi se še pred vojno. Kot nekako zaželeno dopolnilo prečitamo B. Pahorjevo »Srečanje s Pilonom«, ko nekoliko izvemo, kako živi in dela v Parizu umetnik. Na prilogah sta objavljeni tudi reprodukciji dveh Pilonovih del iz l. 1930 in 1931 (Lidija Visjakova in Elektrarna). Mogoče je najprivlačnejša stvar v tej številki Milka Matičetovega razprava »Renata Steccati in njeni zapisi beneško-slovenskih ljudskih pesmi«. Matičetov objavlja trinajst pesmi, ki jih je zapisala še pred l. 1940 Italijanka Renata Steccati, pa jih še ni objavila. Do kod sega naš rod, pač ne more biti zgovornejših dokazov, kot je naša pesem, ki jo mora priznati tudi pošten tujec. Josip Ribičič je v kratkih besedah prikazal lik Karla Siroka, pesnika, doma iz Brd, ki mu je bilo sojeno, da je svojo borbo za pravice zatiranega naroda končal kot mučenik pri Begunjah na Gorenjskem.

Po Vladimiru Dedijeru je Andrej Budal priredil članek »Jugoslavija na mirovni konferenci,« dr. Felaher pa piše o koroških Slovencih v letih 1945-1946. Leposlovje je zastopano še z »Naslovom na deski«, kjer Boris Pahor pripoveduje o eni izmed »vsakdanjih« zgodb iz Natzweilerja in Dachaua. Danilo Lokar opisuje fragment iz ogromnega gorja, prizadejanega primorskemu ljudstvu v zadnji vojni, Gema Hafner pa nadaljuje svoj »Babilon ob Savi«. Tone Batagelj, Ludovika Kalan, Zdravko Ocvirk in Ivan Matelič so prispevali pesmi. Objavljen je tudi kratek prevod iz Njegoša. V obširnem »Obzorniku« objavlja Lino Legiša »Ljubljansko pismo,« kar je zgoščen pregled v zadnjih časih izdane literature. Andrej Budal poroča o Prežihovega Voranca »Naših mejnikih,« D. Lokar o Župančičevem »Zimzelenu pod snegom«. O obisku pri umetniku Jožetu Kjačiču, ki se je šele nedavno vrnil »h grobovom svojih očetov,« piše Rado Bednarik. Lokar piše še o Njegoševem »Gorskem vencu.« Budal pa ima še celo vrsto poročil (stopetdesetletnica Čopovega rojstva, dvestoletnica Zoisovega rojstva, desetletnica smrti Nikolaja Ostrovskega, Nikolaj Nekrasov, Valentin Katajev, Herman Hesse, Ezra Pound). Gledališko poročilo (Veseli dan ali Matiček se ženi) pa bi moralo biti absolutno drugače napisano, da bi sodilo v revijo.

Želeti bi bilo, da bi »Razgledi« vendar že »dohiteli čas,« to se pravi, da bi izhajali pravočasno. Priporočamo ljudstvu, da sega po tej primorski reviji, ki je obenem najcenejša slovenska revija, saj stane posamezna številka komaj 50 lir.

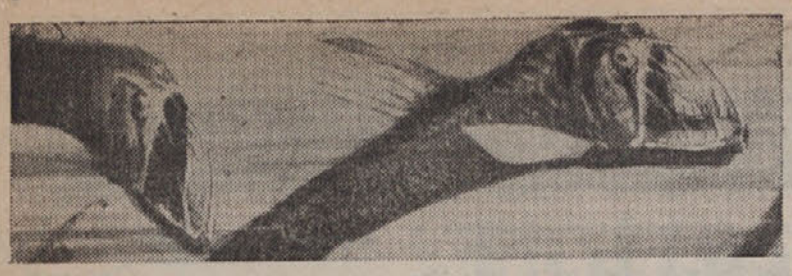

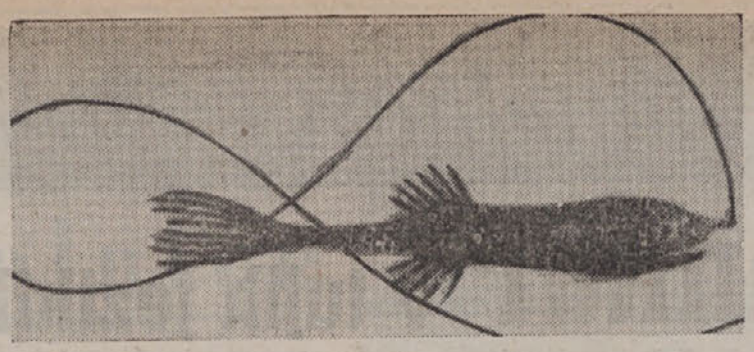

4000 m pod morsko gladino

Prihodnji mesec bo odpotovala iz luke Antwerpen štiritisoč tonska belgijska ladja, ki bo prepeljala proti Gvinejskemu zalivu majhno skupino francoskih in belgijskih učenjakov in biologov, katerim na čelu sta prof. Piccard in Maks Cosyns, ki sta že skupno raziskovala stratosfero in sedaj že tri leta študirata konstrukcijo priprave, s katero bo mogoče iti tako globoko v morje, kot doslej še nihče ni šel.

»Bathyscaphe« — tako se imenuje ta naprava — je sedaj še v sestavnih delih in se nahaja v Franciji, Belgiji in Švici. Inženirji treh držav mrzlično dokončujejo zadnje kose, da bodo lahko pričeli s končnim sestavljanjem v Belgiji.

»Bathyscaphe« bo sestavljen iz dveh delov, zelo podobnih zračnemu balonu: gondola (ladja) in pravi balon. Kovinasta krogla z deset centimetrov debelimi stenami bo omogočila raziskovalcema, stisnjenima med neštevilnimi apararati, da bosta lahko opazovala podvodne pošasti skozi dve okenci iz prozorne plastične tvarine, debele petnajst centimetrov.

V globini 4.000 metrov bo znašal pritisk na to kroglo 4.000 atmosfer. Obe polkrogli, ki jo sestavljata, bosta stisnjeni druga k drugi zaradi vodnega pritiska s silo 16.000 ton! Poizkusi, izvršeni v laboratorijih, so pokazali, da se bo krogla strla šele v globini 12.000 metrov. Da se izognejo kakršnikoli nesreči, bodo učenjaki takoj ob prihodu na kraj preizkusa potopili pripravo šest tisoč metrov globobo, da se tako prepričajo, ako res vzdrži pritisk teh globin.

Naprava dejansko deluje avtomatično. Nad kovinasto kroglo bo ogromen pettonski rezervoar vseboval neko tekočino, ki je lažja od vode in tako olajšal dvig naprave na morsko površino. Poseben sistem električnih naprav, bo postopoma izpuščal tekočino — 50 kg na vsakih 1000 metrov — kar bo omogočilo enakomerno potapljanje. Učenjaki bodo morali čakati približno eno uro, da bodo dosegli globino 4.000 metrov, ki so si jo izbrali za svoje opazovališče.

Kakor pravi balon, tako tudi »Bathyscaphe« ne bo s spremljevalno ladjo zvezan z nobenim kablom v nasprotju s pripravo Amerikanca Beebe-ja. Le zveze po radiu in ultra-zvokih bodo omogočale zvezo raziskovalcev s tovariši na površini. Priprava je opremljena z majhnim propelerjem in ne bo lahko sama pomikala s hitrostjo kakih sto metrov na uro. Predviden je poseben sistem malih balončkov, ki se bodo dvigali na površje in tam dajali posebne svetlobne znake, da bo tako mogoče ugotoviti lego priprave, ako bi se ta zaradi podvodnih tokov preveč oddaljila od mesta potopitve.

»Vse je predvideno, da se bo lahko podjetje izteklo kar najbolje«, je dejal profesor Piccard pred nedavnim v Parizu.

Na vprašanje, kaj lahko pričakuje znanost od tega poizkusa, je odgovoril muzejski profesor Monod, ki bo spremljal profesorja Piccarda, naslednje:

»Mnogo stvari. Vse podatke, ki se nanašajo na podvodno življenje, je objavil profesor Beebe, ki se je s svojo podvodno kroglo potopil le 900 metrov globoko. Neznano nam je, kako žive bitja v velikih globinah. Koliko je še nerešenih problemov! Naše mreže so sicer zajele nekaj desetin globokomorskih živali, ki so izredne ribe nezaslišanih obliki toda največje in najhitrejše so našim mrežam ušle. Kako žive te živali? Same? V tropah? Je svetloba v velikih globinah, kamor ne prodro sončni žarki? Mnogo živali ima pravcate svetilke, podobne žepnim baterijam. Čemu jim služijo? Mnoge druge imajo izredno razvite tipalke, s katerimi se gibljejo kot slepec s palico.

V teh globinah, kjer nedvomno ne obstoja nobeno rastlinstvo, kjer vlada edinole živalski svet, je gotovo večna pojedina. Roparice in mrhovinarice se požirajo med seboj. Se res zasledujejo? Se res razvijajo zagrizene borbe, v katerih zmagovalec tekoj požre celega premaganca? V Britanskem muzeju imajo primerek, ujet v globini 6.000 metrov in v čigar razširjenem želodcu se je nahajala zvita riba, mnogo večja od njega samega.

Morsko dno, nad katerim je cel dež vseh vrst živali, predstavlja v tej globini nedvomno neizmerno blatno planjavo, iz katere štrle kaki korali ali morske gobe, iztezajoče svoje okončine v višino nekaj metrov. Učenjake zelo zanima točno in od blizu raziskati naravo tega blata, kajti to bo dalo dragocene podatke o načinu sedimentacije organskih snovi, ki čez milijarde let tvorijo zemljo, po kateri hodimo. Istočasno, ko bodo izvršena fizikalna in oceanografska opazovanja, bo lahko po zaslugi naprave profesorja Piccarda tudi rešena uganka tvoritve naših kontinentov.«

»Pred nami je široko neobdelano polje,« je pred kratkim dejal profesor Piccard. »Če bodo razikavanja ugodno zaključena, bomo odpotovali proti Sargaškemu morju, kjer bomo prisostvovali drstitvam jegulj in tako končno pojasnili to naravno skrivnost, ki že toliko časa zanima človeštvo.«

NOTRANJOST GONDOLE, S KAKRŠNO SE BO SPUSTIL V MORSKE GLOBINE PICCARD

NA DNU JADRANA

Prizadevanje človeka, da si osvoji tudi skrivnostni svet pod morsko gladino, je zelo staro. Pripovedujejo n. pr., da se je Aleksander Veliki dal v sodu z okencem spustiti na dno morja in da je tam zagledal tako veliko ribo, da je tri dni plavala mimo njega. — V novem veku je iz gole želje po spoznanju nastala praktična potreba. Gradnja pristanišč, dviganje zakladov iz potopljenih ladij, izkoriščanje naravnega bogastva morja— vse to je zahtevalo potapljavcev. Od prvih okornih poskusov je razvoj naglo napredoval do modernih potapljaških oblek, tako imenovanih skafandrov. Takšna obleka, ki je iz gumiranega platna, potapljavca sicer varuje pred mrazom, pred tlakom pa ne. Ker pa človek brez vsega prenese za nekaj atmosfer povečan tlak, ki je po vsem telesu isti tako da ga sploh ni čutiti,

POTAPLJAČ Z ENOSTAVNO PRIPRAVO

ni za potapljanje v globino 40 ali celo 60 metrov nobenih ovir. Za večje globine so seveda potrebni jekleni oklepi, ki so odporni proti tlaku. Dosedanji rekord je dosegel ameriški naravoslovec W. Beebe, ki je v jekleni krogli spustil 923 m globoko.

Po drugi strani si je ravno Beebe prizadeval, da bi za potapljanje v majhne globine izdelal čim bolj preprosto opremo, tako da bi podmorski svet postal dostopen vsakomur. Obleka je v toplih vodah odveč; ostane le še kovinska čelada s stekleniim okencem in obtežbo, stiskalka in cev za dovajanje zraka. Stvar se lahko še bolj poenostavi; višek v tej smeri predstavlja potopljaška oprema na zgornji sliki, ki je domač izdelek. Potapljalec na sebi nima drugega kot masko, ki jo potrebuje za gledanje, in vrečo z nekaj kg proda okrog pasu. Cev, po kateri mu s stiskalko dovajajo zrak naravnost v usta, drži kar z zobmi. V nasprotju s skafandrovcem, ki je obtežen s 75 kg svinca, je takšenle potapljavec okreten kot riba; v vodi se počuti kakor doma.

Kakšen je podmorski svet? — Doslej menda ni bilo pesnika, ki bi znal na tako vprašanje dostojno odgovoriti; tudi Beebe v svoji knjigi tako pravi. Človek ima občutek, da je prišel v džunglo, toliko živo pisanega življenja je okrog njega. Toda ne, džungla je vendarle predvsem zelena, tu pod morjem pa žare rastline in živali v vseh mavričnih barvah. Skale in stene so kakor pisan mozaik, golega kamna sploh ni videti, vse je prekrito s tisočerimi bitji, ki se bore za obstoj. Naravoslovec, ki se uči o teh bitjih iz knjig in ki jih še ni videl, živeti, ki ni bil sam sredi tega življenja, se mi kar smili. Sicer pa — kaj bi pripovedoval; takšnale potapljaška oprema, ki je bila v ljubljanskem »Proteusu« natančneje opisana, je tako preprosta, da ni nobene ovire, da si ne bi mogel podmorskega sveta ogledati vsakdo sam. Prav verjetno je, da se bo potapljanje že v nekaj desetletjih razvilo v amaterski šport.

I. Kuščer

Nekaj o podkvi

Kdaj se je pri nas uvedlo podkovanje konj, nám ni znano, kajti tudi za druge pokrajine Evrope to še neugotovljeno. Negotovo je tudi, ali so že stari Grki in Rimljani poznali podkev. Najstarejši kulturni narodi Asirci in Egipčani so upodabljali konje brez podkev, iz česar sklepamo, da jih niso poznali. Toda rimski zgodovinarji pripovedujejo v svojih spisih, da so najstarejši narodi uporabljali posebna obuvala, v katere so naravnost oblekli kopita konj, mezgov in drugih živali, ki so jih uporabljali za vožnjo ali za ježo. Ta obuvala so bila spletena iz ličja ali napravljena iz usnja in so bila torej neke vrste prave sandale, v katere so obuvali živalim noge. Toda vsa ta obuvala, katerih namen je bil varovati živalim kopita, niso mogla trajati dolgo. Na drugi strani pa se je tudi jermenje, s katerim so bila obuvala pritrjena živalim na noge, ujedlo v kožo, tako da so živali še bolj trpele kot brez teh obuval. Zato so ščasoma pričeli uporabljati železna obuvala ali zgolj železne plošče, ki so jih na različne načine pritrjevali živalim na noge.

Kdaj in kje so iznašli podkve današnje oblike, ki jih z žeblji pribijemo na kopita živali, točno ne vemo. Najbolj verjetno je, da so jih prvi uporabljali Kelti, ki so bili prvotni prebivalci današnje Francije. V izkopaninah keltskega mesta Alezije, ki so jo leta 52 pr. Kr. zavzeli Rimljani, so namreč našli večje število podkev z luknjicami, ki so tudi po obliki zelo podobne današnjim. Zanimivo je, da danes na Kitajskem uporabljajo podkve, ki so skoro popolnoma take kot keltske, od naših današnjih se razlikujejo le po tem, da so bolj ozke in tanke.

Brez dvoma je, da so tudi vzhodni narodi, ki so bili nomadski narodi in so zato v glavnem uporabljali konje, poznali podkve za podkovanje konj in to mnogo prej kot v Evropi. O tem namreč čitamo tudi v Koranu, to je turškem sv. pismu. V Evropi pa se je podkovanje konj udomačilo šele v srednje veku, ko je cvetelo viteštvo. Seveda je bil način podkovanja še enostaven in šele sredi preteklega stoletja je v tej stroki nastal preobrat. Ni izključeno, da so tudi križarji z vzhodnih dežel zanesli uporabo podkev in sploh način podkovnaja v Evropo.

Kako je prišlo do tega, da podkev velja za prinašalko sreče, ni pojasnjeno. To praznoverje je razširjeno pri mnogih narodih že od nastarejših časov. Angleži so jo obešali nad hišna vrata, da bi jih varovala zlih duhov. Isto delajo

★ Hodil po zemlji sem naši... ★

Nekoč v davnih časih....

Izkopavanja prazgodovinske postaje v Postojni

Znani slovenski učenjak in vneti raziskovalec paleolitskih najdišč v Sloveniji univ. prof. Srečko Brodar je pretekli mesec s svojimi dijaki pričel raziskovati jamo v Podmelju pri Postojni. S tem svojim delom nam odkriva najstarejše sledove človeškega bivanja na naših tleh. Razmeroma skromni ostanki, odnosno sledovi, pa nam pripovedujejo o načinu življenja pračloveka, njegove borbe za obstanek, hrane in obleke. Mnogim stvarem ni mogoče priti na sled s pomočjo otipljivih dokazov, predvsem glede na pračlovekov pojm o verstvu in njegovo družabno ureditev. Je že poznal suženjstvo, kakšne bogove je častil in na kak način, kakšni so bili njegovi pravni odnosi do ostalih članov družine? Nobenih pisanih virov nimamo o tej dobi, ko je človek komaj poznal ogenj, ko mu je bil kak kol edino orožje in so mu kosi kremena nadomeščali orodje in predvsem nož, s katerim je ostrgal kože ubitih živali. To pa, kar nam je čez več tisoč let ohranila zemlja in njene takratne podnebne razmere, nam lahko daje vsaj približno sliko življenja pračlovekovega.

Ta človek je živel v dobi, ko so vrhove naših planin pokrivali neizmerni ledeniki, ki so segali prav do dolin in s svojim razdiralnim delom, drseč v nižave, odigrali zadnje veliko dejanje oblikovanja današnje zemeljske površine. V tej dobi so se stvorile velike ledeniške doline, po katerih so si utrle pot vode iz topečih se ledenikov, si izsekale svoje prehode skozi pesek in skalo in tako v tisočletjih ustvarile ona velika čuda narave, soteske in doline, skalnate otoke sredi gorskih jezer in kot mize ravna polja sredi gora, ki nam danes ob pogledu na njih naravno lepoto napolnjujejo srce s ponosom na lepote naše domovine.

Ogromne mase ledu in njega neposredna bližina niže ležečim krajem sta povzročala, da je bilo ozračje v celoti mnogo hladnejše kot danes. Neizmerni gozdovi so se ponekod širili po Krasu. Divji gozdovi so bili to, brez steza in poti, le sledovi velikih živali, jamskega medveda, mamuta in drugih, so vodili med debli stoletnih brastov. Noč in dan je odmevalo po gozdovih rjovenje borečih se živali. Nad gozdovi pa je krožil silni orel in z budnim očesom iskal svojega plena. In v tej divjini se je naselil tudi človek. Odkod je prišel? Kje je bila njegova prvotna domovina? Odgovor na ti vprašanji se izgublja v megleni davnini njegovega tisočletnega obstanka na zemeljski obli. In kakor je bila vsa narava v svoji divjosti preprosta, tako preprosto je bilo tudi življenje pračloveka. Glavna hrana so mu bile živali in gozdni sadeži. Nobenega orodja ni poznal, ni si še znal graditi koč ali pa stavb na koleh. Kovin ni poznal in njegovi edini zavezniki v borbi za obstanek so mu bili njegova silna moč, kosi kremena in ogenj. Ogenj, ta je bil njegovo prvo in največje odkritje in še danes ga zato divji narodi časte kot nekaj svetega, nekaj, kar drži pokoncu ves svet. Ogenj je grel pračloveka in ga branil pred napadi divjih zveri iz pragozda, za kuho pa mu še ni služil. Šele pozneje, mnogo pozneje je odkril, da je mogoče jed kuhati in postane tako prijetnejša in laže prebavljiva. Za bivališče si je izbral jame, lahko dostopne kraške jame, ki so mu pozimi dajale ugodno zavetje pred mrazom in ledom. Na njih vhodu je kuril ogenj, okrog katerega se je stiskala družina. Če bi jih današnji človek videl, gotovo ne bi takoj vedel, ali so to ljudje ali živali. Zakaj njih obleka so bile kože ubitih živali, gosti medvedji kožuhi so jim pokrivali telo in jih branili pred mrazom. Pračlovek po svojem načinu življenja ni bil nič drugega kot divji in silen lovec, ki je svojo moč meril z močjo živali. Težak hrastov kol mu je bil edino orožje, z njim je planil nad jamskega medveda in mu s silnim udarcem razbil lobanjo. Tedaj mu je z ostrim kosom kremena odrl kožo in jo posušil, razbil kosti in posrkal iz njih mozeg, ki mu je bil gotovo največja slaščica.

Približno tako nam prikazujejo izkopanine življenje jamskega pračloveka. Skromno in vendar zanimivo je njih pripovedovanje, skromno kakor je bilo skromno življenje pračloveka in zanimivo, kot je bila neizprosna in divja njegova borba za obstanek, za njegovo vsakdanje meso, kajti s poljedelstvom se še ni bival in kruha ni poznal.

Tako nam pripovedujejo izkopanine prof. Brodarja, ki jim je posvetil vse svoje delo. Njegovo največje dosedanje odkritje je jama Potočka Zijalka v Olševi v Kamniških planinah, dolga preko sto metrov in katero je naš učenjak preiskoval leta in leta, meter za metrom v vseh njenih ledeniških plasteh. In odkril nam je ogromne lobanje živali iz ledene dobe, jamskega medveda, lisice, leva, jelena in drugih manjših živali.

Sedanje najdišče pri Postojni ni tako veliko kot Potočka Zijalka. Jama sama je mnogo manjša, toda dela se je lotil z istim veseljem in navdušenjem kot doslej in ki je lastno njegovemu znanstvenemu delovanju.

„Ne obetam si kakih senzacionalnih odkritij", mi je pripovedoval, „toda zadovoljen sem, da je tudi ta jama nesporno ena izmed postaj paleolitskega človeka. Kosti jamskih živali so slabo ohranjene, večinoma so sami fragmenti, toda že same kremenaste osti so vredne truda."

In pokazal mi je v mali škatlici skrbno očiščene osti, prve skromne izdelke človekove. Nekatere so prav krasne, ostro prišiljene in zelo lepih oblik. Poprosil sem ga za eno, toda odklonil mi je.

„Delam za Akademijo znanosti", je dejal, „niti niso moje in vsako, ki jo najdemo, takoj natančno prerišem in opremim z inventarno številko. „In pokazal mi je debel zvezek, v katerem je bilo zabeleženih že preko sto osti. Medtem ko sem si ogledoval njegove zapiske, mi je pripovedoval:

„Pred leti so jamo preiskovali že Italijani in očividno naleteli na najbogatejši del, kajti sledovi na skalovju kažejo, da so se v onem delu nahajale velike množine kosti. Baje so celo našli neko človeško čeljust, toda stvari niso znanstveno objavili in le v neki razpravi omenili, najdena „in una località della Venezia Giulia" Sumim, da so jo našli prav tu, toda z gotovostjo tega ne morem dokazati. Zato je temboj pravilno, da smo sami pričeli raziskovati ta najstarejša poglavja človeške zgodovine . . "

„Tovariš profesor, pet in dvajset..." ga je prekinil nek dijak. Pravkar mu je namreč sporočil rezultat analize gradiva, v katerem so našli nekaj lepih primerkov kremenovih osti. Takoj si je zabeležil dijakove podatke in sam stopil k sitom, da se prepriča o pravilnosti dela. V jami pa so medtem trije dijaki potrpežljivo kopali z malimi grebljicami peščeno steno jame, zrno za zrnom. Pogovarjali so se o šolskem delu ter o socialnih in političnih vprašanjih nove dobe. „Interesantno, koliko inteligence se v Rusiji regrutira ravno iz delavskih slojev . . ." je dejal nek dijak, ne da bi prekinil svoje delo. Enakomerno odmeva po mračni jami grebanje v peščeno steno, zunaj pa se iskri vroče popoldansko junijsko sonce.

Analiza je v grobem končana in učenjak je spet prost za nekaj besed. Pripoveduje mi o delu in težavah, na katere so spočetka naleteli, potem pa pravi.

„Potrebno bi bilo, da se znanstveno delovanje in preiskovanje raztegne na vsa področja v tem vašem lepem koščku slovenske zemlje. Od postaj jamskega človeka pa preko keltskih gradišč in staroslovenskih grobov do najnovejših dob v vsem kar zadeva zgodovino in dogajanja naše Primorske . . ."

Še o Reziji

Pod naslovom »Narodopisne slikice iz Rezije« je bil v štev. 71 z dne 12. VI. t. l. objavljen članek, v katerem pisec po pravici vprašuje, ali vobče vemo, kje je Rezija in kod prebivajo Rezijani? Nisem zgodovinar niti pisatelj, a vendar sem z veseljem in tudi zadoščenjem prečital vsebino članka. Z veseljem, ker me marsikaj veže s to dolino in njenimi prebivalci, z zadoščenjem, ker sem se tik pred zadnjo svetovno vojno skoro sprl z nekom, ki je trdil, da Rezijani niso Slovani. Mislim, da ne bo tu odveč, ako navedem nekaj pesmic, ki jih je pela moja mati in ki jih pomnim še izza svoje otroške dobe. Glase se:

Nu nubaj vstanite gore,
te ora tet brat rožice.
te ora tet brat rožice
ta bili din si je izde (tu).

Ko nabi ona vedela,
da si (sem) igrauc ano pa pijanc.
Da si igrauc ano pa pijanc
ano dn lipe posmihač.

Ano dolo v Udem (Videm) čeva tet
ano dolo v Udem čeva tet,
se mamo lepo pofirinat
na ňanem črnem šimelno.

Nu skuzi brudina domu,
nu skuzi brudina domu.
Ko to bo stu ano potrdu (petdeset),
Ko to bo stu ano potrdu.

In njih govorica? N. pr.: Pujde se! (Pojdi sem!) Zapri duri! (Zapri vrata!) Le Maričica je mam tet. Dajme to lepo rokico ano ta lepo vištico. (Glej Marica, ti moram. Daj mi to lepo ročico in ta lepi obrazek.) Se in še bi lahko navedel besed, ki so čisto naše — slovenske.

Rezijani so dobri ljudje in se zelo ljubijo med seboj. Zlasti sorodstvo je skoro nerazdružljivo. Zgodi se, da se mož, ki se odpravlja v svet, vrne tudi po trikrat domov. Žena ga spremlja kos poti, največkrat do kakega križpotja. Ločiti se nikakor ne moreta. Tam ihtita ure in ure in končno odloži mož odhod za en dan. Drugi in največkrat tudi tretji dan se ponovi isto. Za umrli misvojci zelo in dolgo žalujejo. Zato skoro ne morem verjeti, da bi bil njih jok pri pogrebih v navadi. Glasen jok sprosti človeka notranjega trpljenja in kmalu pozabi na nesrečo. Rezijani pa povečini samo ihtijo in zelo notranje trpijo. So pa po večini nagle jeze, toda tudi zelo odpustljivi. Ako koga žalijo, se tega zelo kesajo in če je le prilika, radi prosijo odpuščanja.

Pisec ima prav, ko pravi, da Rezija in Rezijani našemu in mednarodnemu znanstvu niso neznani. Naj navedem nek primer. Bilo je pred 44 leti, ko sem šel nekega dne kot 12 leten deček s stricem v neko tržaško gostilno, kjer se je snajalo po večini tržaško delavstvo. Kaj je prišlo takrat mojemu stricu na um, ne vem. Ali je že takrat vedel, da so se tudi Rusi že zanimali za Rezijo in njih prebivalce? Tudi tega nisem vedel takrat. Povedal je namreč navzočim, da ne razumem italijanščine (kar je bilo res) pač pa, da obvladam slovenski in ruski jezik. Postal sem takoj središče zanimanja, zlasti nekega inteligenta. Prosil sem strica, naj mi pojasni vzrok tega.

»Zapoj po rusko« mi je velel.

»Rusko ne znam, pač pa nekaj pesmic po rezijansko«, sem odgovoril.

»Saj to je po rusko«, je bil njegov odgovor.

Zapel sem prej napisane kitice, ki sem jih pa moral ponoviti zlasti na prošnjo imenovanega inteligenta, ki je ves čas petja pisal na nek papir. Nekdo je pripomnil, da so lepe te ruske pesmi. Inteligent pa mi je v slabi slovenščini pošepetal: »Fant, ti niso pel rusko, temveč rezijansko. Vseeno hvala ti. Nekaj sem pa le našel, za začetek kar dovolj.«

Navajam ta primer kot dokaz, da so gojili tržaški delavci že takrat velike simpatije do ruskega naroda, marsikdo pa zanimanje za Rezijo in Rezijane, n. pr. oni inteligent.

Veliko Rezijanov živi po naših krajih, zlasti na Primorskem. Zakaj ne bi nekaj teh zbrali in jih izvežbali, da bi nastopili s svojo pesmijo v radiu, bodisi v Ljubljani ali v Trstu. Poskusimo! Njih pesmi so lepe, vesele in tudi žalostne.

I. M.

Bane ali Bani?

Pred kratkim sem bral v nekem našem dnevniku, da bodo na neki prireditvi poleg drugih nastopili tudi pevci iz Ban. To je bila zelo groba napaka, čeprav nezavedno storjena, in je prav za prav nihče ni opazil. Napaka pa zato, ker se vas pravilno imenuje, odnosno bi se morala imenovati *Bani* (množina od Ban), ne pa Bane. Nastopili bodo torej pevci iz, oziroma *od Banov!*

Potrebno je, da se zavzamemo tudi za naše pravilno slovensko krajepisje v Trstu in okolici, kajti poleg tega, da je to v interesu čistosti jezika, nam pravilno uporabljena domača krajevna imena tudi razkrivajo marsikatero stran naše preko tisočletne domače zgodovine na tem ozemlju. Zato si danes oglejmo, kako je z Banami in kako je z Bani.

Očividno smo tudi tu Slovenci nasedli vplivu italijanstva, ki je po petnajstem stoletju pričel prodirati izza mestnega obzidja v strnjeno slovensko zaledje in v zadnjih desetletjih že skoro prevladal v nekoč pristno slovenskih predmestjih. Slovenci smo nezavedno že pred davnim časom pričeli uporabljati italijansko obliko tega krajevnega imena, Banne, slovensko pisano Bane, kar bi slovnično bilo množina prve ženske sklanjatve. V tem smislu tudi nedomačini nepravilno sklanjajo to krajevno ime: Bane, Ban, Banam, Bane, pri Banah, z Banami, kar pa se močno razlikuje od načina sklanjatve, ki je v rabi pri domačinih. Oni sicer tudi pravijo vasi sami Bane, toda nadaljni skloni so povzeti po čisto drugi sklanjatvi: Banov, Banom, Bane, pri Banih z Bani. Torej gre tu za moško množinsko sklanjatev in se torej prvi sklon ali imenovalnik pravilno glasi *Bani*. Ker pa domačini niso iz Ban, temveč od Banov, kot sami pravijo, se zato tudi pravilno nazivljejo sami sebe za Banovce. Kot vidimo, nam je pravilna domača uporaba imena v vasi najboljši vodnik na poti ugotovitve pravilne oblike imena. Torej Bani in ne Bane!

Pravkar navedeno pa nam potrjuje tudi zgodovina vasi same. V splošnem prevladuje pri italijanskih zgodovinarjih trditev, da so bili ustanovitelji Banov, Trebč, Gropade in Opčin romunski Čiči, oziroma Vlahi. To trditev je prvi postavil veliki tržaški zgodovinar Kandler, po katerem se imenuje tudi mali gozdič na poti od Banov do Trebč. Najnovejša raziskavanja pa so pokazala, da gre tu za precejšnjo zmoto. Nesporno je, da so bili v petnajstem stoletju v teh vaseh Čiči, toda doslej še ni dokazano, da bi bili njih edini prebivalci, kajti ravno ona listina iz petnajstega stoletja, ki je služila kot ena glavnih opor tej trditvi, pripoveduje, da so Čiče, bivajoče v Trebčah, in obtožene številnih tatvin in vlomov, aretirali sami kmetje iz Opčin in Gropade,. Poleg tega pa nam listina kaže, da ima večina obtožencev prav lepa hrvatska imena. Ako upoštevamo dejstvo, da so Čiči v onem času sloveli kot strokovnjaški tatovi, potem lahko domnevamo, da se je beseda Čič v oni dobi lahko uporabljala že tudi bolj na splošno za tatove. Saj imamo v našem jeziku še danes ohranjene pregovore, v katerih nastopajo Čiči v ne preveč častnih vlogah.

Poleg tega pa imamo v pravkar navedenih vaseh še danes ohranjenih mnogo hrvatskih priimkov in nekateri kar naravnost kažejo na nekdanjo narodnostno pripadnost. Toda ne samo to. Ti priimki se še vedno grupirajo v posameznih vaseh in so prav značilni za nekatere vasi. To so verjetno ostanki nekdanjega slovenskega zadružnega življenja. Za Bane so značilni ravno priimki Ban.

Če si pogledamo volilni imenik iz leta 1907 vidimo, da je pri Banih vpisanih 27 volilcev in teh se cela tretjina, torej kar devet volilcev, piše Ban. Ostali priimki imajo le po enega ali dva, največ — zelo redki — tri volivce. Ti dve tretjini volilcev sta zastopani z desetimi priimki in imajo zatorej ravno Bani ogromno večino. To pa nam prvič dokazuje, da se vas imenu po Banih Bani — tako kot Padriče po svojem ustanovitelju Padriču —, drugič pa, so bili njeni ustanovitelji, tako kot v bližnjih vaseh, Hrvati, ki so v štirinajstem in petnajstem stoletju zbežali pred turškimi nasilji iz današnje Hrvatske, in ne Vlahi. Sicer pa spadajo Vlahi v romansko narodnostno in jezikovno skupino in torej niso mogli imeti priimka Ban, ki pomenja še danes na Hrvatskem visoko upravno osebnost, a je beseda samo kot taka staroslovenskega jezikovnega izvora in sorodna besedi župan — jopan, hpan.

Še sedaj pravilna raba imena v vasi, nje zgodovina in ime njenih prebivalcev nam jasno dokazujejo, da se vas pravilno imenuje Bani. Zatorej pričnimo uporabljati pravilno obliko njenega imena, kar je narodna dolžnost vseh zavednih Slovencev, da tako tudi s pravilno rabo dokažemo našo narodno bitnost na tem ozemlju.

---

tudi Kitajci, to pa zato, ker je podkev zavita in podobna kačam, ki so pri njih posebno v časti kot preganjalke hudobnih duhov. Tudi pri Rusih je bila podkev močno v časti in enako pri Turkih. (Verjetno zato, ker je podobna oboževanemu polmesecu). Tudi pri nas velja podkev za prinašalko sreče in marsikateri preprost človek še danes pobere na cesti podkev in jo doma kam obesi. Razširjena je tudi navada, da so si jo avtomobilisti pritrjali na hladilnik, da bi jih varovala nesreče. Toda vse to je le ostanek starih vraž brez vsake osnove, preprosti ljudje so čuli pripovedke o zlih duhovih in so tako skušali najti sredstvo, da bi se jih ubranili.

L. Lagin: *Fantastičen roman*

PATENT A V

2

Dejanje se dogaja v bogati in mogočni industrijski deželi Aržanteji. V mesto Bekbuk pride mlad zdravnik Stifen Popf s svojo ženo Bereniko. Njun prihod vzbudi pozornost lekarnarja Bambolija in njegove žene.

Zaradi spodobnosti je lekarnar počakal nekaj ur in potrkal nato na vrata vile doktorja Popfa.

— Imam čast, biti vaš najbližji sosed, — je rekel spoštljivo doktorju, ki mu je odprl vrata, — in si štejem v prijetno dolžnost, da povprašam, ali vam morem s čim pomagati.

Lekarnar je bil zadovoljen z izbranim izražanjem in lepim slogom svojega kratkega govora, njegov bledi obraz je pri tem rahlo zardel in prijetno osenil male modre oči.

V sobi, kamor je doktor povabil nepovabljenega gosta, opravičujoč se zaradi nereda, so stali na pol izpraznjeni leseni zaboji, mize pa so bile založene z množico posod, retort in podobnih priprav kemičnega laboratorija. Spričo tega se je lekarnar vznemiril, prišlo mu je na um, da mu utegne doktor odjedati kruh s tem, da bo sam pripravljal zdravila za svoje bolnike.

Nekaj trenutkov sta oba mločala in pazljivo tehtala drug drugega.

Doktor Popf, širokopleč, športnega kova, sivih oči in kostanjevih las, z odkritim, a hkrati za spoznanje pretkanim obrazom, je bil približno enake postave z Bambolijem, ali zdel se je nižji od njega, ker je bil lekarnar zares nenavadno suh.

Mršavost, čezmerno dolge noge, dolgi, bledi obraz ter dolgi, ravni pepelnati lasje, ki so se v redkih pramenih spuščali na nagubano čelo, — vse to je delalo gospoda Bambolija skoraj nakaznega, ali blažil ga je izraz iskrene dobrohotnosti, ki ni nikoli izginil z njegovega obraza.

— Dobro ste zadeli, ko ste si izbrali prav naše mesto, — je naposled prekinil molčanje. — Bakbuk ima veliko prihodnost. Cene zemljiščem neprestano naraščajo.

Daleč od sleherne misli na špekulacijo s stavbnimi parcelami je doktor vendar menil, da je prav, ako pokaže na obrazu prijetno iznenadenje.

— In potem, doktor, ste imeli preklicano srečo s hišo, — je nadaljeval lekarnar, zelo je suha, zelo topla, mnogo zraka in, oprostite, ne ene podgane.

— To ne bi bilo tako strašno, — je optimistično pripomnil doktor, — upam, da je tega blaga dovolj na prodaj tu?

— O hišah to menite? — je previdno poizvedoval Bamboli.

— Ne, — je odgovoril Popf, — o podganah.

TRETJE POGLAVJE,

v katerem pripoveduje doktor Popf lekarnarju o sebi samo toliko, kolikor se mu zdi potrebno

— Da, da, o podganah, — je potrdil doktor Popf spričo začudenega lekarnarjevega obraza.

Čeprav je slabo poznal ljudi, je vendar razumel, da mora vsekakor takoj pojasniti gospodu Bamboliju, čemu so mu potrebne podgane, in mu hkrati več ali manj podrobno povedati nekaj o sebi. Ni hujšega za malomeščana, kakor če ga držiš v nevednosti glede na dogodke ali osebe, za katere se zanima. V takih primerih si začne malomeščan izmišljati in svoje izmišljotine prodajati za dejstva. Te izmišljotine pripoveduje potem kot največjo tajnost svojim znancem. Nekaj dni zatem pa je vse mesto polno čenč kakor smrdljiva voda bakterij.

Zato se je doktorju Popfu zdelo umestno, da dobi lekarnar Bamboli več ali manj popolne, vsekakor pa resnične informacije.

— Podgane, dragi gospod Bamboli, potrebujem za delo je odgovoril doktor Popf in sedel na rob mize. — O prostem času se ukvarjam s kakšnim raziskovalnim delom in za to potrebujem podgane.

— Ali jih režete? — je vprašal lekarnar in pokimal z glavo, kakor da so mu te stvari znane.

— Redkokdaj. Gotovo veste, kaj je hipofiza?

— Gospod, — je dostojanstveno rekel gospod Bamboli, — jaz sem farmacevt.

— Skratka, — je nadaljeval doktor, — za svoje delo potrebujem podgane. In ne samo podgane. Imeti moram mir za vsako ceno in prost čas, ne maram, da bi mi znanci vsak večer mešali glavo in bi me motila neprestana skrb za zaslužek Posvetovala sva se z Bereniko in prišla do zaključka, da ni bolj primernega mesta za naju, kakor je Bakbuk.

O tem, da je on sin urednika provincialnega časopisa, a Berenika edina hči uglednega profesorja literature, da ne moreta trpeti politike, da sta že peto leto poročena in nimata otrok, kar hudo obžalujeta, in še o mnogo drugem, kar bi utegnilo zanimati prebivalce Bakbuka, je doktor Popf premeteno in spretno mimogrede omenil in tako, da Bamboli ni utegnil vpraševati, kar bi bil hotel.

Bilo je že precej pozno, ko se je lekarnar poslovil docela zadovoljen s svojim obiskom in se vrnil domov, kjer ga je pričakovala žena medleča od radovednosti.

Doktor Popf pa si je veselo požvižgaval in šel v spalnico, kjer je našel Bereniko jokajočo, z obrazom zaritim v blazino.

— Kaj pa je s tabo, stara? — je vprašal prestrašeno doktor Popf. — Ali si bolna?

— Ne bom živela v tem zoprnem mestu!... Nočem videti tega zoprnega lekarnarja!... Ne bom spala v tej zoprni, stari bajti!... Domov hočem, dragi moj Stif!

— No, no, ženica, — je ljubeznivo izpregovoril Popf in sedel k ženi, — no, ne joči. Videla boš, da bo vse dobro... Imenitno in neopazno bova tu preživela leto ali dve ..

— Leto, dve? — je še huje zajokala Berenika. — Ti si vendar rekel, da ne bo več ko leto! Zdaj vidim, da ti ne gre vera!

—Morda še manj ko leto, — je rekel zamišljeno Popf, — zdi se, da stvar dobro napreduje.

— In tedaj, se vrneva domov?

— In še kako se vrneva! S triumfom! V vseh časopisih bodo slike: »Gospa Berenika Popf, soproga znanega izumitelja, doktorja Stifena Popfa.« Imenitno, kaj?

— Veš kaj, Stiv, — je rekla Berenika, — pojdiva jutri v gledališče.

— Morala se bova nekoliko dolgočasiti, draga, — je odgovoril doktor Popf in ljubeznivo božal roke še vedno pohitevajoči Bereniki. — V Bakbuku ni gledališča. Sedem kinematografov in prezabavni muzej voščenih podob. Ali hočeš, da greva jutri v muzej voščenih podob?

ČETRTO POGLAVJE:

o vdovi Gargo, njenih sinovih in prvem obisku doktorja Popfa

Zgodaj zjutraj je Popfa prebudilo močno trkanje. Doktor se je sklonil skozi odprto okno in zagledal temnolaso, visoko, še ne štirideset let staro žensko, ki je bobnala z roko po vratih.

— Ali ste vi novi doktor? — je vprašala ženska. — Za božjo voljo! Moj otrok je zelo slab.

Čez nekaj minut je vdova Gargo — tako je sebe imenovala ženska, ki je spravila pokonci doktorja v tako zgodnji uri, — privedla zdravnika v svoje skromno stanovanje. Med tem ko sta hodila, je vdova utegnila povedati doktorju, kako težko je zdaj življenje in kako sijajno je bilo, dokler je bil živ njen pokojni mož, ki je bil čudovit človek, izvrsten mehanik, v resnici zlatih rok, kako dobro je vedno zaslužil in kako je imel rad oba otroka. Hvala bogu, da so ji gospodje nadarbinskega sveta pomagali spraviti malega Pedra v sirotišnico. To je bilo zares delo usmiljenja, zakaj Pedro ima vendar mater, v sirotišnico pa sprejemajo samo popolne sirote. Zdaj se pelje dvakrat na leto k njemu na obisk, da ne bi pozabil na mater in da bi mati mogla pobožati svojega revnega sinčka, ki je podoben očetu kakor kaplja kaplji. Slabše tako ni moglo biti, zdaj pa je vrhu vsega zbolel še starejši sin, Ignac; na njem se je pojavil rdeči oprišč, in če je to škrlatinka, potem so popolnoma propadli; zakaj nobena gospodinja ji ne bo dala več prati perila iz strahu pred okuženjem

Mala soba, ki je v njej ležal Ignac, je bila zalita s soncem. Spričo tega je še bolj bodla v oči snažna revščina sobne opreme. Samo velika fotografija lepo oblečenega, vedrega mladega moškega, viseča na steni v bogato pozlačenem okvirju, ter bleščeč emajliran in ponikljan pralni stroj v sosedni sobi sta pričala, da je družina Gargo poznala boljše čase.

Popf je stopil k dečku. Bolnik se ni niti ozrl spričo njegovih korakov. Gledal je navzgor, na grdi strop, ki ni bil že zdavnaj beljen, z brezbrižnim in nepremičnim pogledom umirajočega. Popfa je presenetila dečkova mršavost. Rdeč oprišč mu je pokrival obraz tako gosto, da je bil videti od daleč ko v ognju.

— Zdravo, Ignac, — je rekel doktor, toda deček je trudoma obrnil nanj pogled, ne da bi kaj odgovoril, in se nato obrnil proč.

Doktor ga je začel preiskovati. Ustna votlina otroka je bila vsa v krvavečih gnojnih ranah. Doktor je pridvignil dečkovo glavo in zagledal na tilniku to, kar je pričakoval: dve veliki bakrenobarvni pegi, ki sta se dotikali kakor krila pri metulju.

— Gospa Gargo, brez skrbi lahko sprejemate perilo v pranje, — je rekel, ko je previdno spustil Ignačevo glavo na blazino, — ta bolezen se ne prime bogatinov. Sploh se nikogar ne prime: to je bolezen revnih. Ali ste že kdaj slišali o bolezni pelagri?

Popf je vzel s podoknjaka nekaj stekleničic z raznobarvnimi označkami in jih nejevoljno postavil na mesto: ta zdravila so prav toliko pomagala proti pelagri kakor proti potresu.

— Predvsem vrzite k vragu vse te stekleničice, — je rekel vdovi Gargo, in ta je začela zopet jokati: bilo ji je bridko, ko je slišala, da je zaman potrošila toliko denarja. — Deček ne potrebuje zdravil, pač pa svežega mesa in mleka.

Potem jo je poslal po suhe droži in ji velel, naj jih daje bolniku po dve namizni žlici dnevno. Vdovi Gargo se je zdelo čudno, da ni predpisal nobenega recepta; kakšen zdravnik je to, ki ne predpiše recepta! Prosila ga je, naj vendar predpiše kakšno zdravilo, toda doktor je začel kričati nanjo, da sam najbolje ve, kaj je treba delati v takih primerih. Boga naj hvali, da je pravočasno zapazil, za kaj gre, sicer bi bili ti idiotski padarji s svojimi recepti spravili dečka v blaznost in v grob. Dobro je vedel, da je silno grdo od njega, ker vpije na to nesrečno žensko, ki so jo slepili nevedni zdravniki, ali ni se mogel vzdržati. Tako mu je bilo hudo, ko je videl na lastne oči strašno sliko bolezni, ki je doslej samo bral o njej v medicinskih revijah

Pokazal je gospe Gargo, kako je treba dajati bolniku droži, in jo prosil, naj ga obvesti o tem, kako poteka bolezen.

Pri slovesu ji je stisnil roko in začutil v svoji roki prgišče srebrnih novcev.

— Nikakor ne vzamem, — se je znova razjezil, — potrebovali boste ta denar za mleko. In prosim, brez ugovarjanja!

Toda vdova Gargo je rekla, da si ne bi mogla nikoli odpustiti, ako bi doktor odšel brez honorarja, Kdo ve, kako bi se bil končal ta obema neprijetni spor, ali v tistem hipu je Popf nenadoma zaslišal izpod postelje presunljivo cvilenje.

— Bržkone se je zopet ujela podgana, — je pojasnila z opravičujočim se glasom gospa Gargo. — Še pojedle nas bodo!

— Zavijte mi, prosim vas, mišnico skupaj s podgano v časopis, — se je razveselil doktor, — zelo potrebujem podgan, Naj bo to moj honorar. Čez pol ure lahko pridete po kletko.

In odšel je z mišnico v roki. Ko se je vrnil domov, je Berenika, ki še ni vstala, zaspano odprla oči in vprašala:

— No, kako je, Stif?

— Imenitno, — je odgovoril doktor Popf, — prvi trije kentavri, ki sem jih zaslužil v Bakbuku. Pokazal je bankovec za tri kentavre, ki ga je imel v žepu že dober teden. Ni hotel spraviti Bereniko v slabo voljo. Ta brezplačni obisk bi imela za slabo znamenje. Razen tega je tudi sam doktor Popf verjel nekoliko v dobre in slabe predznake .

PETO POGLAVJE,

iz katerega je skoraj razvidno, da znamenja niso vselej brez pomena

Istega dne je lekarnar Bamboli ljubeznivo pomagal svojemu novemu sosedu dobiti nekaj podgan in morskih prašičev po zelo ugodni ceni. Do pozne noči se je Popf ukvarjal v shrambi poleg kuhinje, ki jo je izpremenil v laboratorij. Zatopljen v delo je brundal predse neko moderno pesmico, brez obzira izpreminjajoč besedilo, in ropotaje premikal mize, zabijal žeblje v opaž iz desk in bil pri tem tako zadovoljen, da ni niti opazil, da ni ves dan noben pacient potrkal na vrata njegove hiše. Sicer bi v tem ne videl nič vznemirljivega niti najbolj črnogled zdravnik. V Bakbuku niso še vedeli, da se je priselil v mesto nov zdravnik In četudi so vedeli, so čakali, da bi ga kdo drug prvi poklical, potem bodo že videli, ali se splača, prositi ga njegovih uslug.

Doktor Popf je to dobro razumel, ni se prav nič vznemirjal in v pričakovanju pacientov se je vrgel z vso vnemo na delo, ki je zaradi njega tudi prišel v to luknjo.

Zdaj pa je čas, da nekoliko dopolnimo podatke, ki jih je dal o sebi lekarnarju Bamboliju. »Raziskovalno delo,« ki je o njem doktor Popf povedal svojemu radovednemu sosedu nekaj mimogrede ne samo iz skromnosti, marveč tudi iz previdnosti, zasluži v resnici veliko več pojasnila Na žalost pa nam zelo tehtni razlogi ne dopuščajo, da bi celo zdaj, ko je preteklo dovolj časa od dogodkov, ki so tu opisani, posvetili bralce v bistvo in značaj poskusov, s katerimi se je doktor Popf — mladi zdravnik in biolog — lotil reševanja in naposled tudi rešil eno izmed največjih vprašanj biologije — vprašanje umetne pospešitve rasti živalskih organizmov. Kdor bo pazljivo prebral pričujočo povest, bo razumel vzroke naše previdnosti v tem vprašanju.

GOSPA Z NAGELJNI

ROMAN CRONINA

15

Ugledna, pet in trideset let stara lastnica prodajalne umetniških starin, Katarina Lorimer, je na neki dražbi kupila Holbeinovo miniaturo njegove slike «Gospa z nagelnjni». Nameravala jo je prodati v Ameriko in z dobičkom opomoči svojemu omajanemu gmotnemu položaju. Doma iz skromne družine je Katarina pričela svojo kariero kot tipkarica, a s svojo voljo in sposobnostjo je dospela do lastnega podjetja. Skrbela je z vso nežnostjo za osirotelo nečakinjo Nancy, gledališko igralko, ki se je pred kratkim zaročila z Američanom Chrisom Maddenom, do katerega Katarina spočetka ni imela zaupanja, a pozneje ji je čedalje bolj ugajal. Na Nancyno prigovarjanje je Katarina šla k Bertramu, ki se je s svojo gledališko skupino odpravljal v Ameriko, in ga prosila, da vzame njeno nečakinjo s seboj. Ker je Bertrama bolel zob, ga je Katarina pregovorila, da si ga je dal izdreti.

Protivil se je in delal hrabre poizkuse, da bi vstal, toda nov napad ga je zopet prisilili v naslanjač. Katarina je usmiljeno in obenem neizprosno pogledala svojega starega prijatelja. Nato je zapustila sobo in šla v vežo; odkoder je telefonirala zdravniku Blakeju, svojemu zobozdravniku, ki je stanoval tam blizu v Queen An Streetu in ga prosila, naj takoj pride. Winterju, ki je stal poleg, bled kot krpa, je naročila tople vode in čiste prtiče.

Ostala je v veži, dokler se ni pojavil zdravnik.

»Trdno ga držite,« mu je priporočala, »in delajte hitro.«

»Razumem, gospodična Lorimer,« je odgovoril smeje se Blake. »Kar lahko storiš danes, ne odlašaj za jutri.«

Našla sta svojo žrtev v gornji sobi. Ponižno se je vdajal usodi, kajti čutil se je preveč slab, da bi se ji izognil. V hipu je bil aparat pripravljen in začel delovati. Bertram je kradoma pogledal temne cilindre nad rdečimi cevmi in zatrepetal, kot da veje ledena sapa.

»Ne bom preživel,« je zamrmral s pojemajočim glasom. »Vi me ubijate.«

»Ne govorite neumnosti,« je dobrovoljno dejal Blake.

»Ne bi bil potreben stol s posebnim naslonjalom ali kaj podobnega?«

»Popolnoma nepotrebno,« je prisrčno odvrnil Blake. Zavihal si je desni rokav po vseh predpisih.

»Odpnite ovratnik in sedite po krščansko.«

Pacijent stokajoč od bolečine, je ponovil z glasom umirajočega: »Sedeti po krščansko. Če bi ne bila to moja zadnja ura, bi se vam smejal v obraz.«

V tem hipu so se odprla vrata in prišel je Winter z umivalnikom kot krvnik, ki se pripravlja, da bo prelil cele reke krvi.

Beltram je močno zaprl oči. Ko mu je Blake nadeval masko iz gumija, so se mu iz stisnjenega grla izvile še nekatere besede:

»Držite me trdno za roko, Katarina! Za božjo voljo, trdno mi držite roko!«

Čez tri minute je odprl oči in ves osupel gledal doktorja Blakeja, ki je žvižgaje pospravljal svoje orodje. Winter in njegov umivalnik sta izginila. Izginila pa sta tudi zob in bolečina. Stvarnost tega čudeža ga je presenečala. Mirno je obsedel, dokler ni zdravnik odšel. Tedaj se je dvignil na stolu in z olajšanim smehljajem gledal Katarino. »To ste vi?« je dejal.

Hotel se je prepričati, da vse to ni sen: potipal si je lice in se nato zasmejal kot otrok. »Čudovit je tale eter! Kaj ne, da sem bil zelo pogumen?«

»Občudovanja vreden, Berti.«

»Vraga, saj to ni bila malenkost. Nihče ne bi vzel tega tako na lahko kot jaz. Če pomislim na narkozo in vse ostalo . . .«

»Da, sijajno ste se držali. Bil je grozen zob.«

Sledil je Katarininemu pogledu in zagledal kočnik; ležal je v bližini na kosmiču vate. Vzel ga je in ponosno ogledoval.

»Tu je torej. Taka debela korenika je bila vneta. Bolje, da je zunaj kot pa notri, kaj, Katarina? Hvala Bogu, da imam dobre živce, to mi je pomagalo da sem vzdržal.«

Ko je naglo dvignil pogled, je videl v očeh mlade ženske nekaj, da je vztrepetal kot šolarček, ki se je pregrešil. Uprl je vanjo pogled, kot da nima čiste vesti, nato pa zopet povesil glavo. Konci njegovih ustnic so se začeli tresti, dokler ni nazadnje bruhnil v glasen smeh.

»Moj Bog, Katarina! Kako strašno sem se bal! Kako prav ste imeli, da ste bili tako strogi z menoj. Brez vas bi še nadalje trpel kot v peklu.«

Iztegnil je roko in pozvonil.

»Sedaj bova pila čaj. Lačen sem. Grozen apetit imam. Ves dan nisem ničesar jedel.«

Katarina pa je odkimala

»Ne, jaz sama bom pila čaj. Vam pa je potrebna dobra in tečna juha.«

»Izvrstna misel! Potrebujem hrane. Zdi se mi, da že ves teden nisem jedel.«

Pozneje, ko je Winter prišel in zopet odšel in je Bertram s prtom okoli vratu začel krepko segati po okusni juhi, je dejal:

»Katarina, vi ste zgrešili svoj poklic. Morala bi bila postati bolničarka ali zdravnica. Ah ne, meni se meša. Morala bi se poročiti. Z menoj na primer.«

Vihtel je žlico.

»To je dobra misel! Vzemite me, Katarina; in naredite iz mene človeka kot treba.«

Katarina se je smejala, ne da bi odgovorila.

»Če me pa nočete za moža, kaj naj sicer naredim za vas? Prosim vas samo, da mi ne ponudite česa v nakup. To novo gostovanje me bo uničilo.«

Katarina je vzdihnila. Čeprav bi bila raje sama začela, so ji vendar te besede dajale povod za razgovor, ki ga ni smela opustiti.

»Dobro torej, Berti. Moram vas nečesa prositi. Gre prav za vaše gostovanje. Ne bi hoteli dati kake vloge moji nečakinji Nancy Sherwood?«

Bolj kot prošnja sama ga je iznenadil zvok njenega glasu. Počasi je praznil svoj krožnik.

»Glej, glej, za to gre. Ona vas je poslala k meni. Prav vražja je!«

»Seveda je Nancy zvita«, je živahno odvrnila Katarina, »in vi veste, da je dobra igralka.«

»Da, da«, je pripoznal Berti, »ni slaba.« Pomolčal je in nato nadaljeval: »Ima dober nos. Zvedel sem tudi za njen nepričakovani prvi nastop v radiu. To so stvari, o katerih se govori.« Zopet je molčal.

»Hm! Vseeno bi bilo bolje, če bi še malo počakala. Čez leto ali dve bo imela več izkušnje.«

»Čez leto ali dve bo prepozno«, je resno odvrnila Katarina, »ona se bo prej poročila in zapustila Anglijo. Sedaj, prav sedaj potrebuje vlogo. Vidite, Berti, treba jo je razumeti. Po svoji naravi čuti ona potrebo, da sama sebi pokaže, česa je zmožna. Če bo pustila umetnost, bo to storila šele po doseženem uspehu.«

On jo je zamišljeno poslušal. »Vidim, vidim in razumem, katera taca mačko boli.«

»Povrh tega«, je zvito nadaljevala Katarina, »bi bila tako zadovoljna, če bi šla z menoj v Ameriko. Gre za njeno bodočnost, za njeno srečo, za vse to, kar je v življenju kaj vredno.«

Nastal je odmor. Dolgo si je Bertram zamišljeno gladil brado, končno je spregovoril:

»V redu, Katarina Storil bom to za vas. Nancy bo imela vlogo, kot da ji je narejena po meri. Recite ji, naj pride jutri k meni.«

Katarina je zardela, poskočila od veselja in ga prijela za roke.

»Hvala Berti. Tega ne bom nikoli pozabila.«

»Nimate se za kaj zahvaljevati V ostalem mislim, da bo Nancy dobra tovarišica za Pavlo Brent, ki ima glavno vlogo.«

Ni mogel prikriti zadovoljstva, da ji je lahko storil uslugo.

JACK LONDON: KRIŠTOF DIMAC

PRIREDIL IN NARISAL: MILKO BAMBIČ

Tri dni je bilo vse mirno in Čok je že prerokoval polom. Toda četrtega dne proti poldne je potrkal pri njih Wild in povprašal, če mu prodata 30 jajc. »Ne«, je dejal Čok. »Niti enega. Začela bova izdelovati jajčni konjak in recept se glasi točno na 1000 jajc.« Wild je stisnil zobe: »Koliko pa hočete za 1000?«

»Toliko, kolikor bi znašal dobiček jajčnega konjaka: 10.000 dolarjev.« Wild je hotel treščiti stol v Čoka, pa ga je Dimač zadržal. Ko se je pomiril, je jokavo priznal, da bi bila jajca za gospodično Arral, ki v restavraciji umira v poželjenju za njimi in bi se mogoče pobotala ž njim, če ji preskrbi nekaj jajc.

»Saj bi žrtvoval 10.000 dolarjev, ako bi bil gotov, da se pobotava z jajci; toda z jajci imam že slabe izkušnje.«

Tedaj se je morda Dimač malce preveč premeteno nasmehnil, ko mu je predložil naj naredi pogodbo, da bo Wilde kupil vsa jajca, vsako po 10 dolarjev, ako si pridobi z zahtevanimi 30 jajci milost pri gospodični Arralovi. »Veš, za srečo dobrega znanca rad žrtvujem jajčni konjak.«

Wild ga je premeril s čudnim pogledom, malce pomislil in dejal: »Dajte sem papir in črnilo. Roparja, 10 dolarjev za jajce. Toda zahtevam jamstvo, da ne bodo pokvarjena.«

»Kdo bo pa vlekel sem na sever gnila jajca?« se je vmešal Čok. »Vsakega, ki ga boš našel, bom jaz pojedel.«

Že naslednje jutro je sedel Dimač z Wildom v restavraciji. Pri peči je žalostno sedela gospodična Arral in povpraševala natakarja, ali niso morda vendarle kje staknili kako jajce. Tedaj je Wild pokimal gostilničarju, ga prijel za ramo in pritegnil k sebi: »Hitro ocvri ona jajca, ki sem ti jih prinesel in serviraj gospodični Arralovi z mojimi pokloni.«

Nekaj minut nato je gospodična Arral s presenečenjem zrla na krožnik, ki ji ga je predložil natakar. Njene oči so se srečale z Wildovimi in obraz ji je obsvetil hvaležen smehljaj.

»Dimač«, je ta dejal in ga dregnil. »Tista jajca kupim, saj nisi ropar, ampak človekoljub.«

Kakršen otrok, tak odrasel človek

Vsak človek prinese s seboj na svet podedovane dobre in slabe lastnosti. Seveda se tudi pogosto zgodi, da imajo dobri starši tudi kakega slabega otroka, slabi starši pa dobrega in tedaj se čudimo, kako je to mogoče. Dobre in slabe lastnosti se ne podedujejo samo po starših, temveč tudi po umrlih sorodnikih iz več rodov nazaj. Tudi pravijo, da se slabe lastnosti hitreje podedujejo kakor dobre. Razlaga tega je najbrže čisto preprosta: Vse, kar je slabega, je žilavo in trdovratno, vse kar dobrega in lepega, je nežno in krhko. Človek s podedovanimi slabimi, morda celo z zločinskimi lastnostmi, ne more biti srečen in prav tako ne tisti ljudje, med katerimi tak človek živi. Ali bi ne bilo bolje za človeka in za družbo, da bi se tak človek nikoli ne rodil? Če pa se taki ljudje že rodijo, tedaj bi bilo treba zatreti njihovo plodnost. Niso redki primeri, ko otroci očitajo svoji materi, kako je mogla poročiti tako slabega človeka, kakor je njihov oče. Seveda se mati izgovarja, da takrat, ko sta se vzela, oče ni bil tak. V resnici pa je bil prav tak in mati je najbrže to tudi vedela. Toda zaljubljeni ljudje mislijo samo nase in nikdar ne na otroke, ki se bodo rodili iz te zveze in bodo vse življenje nesrečni. Vsako dekle, ki se poroči, zato da si ustvari svojo rodbino in svoj dom, bi morala dobro premisliti, kakšnega očeta bo dala svojim otrokom. Seveda mora storiti isto tudi mož, ko si izbira ženo. Le iz dobrega semena bo vzklila krepka in zdrava rastlina.

Čim starejši postaja otrok, tem vidnejši so znaki podedovanih ali prirojenih lastnosti. Kako zgodaj že opazimo, če je otrok radodaren ali skop, redoljuben ali površen, miren ali nagle jeze, nanilien ali trdosrčen itd. Prav kmalu tudi opazimo, kako je z otrokovo nadarjenostjo. Nekateri so mani, drugi bolj nadarjeni, redki pa so tisti, ki prinesejo s seboj posebne darove — izredne talente. Marsikateri otrok, pa ki se v šoli ne uči prav dobro, skriva v sebi nagnjenje do kake posebne vede. Že pri igranju v predšolski dobi opazimo lahko, kaj otroka posebno veseli in v tisti smeri bi bilo treba potem otroka vzgajati. Celo vidno duševno zaostali otroci imajo svoja posebna močna nagnjenja, samo da jih pri takih otrocih teže odkrijemo. Sleherni tak otrok zadrhti ob zvokih godbe.

Kakor hitro smo ugotovili pri otroku kako posebno dobro ali slabo lastnost, moramo takoj začeti z vzgojo, da pravilno usmerimo dobro in zatremo v otroku slaba nagnjenja. Da pa bomo imeli uspeh v zatiranju slabih nagnenj, moramo neprenehoma dopovedovati otroku, kako slabo je zanj in kako ne bo nikoli srečen in priljubljen v družbi, če se ne bo znal obvladati, zatajevati in če se ne bo znal upirati prirojenemu nagonu. Le če mu bomo prikazali njegove koristi in nesreče, ki izhajajo iz tega, bomo imeli uspeh. Koliko manj zločinov bi bilo, če bi bilo mogoče v nekem odločilnem trenutku prikazati zločincu, ki se je odločil za kako zlo dejanje vso grozoto posledic, ki bodo nastopile zanj po izvršenem zločinu. Če pa je otrok že od mladega navajen, da bo pomislil najprej nase, bodo zaradi tega tudi drugi obvarovani hudega. Človek je velik egoist in če se bomo pri vzgoji naših otrok zavedali tega dejstva, bomo lahko obvarovali otroka marsikatere nesreče.

Če hočemo vedeti, kakšni bodo naši otroci, ko bodo dorasli in stopili v samostojno življenje, tedaj je potrebno, da se temeljito poglobimo v njihovo duševnost. Vse tiste lastnosti, ki jih ima človek kot otrok, bo imel tudi kot odrasel človek. Ali pa narobe: Vse, kar je v odraslem človeku, je bilo tudi v otroku. Domača in šolska vzgoja pa iz vseh teh dobrih in slabih nagnenj gradita človeka za skupnost. Naloga staršev je, da znajo pravilno usmerjati dobre in slabe lastnosti, ki jih ima otrok po naravi, naloga šole pa je, da odkrije v vsakem otroku njegovo posebno zanimanje, dar narave, in mu pomaga, da doseže svojo srečo zase in za skupnost.

Limonove lupine

Limonove lupine lahko uporabimo zelo koristno. Greh je vreči proč lupine, ki vsebujejo mnogo zdravilnih sestavin. Preden limono prerežemo, jo moramo temeljito oprati in obrisati s čistim prtičkom. Ko smo limono ožeti, položimo lupino v velik kozarec in nalijemo polno sveže vode. Čez nekaj ur dobimo sijajno pijačo, ki bo sicer nekoliko kiselkasta in grenka, a zelo osvežujoča. Ko smo popili kar iz te čase to vodo, nalijemo drugo in zopet pustimo stati nekaj časa, preden jo popijemo. Tako lahko ponovimo večkrat, dokler čutimo, da je v vodi še kaj kisline in grenkobe. In tako ponavljamo, dokler imamo v hiši kako limono. Kako dobra je taka pijača za tiste ljudi, ki morajo po vsaki jedi piti vodo. Navadna, mrzla voda, zadržuje v želodcu prebavo, če jo popijemo takoj po jedi. Prav zato pijejo nekateri ljudje tako radi po jedi čaj ali kavo namesto vode.

Limonove lupine so tudi izvrstne za čiščenje zob in dlesna. Kako lepo se očistijo zobje z limonot Dlesno drgnemo od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor. Dlesna, ki rada krvave, se pri tem utrdijo. Tudi taki ljudje, ki se jim zobje majejo, ne da bi bili bolni, bi morali drgniti čeljusti z limono. Limona vsebuje vitamin C, ki je zobem tako potreben. Vsebuje pa tudi železo, zato je voda iz lupin grenka.

Z limono ali pa samo z lupino si tudi lahko zdrgnemo lasišče, potem pa glavo čez nekaj časa operemo, da izperemo, kar je ostalo na laseh od lupine. Pa tudi umivamo se z tako vodo,, v kateri smo bili namočili limonine olupke. Koža bo sveža in gladka.

Če pa slučajno peremo takrat, ko imamo namočene limonine lupine, tedaj stresemo te lupine kar v „žehto" namesto da bi jih vrgli proč.

MODA

PLATNENA OBLEKCA Z NAGUBANIM KRILOM. BOLERO JE BREZ ROKAVOV

POLETNA OBLEKCA ZA 15 LETNE DEKLICE IZ PRALNEGA BLAGA

PLATNENA OBLEKCA Z BELIMI VEZENIMI NAŠIVI

Če si truden, odpočij se

Ako si telesno ali duševno utrujen, morda prav izčrpan, si moraš odpočiti. Sproščenje v miru te napravi zopet sposobnega za delo. A kako se sproščamo? Zdravnik prof. Pitkin priporoča: prevzemite vlogo Budhe, ki sedi v vednem miru, ali pa lenuha, ki lenari in leži ob morski obali kakor prazna vreča in brez misli bulji predse. Ako si pisal predolgo na stroju ali s peresnikom, te bole prsti in se loteva krč vse roke. Takrat vstani, spusti obe roki, da ti visita kakor mrtvi, brez vsakršne napetosti, nato pa mahaj z njimi, kakor bi hotel pokati z bičem. Prsti morajo mahljati, da bije prst ob prst. Tako se začne kri pretakati zopet po vsej roki, postane ti toplo in v eni minuti zopet lahko pišeš. Če si sedel za mizo predolgo, sklonjen nad delom, knjigo ali pisanjem, vstani, iztegni obe roki in jih vrti kakor kolo ob sebi. Ker te bole morda križne kosti, vstani in se kolikor mogoče široko razkorači, se skloni, da se ti glava čimbolj približa tlom ter odpni, razmehčaj in pusti vrat in roke. Nato stresaj roke in nihaj z glavo, ne da napenjaš mišičevje. Ali lezi na obraz in se delaj težkega, kakor si to počel kot otrok, da te ni bilo mogoče dvigniti. Lezi kakor kamen z docela odpetimi mišicami vsega telesa na tla. Nekaj minut takega mirovanja zaleže. Če te od napora ščeme oči, pojdi na prosto, ogleduj zeleno drevje ali travnik in strmi v daljavo. Ako ležiš nekaj minut na trebuhu, se z oporo rok dvigni dvajsetkrat od tal. Ako te bole roka od dela, jo krči do petdesetkrat in bolečina izgine. Pri vseh teh vajah ne govori. Najbolje je, da delaš čisto kaj drugega, kakor si delal, ko si se utrudil. N. pr. mizar se po dnevnem trudu sprosti in izpočije za mizo s knjigo pred sabo, pisatelj pa se sprosti in odpočije od pisanja, če vzame stružnik, sekiro ali žago, motiko ali kramp v roko ter dela. Oba se telesno in duševno popolnoma preusmerita in s tem izpočijeta. Človek, ki ga grabi melanholija ali davijo skrbi, naj se sprosti z delom, ki zahteva velike pozornosti. Z njo se iztrga melanholiji in skrbem, ker novo delo ga prevzame vsega, da pozabi, kar ga je prej trapilo.

Drugi se sproščajo krčevite napetosti v mišičevju z masažo ali ogrevanjem, n. pr. če jih boli tilnik, imajo krč v prstih, ali otrple, toge noge. Masaža vsega telesa odstranja včasih bolečine v mišičju. Masaža pa zahteva posebno metodo, ki jo zna le strokovnjak. V ta namen je treba čitati strokovne knjige. Zelo uspešne so tople kopeli, tako tople, kolikor jih pač prenašaš. Prof. Pitkin trdi, da se je često sam prepričal, da so zelo tople, skoraj vroče kopeli koristne tudi proti očesnim boleznim, želodčnim krčem in drugim mučnim motnjam v telesu. Mnogo ljudi se premalo razteza in preteza, zato so okorni in okoreli, vedno trudni. Zlasti zvečer, predem ležeš, se preteguj in sklanjaj nazaj in naprej, da si prožen, pa tudi zaspiš potem laže. Tudi po postelji se lahko pretezaš, obračaš in prekucuješ, ker le koristilo ti bo in te osvežilo. Tudi trebušne mišice je treba valovito premikati, da se napolnijo s krvjo in ne odebele. Posnemajte takoimenovane trebušne plesalke, premikajte najprej mišice nad popkom kasneje tudi pod njim. Seveda ne po obedu ali večerji.

Neka mlada novinarka je bila malokrvna in so ji zaradi preobremenjenosti docela odpovedali živci, Zdravnik ji je prepovedal leto dni vsako pisanje in ji velel, naj gre na deželo, na sonce in zrak. Ali revica si tega počitka in zdravljenja ni mogla dovoliti. Morala je služiti. V tem obupu je srečala starega prijatelja, francoskega mojstra v borjenju z meči. Pregovoril jo je, naj se prepusti za šest mesecev njegovemu vodstvu in zopet bo zdrava. Prosila je le mesec dni dopusta. Ob preprosti hrani je ležala teden dni na strehi na soncu. Nato sta začela z lahko gimnastiko in najlažjim borjenjem, kar v njeni sobi, vsak dan drugače. Čez mesec dni je bila skoraj zdrava, a kmalu docela sposobna za delo. Mečevanja ni opustila več in se je od tedaj počutila po še tako napornem delu sproščeno in čisto drugega človeka.

Tudi trgovcem je lahka gimnastika zdravilna pot do izpočitja. Zmerno gojen šport koristi vsakomur. Tudi če sekaš drva, žagaš in kopliješ prevažaš samokolnico na udarniškem delu, se sto in stokrat skloniš razkoračiš, počepaš, pretegneš in vzpenjaš na vse strani, se ti sprosti in odpočije telo, da si sposoben za delo in radost.

Higiena žene in zdravje matere

Porod

Žene, ki rode prvič in ki jim pravimo prvesnice, navadno ne vedo, kako poteka porod, zato se poroda največkrat boje; mnogorodnice pa se pripravljajo na porod mnogo bolj samozavestno in odločno.

Proti koncu nosečnosti se pojavljajo vedno pogostejši slabotni popadki in bolečine v križu v neenakomernih presledkih. Ko pa si prično popadki slediti na deset in nato na 5 minut, odteče iz nožnice nekaj sluzi, pomešane s krvjo in tedaj je porod začel. Ob prvih popadkih pokličimo babico, ki naj potem vodi porod. Najprej se odpira maternica; med temi popadki naj žena ostane mirna, naj ne pritiska. Ko je ustje popolnoma odprto, počijo ovoji in iz plodnega mehurja se prične odtekati voda, ki moči porodno pot ploda v dobi izgona, kot imenujemo dobo, ko se plod preriva iz medenice na prosto. Ko odteče voda, mora žena nujno leči. Brezobzirno stiska mišičje maternice plod na ven; ti popadki in bolečine so najhujši. Občutek, kot da čuti pritisk na blato, je znamenje, da je glavica na medeničnem dnu. Tedaj ima šele smisel, da se žena upre z rokami ob posteljo, globoko vdahne in tišči na vso moč blato. Skuša naj ta pritisk vzdržati čim dalj, čeprav v obraz zaripne in se oznoji.

Ko se glavica dovolj prikaže, naj babica ukaže ženi, da ne pritiska preveč, ker sicer poči presledek, ki ga mora babica držati.

Za plodom, ki se rodi modrikast in takoj zakriči, se rodi po kratkem presledku in manjših popadkih še posteljica in 1/4 do ½ litra krvi.

Porod je končan; dolžnost babice, oziroma zdravnika je, da posteljico natačno pregleda, da ni ostal kakšen del v maternici, ki bi lahko povzročil težke krvavitve in vnetja takoj ali kasneje po porodu.

Porod traja 12 do 24 ur pri prvesnici; pri mnogorodnici 6 do 12 ur. Najdaljša je doba odpiranja in krajša doba izgona, ki traja pri mnogorodkah le 1 uro.

Otroška postelja — otročnica

Kot vidimo, je porod zvezan z močnimi spremembami in pripravami v organizmu žene, ki so vezane tudi na psihična občutja, ki so najlepša v življenju, seveda če je porod v redu potekel in če je otrok zdrav. Ozki kanali spolovil se morajo ogromno raztegniti, saj se skozi nje prerine glavica 13 cm v premeru. Pogosto se pojavijo raztrganine. Sluznica maternice je močno ranjena, povečana maternica se stisne takoj po porodu, saj je med nosečnostjo dosegla dvajsetkratno svojo težo. Ako se ne stisne in ne zmanjša, obupno krvavi, ker so vse krvne žile v njej odprte. Žene začno po 24 urah prvič dojiti.

Vse te neštete spremembe se dogajajo v spolovilih od 9 dni do 6 tednov in to dobo imenujemo otroška postelja, ženo pa otročnico. Včasih je žena ležala vseh 6 tednov, danes le 9 dni, če ni komplikacij in vročine, ki je lahko le prve dni 37. do 37.8

V teh 6 tednih doseže maternica normalno velikost, iz nje izteka prve štiri dni krvavo sokrvičasta čiščа, nato rjava ali rumena. Vzporedno s tem je tudi večje uriniranje, črevesje je bolj leno in javlja se zaprtje. Žena se mnogo poti in je utrujena.

V večini primerov je otroška postelja brez težav ter posledic. Napačno ravnanje z otročnico pa povzroči marsikatero-zamotanost. Najhujša so vnetja in krvavitve. Vnetja so posledica vstopanja klic v maternico, ki jih preprečujemo z naslednjimi higienskimi ukrepi: pred porodom pranje in čistoča spolovil, občevanje mora izostati 6 tednov pred in po porodu. Porod naj se vrši v največji čistoči-sterilnosti, ki jo pozna le dobra, vestna babica in bolnica — porodnišnica. Pogosto srečamo babice starega kova, mazačke, ki niso nikoli videle in slišale izkušenih porodniških strokovnjakov in babiških šol, različne „sosede", ki po nepotrebnem preiskujejo ženo med porodom in po njem. Včasih so notranja izpiranja po porodu naravnost zločinska. Na porodnico premalo pazijo, da bi se lepo očistila, ko gre na blato, puste, da si podlaga umazane — neoprane cunje. Take babice in mazačke moramo javljati ter si poiskati le babice, ki jih je nastavila oblast. Stike naj naveže žena z njo že pred porodom, če mogoče, da prejme od nje lahko navodila že preje.

Da preprečimo nepotrebne težke posledice po porodu, so potrebne najstrožje mere, ki jih poudarjamo šenkrat:

Nosečа žena naj se drži najstrožje higiene.

Zdravniku naj se da preiskati nekaj tednov po porodu, če ma težave tudi prej.

Pri vsakem porodu mora biti babica in če je porod težak, tudi zdravnik.

Soba otročnice in porodnice naj bo čista, postelja pripravna in dostopna od vseh strani, ter ne premehka. Gumirano platno, ki služi za podlogo, naj bo pokrito z rjuho, ki se menja, čim je umazana. Otročnica naj bo pokrita s svežimi rjuhami.

Nočno posodo mora imeti svojo, ki jo prej 10 minut prekuhamo.

Takoj po porodu moramo otročnico umiti in sveže podložiti. Okrog spolovil jo umivamo le s polivanjem in ne drgnjenjem. Spolovil se ne smemo dotikati.

Po porodu mora biti žena pod nadzorstvom vsaj 3 ure. Imeti mora mir in obiskovalci naj je ne motijo.

ČAROBNI NAKIT

Sonja Sever
Ilustrira Milko Bambič

Ko je zdravnik pregledal Sobeido, je spoznal, da je težko bolna. Zato je poslal Makana po šaha. Ta je stekel na dvor, se vrgel pred šahom na kolena in dejal:

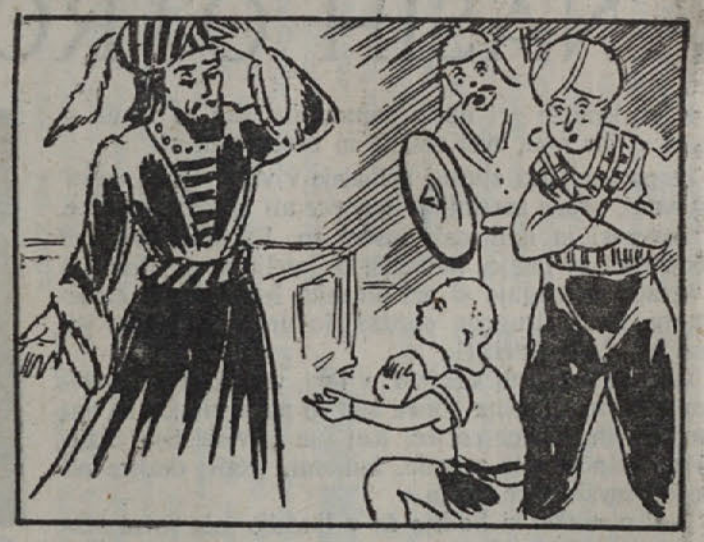

«Presvetli, v hiši pod mostom leži princesa.» Šah se je zdrznil, saj je bil prepričan, da je utonila v blatu. Odpeljal se je v mesto, a Makan mu je kazal pot.

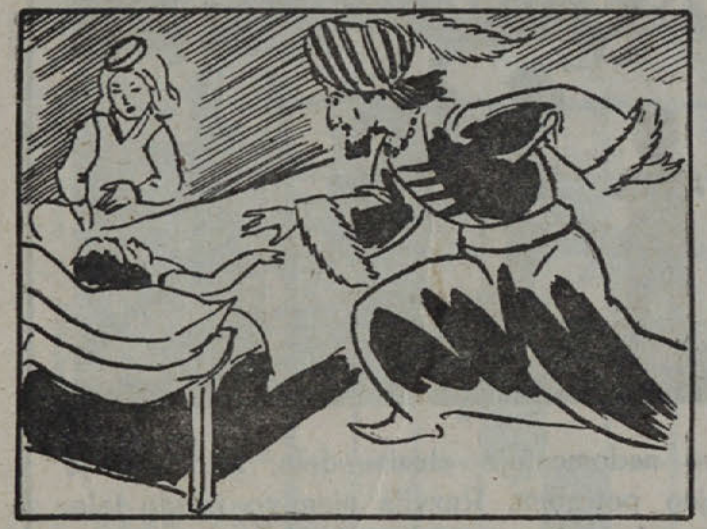

Množica, ki se je gnetla okoli hiše, se je spoštljivo umaknila vladarju, ko je vstopil. Zagledal je nezavestno Sobeido. Vrgel se je na kolena in ji poljubljal roke.

Zdravnik je odločil , da princese ne smejo odnesti na dvor, ker bi na poti lahko umrla. Množica pa je ostala vso noč pred hišo in prosila za njeno zdravje.

Težka je bila noč. Bolnica se je premetavala v vročici. Moreče sanje so jo mučile. Zdravnik ji je vlival zdravil. Proti jutru se je umirila — bila je rešena smrti.

Osuplo je gledal šah na množico, ki se je zahvaljevala za princesino rešitev. In ko so nesli na dvor, so se vsi pomikali za nosili. Odkod ta ljubezen do Sobeide?

Trst 10. velikega srpana 1947 Priloga Ljud. tednika

Povest partizanske zvestobe

Po Tonetu Seliškarju
Ilustrira Albert Sirk

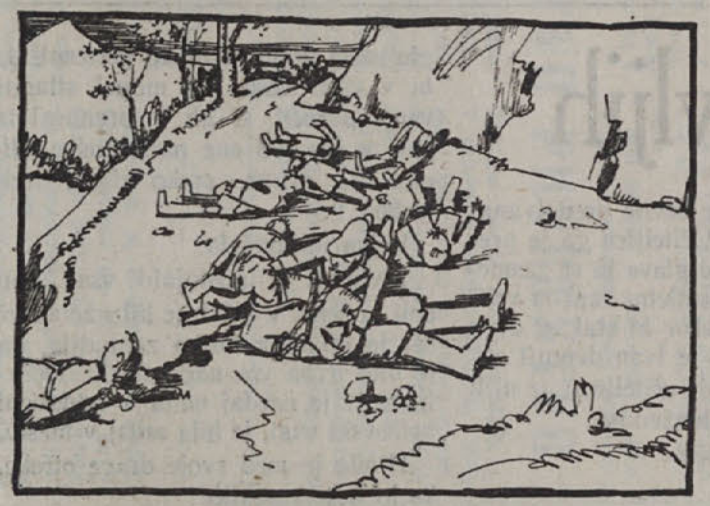

Premagal je grozo in stopil bliže. Trupla so bila vsa prestreljena in vsa oblita s krvjo. Nenadoma je Pavlek vzkliknil od bolečine in se zgrudil na mrtvega očeta.

Zdelo se mu je, da se vse okoli njega pogreza, da se kamnolom ruši nanj. Mahoma pa je vstal, zmočil rutico v potoku, obrisal očetu obraz, in ga premaknil na mah.

Stisnil je pesti in vzkliknil: »Maščujem te, oče! Maščujem vas vse!« Odločno je odhitel proti pogorišču in zaprosil za lopato. »Očeta bom pokopal«, je dejal tiho.

Žena je šla z njim in mu pomagala. Pavlek je položil očeta v izkopano jamo in mu pokril obraz z mehkim mahom. Ko ga je pokopal, je bil mlad fant trd kot jeklo.

Mladini

FRANCÉ LEVSTIK

Na mladino je oprto naše upanje; toda mladina mora premisliti, da se potem nikoli več ne povrne mnogo prilik zornih let, v katerih je treba sejati, da se žito v klasje vreteni v moški dobi, v kateri ni uka, temveč trud in delo; mladina mora premisliti, da nima samo ona pravice do svojih moči, ampak ves narod, vsa domovina, za katero se morajo njeni sinovi truditi, ako si ne mislijo vesti grdo ogrešiti

Ko je posodica že čisto prazna, se spravijo naše male

deklice že na kruhek, da bodo ličeca bolj okrogla

V slast gre mali pionirki okusno pripravljen obed

V NAŠIH OTROŠKIH VRTCIH

Kako lepo je pri naših najmlajših! Zdi se ti, da si prišel v nov svet, svet veselja in brezskrbnosti.

Že po osmi uri zjutraj prihajajo v vrtec otroci, nekateri sami, druge spremljajo mamice ali starejše sestrice.

Slovenski in italijanski otroci so. Razumejo se med seboj, radi se imajo, najboljši prijatelji so si. Posojajo si igrače, pomagajo si pri šivanju, lepljenju in modeliranju. Drug drugega opozarjajo pri jedi: »Lepo jej, dosti jej, da boš debel!«

Tako so preživeli vse leto: v igri, v lahkem in zabavnem delu. In zdaj, na koncu leta so pokazali, kaj so napravile njih spretne ročice. Kaj vse si videl tam! Fantiči so se postavili s tanki, ladjami, letali; deklice pa so oblikovale rože, srčka.

Tudi pionirke, ki hodijo že v ljudsko šolo so razstavile svoja ročna dela.

Veseli smo lahko naših najmlajših.

Posnetek s pionirske razstave v Škorklji

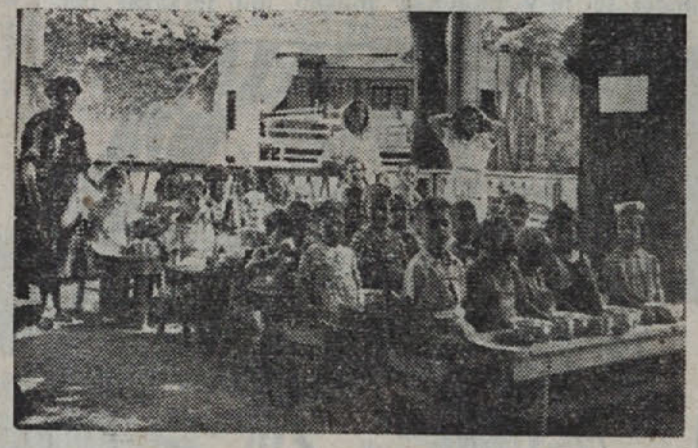

Pod velikim drevesom obedujejo naši najmlajši. Med sebi enakimi pozabijo na zbirčnost in muhe, ki so jih doma polni

Igra nadomestuje otroku delo, zato mu je nujno potrebna. Razvija njegovo mlado telo, obenem pa mu je v veliko veselje

Zgodba o čevljih

V majhni hribovski vasi je stala prav na vrhu griča cerkev, poleg nje pa šola. Bila je pritlična, vendar je bila videti prav gosposka v primeri z revnimi, malimi hišicami, ki so bile posajene po pobočju griča.

V to šolo niso prihajali le otroci iz bližnjih naselji, temveč tudi iz onih, ki so bile oddaljene uro ali dve. In kako redno so prihajali k pouku, dokler ni zapadel sneg. Takrat po so mnogi izostali. Obleka je bila slaba, čevljev niso imeli in tako so zlezli na peč — v tistih krajih imajo po izbah velike zidane peči — in tam prezimili.

Ivan z dve uri oddaljenega Pila tudi ni imel čevljev. Toda prišel je vendarle v šolo. Ko je vstopil v razred, je hitro švignil v klop. Sram ga je bilo od mraza rdečih, bosih nog. Pod klopjo je drgnil premrle ude, dokler ni spet v njih zaplala kri. Revež se je oddahnil kajti noge ga ni so več bolele in tako je pazljivo prisluhnil besedam mlade učiteljice.

Po pouku mu je ta dejala: »Ivan, pojdi z menoj!«

Peljala ga je v malo podstrešno sobico, ki je ležala nad učilnico. V kotu ob zaboju — omare ni imela — so stali gojzerji. Učiteljica jih je neodločno gledala, toda ko se je ozrla na bose dečkove noge, se je odločila:

»Velik' bodo, veliki!« je vzdihnila. »Toda pomeri!«

In postavila je čevlje pred Ivana. Stopil je vanje. Učiteljica ga je premerila od nog do glave in se zasmejala: droban sedemletni fant in veliki težki čevlji, kakor bi stal v dveh čolnih. Toda, ko je Ivan dvignil oči se je zresnila tudi učiteljica: iz njih je sijala prava blaženost.

»Kaj bodo moji?«

»Tvoji, da!«

»Glejte, popolnoma prav so mi, manjši bi mi bili skoraj pretesni!«

»No, le pojdi zdaj, Ivan in jutri nasvidenje.«

Ko so se drugo jutro pred poukom otroci gnetli okoli učiteljice, so se nenadoma vsi obrnili proti vratom. Iz veže je bilo čuti: klop, klop. Vrata so se odprla in na pragu je stal Ivan v velikih čevljih. čez rame mu je visela skrbno doma napravljena torbica iz kdo ve kako stare krpe. Ozrl se je okrog sebe, ponosno šel mimo peči in se vsedel v klop.

In tako vsako jutro, vse leto. Ni manjkal niti ene ure ni pozabil niti ene naloge. Toda komaj je skopnel sneg, že je prišel Ivan bos v šolo.

»Kako, Ivan, te ne zebe več?«

»E, prihraniti jih moram za drugo zimo.«

In res je nosil Ivan čevlje še drugo in tretje leto. Na koncu so mu bili že skoraj pretesni, kajti fant je naglo rasel, toda ne toliko pretesni, da bi v času vojne ne mogel stlačiti vanje poročil, ki jih je prenašal iz vasi v vas, od ene partizanske edinice do druge, preko dveh, treh hribov...

Vojna je končala.

Življenje je postajalo vsak dan bolj urejeno. V šolah je bilo živahno, saj je mladina toliko zamudila, da je bilo treba vse nadomestiti. Učiteljica, ki je nekdaj učila v oddaljeni hribovski vasi, je bila sedaj v mestu.

Hitela je med svoje drage otroke, ko jo nekdo pokliče:

»Tovarišica učiteljica!«

Obrne se, pred njo je stal močan fant v škornjih in s titovko na glavi. Pogleda ga — a ko se fant nasmehne, se nasmehnejo tudi njegove oči — in takrat ga je spoznala: bil je Ivan.

»Glej ga, živ in zdrav! Kaj delaš v mestu?«

»V gimnazijo hodim.«

»O, lepo! Ti si bil vedno priden fant.«

»Da že, toda če bi ne bilo tega —« vzdignil je titovko, da se je zasvetila rdeča zvezda, »bi mi vsa pridnost in želja po učenju nič ne pomagala. Da — in če bi ne bilo vašin velikih čevljev!«

Krepko je stisnil svoji nekdanji učiteljici roko in iz oči mu je sevala enaka blaženost kakor takrat, ko je še otrok stal v mali podstrešni sobici.

NADA M.

ZRAK

Prirodni pojavi so včasih strahotni. Njihove posledice so često usodne za prebivalstvo tistega kraja, v katerem se dogajajo. Tako je v letopisih zabeleženo, da je pred nekaj sto leti besnel v severni Franciji strašen veter. Pred nevihto je ležala v zraku nevzdržna soparica. Vladala je tesnobna tišina; ljudje so se komaj premikali, kakor bi slutili, da se bo nekaj zgodilo. Nenadoma se je dvignil veter. Nebo je potemnelo in iz črnih oblakov so se usule strele. Veter je švignil po dolini z brzino 50 kilometrov, nato se s podvojeno silo vrnil in se v dolini pretvoril v strašen vrtinec. V gozdu je polomil drevesa in jih nosil seboj. Nato se je obrnil proti mestu in v trenutku uničil tri tvornice. Opeko so našli pozneje več kilometrov daleč. Uničena je bila živina, posevki, vrtovi in sadovnjaki. Tudi med prebivalci so bile žrtve. Podobne nevihte so bile še na mnogih mestih naše Zemlje in še se dogajajo.

Take katastrofe ljudje navadno tolmačijo s praznoverjem. Govore, da se bliža konec sveta, ali da je pala kazen na naš grešni svet. Mi vemo, da to ni tako. Mi znamo, da so vetrovi naraven pojav in da nisо to nikakšne nadprirodne sile. Vetrovi so struje zraka, ki nastajajo zato, ker je na nekaterih mestih zrak topel, a na drugih hladen. Topli zrak se dvigne, a na njegovo mesto pride hladna struja in tako nastajajo vetrovi.

Mnogim od vas se zdi zrak nevažen. Toda to ni tako: brez zraka ne moremo živeti. Če nimamo dovolj zraka se zadušimo, prav tako živali, a rastline ovene. Kakor ugasne življenje brez zraka, tako ugasne tudi ogenj.

Ali ima zrak svojo težo? Iztehtajmo ga! Toda kako?

Iz steklenice izsrkamo s pomočjo sesalke zrak in stehtamo prazno steklenico. Nato izpustimo vanjo zrak in jo stehtamo znova. Kolikor je povečana teža, toliko tehta zrak v steklenici. Ugotovili bomo, da tehta en liter zraka 1,2 gr. Torej tehta 1 kubični meter zraka 1 kilogram in 20 dekagramov. To res ni malo! Zdaj pa pomislite, koliko zraka je okoli naše Zemlje. Izračunali so, da ga je okoli 400 tisoč bilijonov ton. Te mase zraka tvorijo našo atmosfero t. j. zračni plašč naše Zemlje.

Brez njega bi se življenje ne moglo razvijati.

Izločilne tekme za Praški festival

Preteklo nedeljo so bile izločilne tekme za praški festival, na katerih je mladina pokazala, da biva le zdrav duh v zdravem telesu. V plemeniti športni tekmi se je vsakdo potrudil, da je dal od sebe kar najboljše in tako častno zastopal ne samo sebe, temveč tudi organizacijo ali društvo, kateremu pripada. Tako smo imeli priliko videti prav lepe tekme mladincev Svobodnega tržaškega ozemlja, ki sicer nico dosegli ravno najboljših rezultatov, so pa vendar pokazali, kaj zmore mladina, od katere so se mnogi prekalili že v narodno osvobodilni borbi, toda vsi danes sodelujejo pri izgradnji nove in lepše bodočnosti, v kateri poleg drugega tudi šport ne bo več predmet za šovinistično podpihovanje. Slovanski in italijanski mladinci so na teh tekmah združno nastopili in s tem pokazali, da ideja bratstva živi v večini mladih src na tržaškem svobodnem ozemlju.

Izidi nedeljskih tekem za praški festival pa so naslednji:

Košarka: ženske: Rinaldi-Izola 32:9. *Moški:* Col-Sv. Marko 34:23.

Veslanje: V veslaški tekmi četvercev s krmarjem je zmagalo moštvo Izole, drugo mesto pa je zasedel Col.

Lahka atletika: moški: tek na 100 m: 1. Trani Romano (Piran) v času 12"; 2. Vecchiet Romano (Škedenj) v času 12,3". *Tek na 200 m:* 1. Fonda Lino (Sv. Marko) v času 23.1; 2. Contento Ferruccio (Piran) v času 25.8. *Tek na 400 m:* 1. Sedmak Lucijan (Vesna) v času 56"; 2.Fragiacomo Tullio (Piran) v času 56.9 *Tek na 800 m:* 1. Ravalico Guido (Piran) v času 2.16.2; 2. Balbi Stellio (Sv. Marko) v času 2.18. *Tek na 1500 m:* 1. Faidutti Berto (Kralič) v času 4.28.7; 2. Bembi Umberto (Col) v času 4.31. *Tek na 5000 m:* 1. Faidutti Berto v času 17.42; 2. Bembi Umberto v času 18.28.

Skok v višino: 1. Dolgan Marijan 1.60 m; 2. D'Ambrosi Aurelio (Piran).

Skok v daljino: 1. Trani Romano (Piran) 5.93 m; 2. Fonda Lino (Sv. Marko).

Met krogle: 1. Dolgan Marijan (Škedenj) 8.85 m; 2. Trani Romano.

Met diska: 1. Venier Bruno (Piran) 26.25 m.

Met kopja: 1. D'Ambrosi Aurelio (Piran) 34.38 m.

Ženske: Tek na 200 m: 1. Sulič Marija (Sv. Ivan) v času 28.7; 2. Tomasello Nella (Kraljič) v času 30.3.

Skok v višino: 1. Sulčič Marija 1.25 m; 2. Macarol Egle (Škedenj).

Skok v daljino: 1. Sulčič Marja 4.24 m; 2. Brasofolli Mariella (Piran).

Met krogle: 1. Bajer Nela (Škedenj); 2. Colautti Edda (Kraljič).

Mladinski četverec, ki bo nastopil na festivalu v Pragi

POKRAJINSKO NOGOMETNO PRVENSTVO

Pokrajinsko nogometno prvenstvo se bliža koncu in zatorej postaja tudi borba vedno bolj zagrizena. Najbolj ostro borbo vodita seveda Gaslini in Škedenj, ki sta kandidata za pokrajinsko prvenstvo. Ker gre posameznim društvom takorekoč «za kožo», napno njih enajstorice vse svoje sile, da bi lahko prišle do čim boljših uspehov, kar seveda povzroča razna presenečenja, ki si jih v začetku tekmovanja nihče ni nadejal. Tako je bilo zadnjič in tako tudi to nedeljo. Oba kandidata, Škedenj in Gaslini, sta svoji igri odigrala neodločeno in tako ohranila staro razmerje. Tovarna strojev je porazila Koprčane, tekma med Izolo in Tržičem pa je ostala neodločena. V splošnem torej kažejo že izidi sami, kako vneto se trudijo igralci, da bi še v zadnjem trenutku rešili, kar se da rešiti. Točni izidi nedeljskih tekem so naslednji: Gaslini-Ronki 3:3, zkedenj-Montebello 0:0, Tovarna strojev-Koper 5:2 in Izola-Tržič 1:1.

Finalne tekme za Davisov pokal v Zagrebu

Od 15. do 17. julija bodo v Zagrebu finalne tekme za Davisov pokal v tenisu. Potem, ko so v polfinalni tekmi zmagali jugoslovanski igralci nad južnoafriškimi in v Pragi češki nad francoskimi, sta se v finalno tekmo plasirala Jugoslavija in Češka, ki se bosta borili za evropsko prvenstvo v tenisu. Izid tekmovanja je težko predvidevati, kajti dobre lastnosti in izvrstna tehnika naših dveh najboljših teniških igralcev Palade in Mitiča je vsem dobro poznana. Toda tudi čeških igralcev ne gre podcenjevati, kajti presenečenje, za katerega so poskrbeli pred kratkim v Pragi, ko so odlično porazili francoske igralce, ki so si bili sigurni svoje zmage, se lahko še enkrat ponovi. Medtem ko je češki igralec Drobny dobro znan v svetu s svojo izvrstno igro, pa je najnovejša zvezda češkega tenisa Černik še kaj malo poznan. Sicer se je udejstvoval v tenisu že v preteklih letih, toda ni imel prevelikih uspehov. Šele sedaj, ko so stari teniški igralci kot Vodička, Caska in Siba opustili tenis, je dobil možnost, da se popolnoma uveljavi, kar je dokazal v igri proti Francozom, katere je dobesedno presenetil. Ta njegov uspeh je pripisati trajnemu in neumornemu treningu in pa številnim igram, ki jih je igral s svojim sorojakom Drobnym. Černik obvlada zelo dobro tehniko igranja, uspeva mu loviti in vračati žege, za katere so vsi prepričani, da jih je nemogoče ujeti, toda v taktiki še ni popoln in si upa zelo malo tvegati. Ko se bo izpopolnil tudi v teh svojih hibah, bo postal eden izmed najboljših svetovnih igralcev. Poleg Černika bo nastopil v Zagrebu tudi svetovno znani igralec Drobny. Odlike njegove igre so znane po vsem svetu. Njegova posebnost je strahovito ostro serviranje žoge, kakršnega nima noben igralec na svetu. Proti Francozu Destremeauju je v enem samem gameu prešel v vodstvo s 40:0 in to s samimi servisi! V igri parov se je že često dogodilo, da se nasprotnika na njegov servis nista niti premaknila.

Taka je igra čeških igralcev, ki bodo v Zagrebu nastopili proti našim. Čehi sami sicer poudarjajo visoko kvaliteto in tehniko naših igralcev, kakor tudi vroča zagrebška tla, toda glede na dosedanje uspehe so si sigurni svojega uspeha. Toda presenečenja niso izključena tako na eni, kot na drugi strani. Vsekakor pa dejstvo, da sta se plasirali v finalno tekmo Jugoslavija in Češka dokazuje, kako visokovreden je jugoslovanski in sploh slovanski tenis v Evropi.

ŠPORT PO SVETU

Prvenstvo Slovenije

V Celju so se pričele lahkoatletske tekme za prvenstvo Ljudske republike Slovenije. Doseženi so bili zelo dobri rezultati. Najbolje so se doslej odrezali lahkoatleti iz Celja, zlasti mladinke, katerih rezultati so eni najboljših v Jugoslaviji. Zelo dobro se drže tudi primorske fizkulturnice, ki so kljub težki konkurenci dosegale prav lepe uspehe.

Tako velja zlasti omeniiti tov. Koflovo iz Čepovana in Siličevo iz Gorice, ki sta se obe plasirali na prvo mesto z odločnimi rezultati, in sicer prva v metu diska (32.29) in druga v teku na 800 metrov s časom 2:38.2. Njuni uspehi so tako lepi, da res delajo čast primorski fizkulturi.

Ostali primorski lahkoatleti so dosegli naslednje uspehe:

Krajnc (Postojna), tek na 5000 metrov, drugo mesto s časom 16:31.6; Permozer (Idrija), tek na 800 m. ženske, drugo mesto s časom 2:41.0; Carpentieri (Idrija), ista disciplina, peto mesto s časom 2:44.9. Šebenik (Gorica), met krogle, moški, četrto mesto 11.20 metrov; Kofol (Čepovan), met krogle, ženske, peto mesto, 8.40 metrov; Silič (Gorica), tek na 200 metrov, ženske, peto mesto s časom 32:1.6; Tratnik (Idrija), tek na 1500 m moški, drugo mesto s časom 425.0, Klede (Postojna), ista dicsiplina, šesto mesto s časom 4:27.4 in Komauli (Gorica), troskok, moški, šesto mesto, 11.07 metrov.

Našim domačim lahkoatletom iskreno čestitamo, da so tako lepo zastopali našo Primorsko na lahkoatletskem prvenstvu Ljudske Republike Slovenije in želimo, da bi se v svojih športnih panogah še naprej izpopolnjevali in tako dosegali še lepše in boljše uspehe.

Nogometno prvenstvo ZSSR

Prvi del letošnjega tekmovanja za nogometno prvenstvo Sovjetske zveze je že skoro zaključen. Na čelu vseh najboljših sovjetskih nogometnih društev se nahaja „Dinamo" iz Moskve, čigar prvenstvo je že skoro zagotovljeno, kajti zelo majhna je verjetnost, da bi mu ga še kdo mogel prevzeti.

Tekme v Pragi

25. in 26. preteklega meseca so bile v Pragi mednarodne lahkoatletske tekme, na katerih je nadarjeni češki tekač Zastopek zmagal v teku na 5.000 metrov z odličnim časom 14:08,2 in s tem ne samo dosegel drugi najboljši svetovni čas na tej progi, temveč se tudi resno približal fantastičnemu svetovnemu rekordu Hagga 13. 58,2. Svoj odlični čas je dosegel s tako lahkoto, da je po mnenju opazovalcev in športnih strokovnjakov samo še vprašanje časa, kdaj bo „prekucnil" dosedanji svetovni rekord na tej progi. Zanimivost: pri lanskih mednarodnih lahkoatletskih tekmah v Oslu je dosegel samo peto mesto in se je torej v enem samem letu povzpel do tako zavidljive višine.

Jadralne tekme v Švici

Na tekmah letalskih modelov, ki so se pred kratkim vršile v Frauefeldu v Švici, je pri tekmah v letalskem jadranju zasedla Jugoslavija sedmo mesto, kar je glede na ostro konkurenco pri tekmah zelo lep uspeh. Prvo mesto je pripadlo Italiji, zadnji dve mesti, t. j. deveto in deseto pa sta zasedli Francija in Finska.

Tour de France

Tekma je v polnem razmahu in sodeluje pri njej okrog sto kolesarjev iz sedmih evropskih držav. Oba mednarodna prvaka Coppi in Bartali ne sodelujeta, toda tudi brez njiju je konkurenca zelo zagrizena in poleg srdite borbe med posamezniki in moštvi je pričakovati tudi številna presenečenja.

Tenis v Wimbledonu

V finalni igri posameznikov je v soboto premagal Kramer Browna (oba ZDA) z odločnim rezultatom 6:3, 6:2, 6:3 in s tem postal letošnji svetovni prvak.

Budimpešta - Zagreb

Istočasno, kot lahkoatletsko prvenstvo Slovenije, pa je bila v Zagrebu lahkoatletska tekma med Zagrebom in Budimpešto. Rezultati doseženi na tej tekmi, so v splošnem boljši, kot oni, doseženi na lahkoatletskem prvenstvu Slovenije. Spočetka so vodili zagrebški lahkoatleti, toda drugi dan so jih madžarski prehiteli s celo vrsto uspehov in si tako priborili večje število točk.

o

Razne športne vesti

V nedeljo je bila v Sofiji nogometna tekma v okviru balkanskega prvenstva med Romunijo in Bolgarijo. Pri tekmi so bili navzoči začasni predsednik ljudske republike Bolgarije Vasil Kolarev, predsednik vlade LR Bolgarije Georgij Dimitrov in drugi. Igri je prisostvoval tudi podpredsednik Svetovne sindikalne federacije in predsednik Južnoameriške sindikalne federacije Lombardo Toledano. Tekma se je končala z rezultatom 3:2 (1:0) za Romunijo.

Igra, ki sta jo pokazali obe moštvi, je bila zelo živahna. Zmaga romunskih nogometašev je zasłužena. Sodil je jugoslovanski sodnik Matančič.

o

V nedeljo je gostovala na Reki nogometna ekipa ljubljanske Enotnosti in premagala domače moštvo Primorja z 6:0 (2:0).

o

Na Mednarodnem lahkoatletskem tekmovanju, ki je bil v Helsinkih na Finskem, je znani češkoslovaški tekač Zatopek premagal v teku na 5 km svetovnega rekorderja Finca Heinna. Doseženi so bili sledeči rezultati: 1. Zotopek (ČSR) 14:15,2; 2. Heinno 14:15,4; 3. Järwinenn (oba Finska) 14:39,8.

Križanka

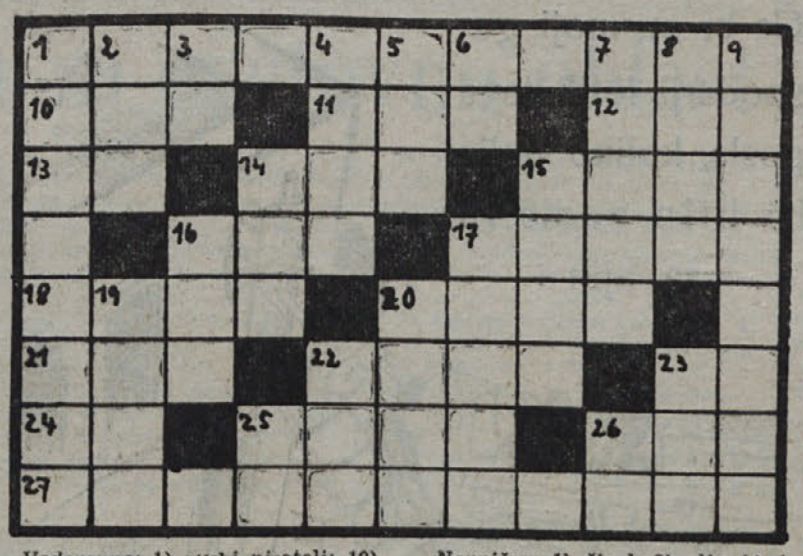

Vodoravno: 1) ruski pisatelj; 10) mesto v Južni Ameriki; 11) kazalni zaimek (hrvatska); 12) dlaka; 13) pijača starih Slovanov; 14) sla; 15) mednarodna pogodba; 16) nakazilo; 17) trušč, ropot; 18) grška reakcionarna organizacija; 20) tenka deska; 21) poklon; 22) orodje; 23) vzklik; 24) izraz pri kartah; 25) barva; 26) številka; 27 postavljen na ogled.

Navpično: 1) žival; 2) olje (Anjkaka); 3) osebni zaimek 4) moško ime; 5) moško ime; 6) vzklik; 7) preostanek žita; 8) glej 25) vodoravno; 9) primorsko vino; 14) domača žival; 15) del noge; 16) zabavišče; 17) neurje z dežjem; 19) indijanska priprava za lov; 20) pokrajina na Hrvatskem; 22) šahovski izraz; 23) osebni zaimek; 25 kratica moškega imena; 26) glej 6) navpično.

Premene

1 2 3 4 5	reka v Jugoslaviji
4 5 1 3 2	podnožišče
1 3 4 5 2	denarna enota
3 4 1 2 5	indijsko božanstvo

Kvadrat

	1	2	3	4	5
1	A	A	A	A	A
2	A	B	E	E	I
3	I	K	K	K	L
4	N	N	O	O	P
5	P	P	R	R	Z

Vodoravno in navpično: 1. brst, 2. jed, 3. mesto v Istri, 4. žensko ime, 5. okraj ob Soči.

Reševalcem

Zdi se, da je poletni čas le premagal marsikaterega ugankarja. Zadnje čase namreč prejemamo znatno manj rešitev, predvsem pa takih, da bi imel žreb laže delo. Tako se mu dogaja, da hoče osrečiti kar teden za tednom iste ljudi in ga moramo stalno poučevati, da to ne gre. Tovariš Sattler Andrej iz Gorice nam sporoča, da bo moral omejiti redno reševanje, ker mu pešajo oči. Ima namreč že 77 let! Še bolj žalostno bi pa bilo, če bi se moral odpovedati čitanju Ljudskega tednika; zato želimo našemu zvestemu ugankarju zdravja, tako da bi mogel biti še dolga leta vnet čitatelj našega lista.

Rešitve in imena izžrebancev bomo objavili v prihodnji števiiki.

Kupon št. 26

nagradno tekmovanje Ljudskega tednika

Odgovorni urednik
Jože Koren

Dogovor med Italijo in Ameriko

Italija je z Ameriko sklenila in podpisala dogovor o pomoči. Po tem dogovoru bo Italija deležna ameriške pomoči v tako izdatni meri, da bo ostala za daljšo dobo brez vsake moči.

MARSHALLOV NAČRT

Gasilstvo, ameriška pomoč in še kaj

Vsako združenje ima svoje geslo, svoj pozdrav. Tako je združenje italijanskih fašistov vzklikalo »Evviva il Duce,« nemški nacisti so se pozdravili s »Heil Hitler,« a prastaro gasilsko geslo je »Na pomoč.« Ker imajo vse evropske države gasilske odrede, je Amerika ugotovila, da vsa Evropa kliče na pomoč. Ker pa gasilski »Na pomoč« ne pove nič kaj natančno, kakšna pomoč je zaželena, je gospod Marshall domneval, da bo Evropa zadovoljna s kakršnokoli ameriško pomočjo. Na Pariški konferenci se je ugotovilo, da bi ameriška pomoč v predlagani obliki res le vodo gasila.

Merodajni krogi v Ameriki se sedaj jeze na vrle gasilce, češ, kaj vpijete na pomoč, ko je pa ne sprejmete. Da bi v bodoče ne prišlo več do takih nesporazumov, so predstavniki svetovne gasilske zveze sklenili najti primernejše geslo in staro zavreči. To je bilo predlagano ne le zaradi tega, da bi ne prišlo več do podobnih nevšečnosti, ampak tudi zato, ker je vzklik »Na pomoč« kar brez vprašanja pričela uporabljati grška monarhofašistična vojska, ki se dere dan na dan »Na pomoč,« četudi je v izdatni meri deležna vsestranske anglo-ameriške podpore.

Sodobna tržaška zgodba

Nekdo se je potapljal v morje. Drugi ga je z obale opazoval. »Na pomoč,« je klical potapljajoči se. »Povejte mi kje stanujete,« mu je dejal oni z obale. »Na pomoč,« je zopet zavpil v morju. »Recite mi vendar, kje stanujete«, je uporno zahteval oni na obali. Končno mu je potapljajoči se s skrajnimi močmi zavpil: »Via Dolorosa 92« in že so ga prekrili hladni valovi.

Oni z obale pa je pohitel v via Dolorosa 92. Pozvonil je. Prišla je gospodinja. »Oprostite,« je dejal, »zvedel sem, da oddajate sobo.« »Zelo žal mi je,« je rekla gospodinja »toda soba je že oddana.« »Nemogoče,« se je začudil mož brez stanovanja, »saj je vendar pravkar utonil tisti, ki je stanoval v njej. Sam sem ga videl.« »Vem, vem, je odvrnila gospodinja, »ampak saj vendar veste, kako je dandanes s stanovanji; sobo je najel namreč tisti, ki ga je vrgel v morje.«

Star pregovor

Blagor onemu, ki daje
težko njemu, ki prejema:
ta pregovor se še danes
glede Grčije ujema.

Letina

Letos letina je dobra.
Že nastopil žetve čas je.
Le Marshallovi predlogi
so slabo pognali v klasje.

Iz Italije

Predstavniki italijanskih sindikatov so De Gasperiju predlagali, naj uvede stroge ukrepe zoper špekulante. De Gasperi zaenkrat še ni v tem pogledu nič ukrenil in tudi verjetno nič ne bo. In sicer zato ne, ker je človek pač tako ustvarjen, da nerad pljuje v lastno skledo.

Fašistični bandit Famá na prisilnem delu:

Če bi se moji gospodarji lotili tega posla, koliko bolje bi bilo zame in za njih

PO SVETU

IZ FRANCIJE

Vesti, ki jih širijo razni nasprotniki sedanje francoske vlade, češ da je Ramadier nasproten povišanju mezd, so brez vsake podlage. Ko so namreč Ramadiera vprašali, če je pripravljen, da se mu zviša plača, je z velikim navdušenjem pristal na to.

POMILOSTITEV KESSELRINGA IN ŠE KAJ

Nemškemu vojnemu zločincu generalu Kesselringu so v Rimu spremenili smrtno obsodbo v dosmrtno ječo. Ko so se v neki družbi temu čudili, je nek dober poznavalec rimskih prilik pripomnil: »Da so ga pomilostili, to ni nič čudnega, čudno je, da so ga sploh obsodili.«

TEROR NA POLJSKEM

V takoimenovani svobodni Poljski državi je te dni ponovno izbruhnil teror z vso silo na dan. Poročajo namreč, da so 121071 političnih krivcev pomilostili in jih meni nič, tebi nič, vrgli iz kaznilnic na cesto. Nezaslišana predrznost poljske vlade, ki je na tako grob način stotisočem odvzela streho nad glavo, je naletela na silno nezadovoljstvo zapadnih demokracij in je pričakovati, da bo v kratkem prejela serijo protestnih not.

IZGOVOR GRŠKIH PILOTOV

Znano je, da so grški piloti odvrgli bombe na albansko ozemlje. Znano je tudi, zakaj so jih. Iz zelo važnega razloga: zaradi provokacije. Njihovi predpostavljeni jih niso o tem nič izpraševali, ker dobro vedo, kako je s to zadevo. Pač pa jih je vprašala neka stara mama, ki se razume v tej stvari le toliko, da z njo ni nekaj v redu. In tej mamici so se piloti takole opravičili: »Veste, leteli smo, leteli, pa nismo vedeli, kje se nahajamo. Kar nenadoma pa smo videli, da neki ljudje pod nami tečejo. (Albanska mladina je vežbala za Praški festival). No, in ko smo videli, da tečejo, smo takoj vedeli, da so to naši. Tako smo bili trdno uverjeni, da smo nad domačo zemljo, pa smo spustili bombe.

POŽAR V ATENAH

Poročajo, da je v grškem glavnem štabu v Atenah izbruhnil požar. Vzroka požara poročila sicer ne navajajo, domneva pa se, da se je zaradi hude vročine vnela slama v glavah generalov.